

Luka

ገጽ a

ጭንጭና

Amə kə ገጽ wema əla a, wo yə nə ε bə Luka, dotooጅan i ጎ nyi (Kol 4:14). ፎ wo ədə kidə amə dəጅጅጅ Pəlu (2Tim 4:11, Fil 1:24); ጎ nyi Jifu o, kprə ጎ lə Yesu y'aməጅጅጅ aməwivə awo mə o. ፎ ገጽ wema aməvə, Jəጎkəጅ i nyi ənyənyə kə i ገጽ a, kidə Aməጅጅጅ wema. ፎ ገጽ wema hunna ጅጅ amə vəvə Teofilə. Teofilə ca ጎ nyi Jifu o. Luka nu sigbə wo ji Yesu mə a, də ye wema mə, ənu kə Yesu wə lə anyigban ji a, ənu kə i kpra amə awo, kidə ənu kə kan ye kuku, kidə ye nyənyə co amə kukuwomə a. ፎ gbə disa sigbə Yesu nu Mawu nyə nə əgbəጅwo mə a, sigbə i və əጅጅ nə dənəwo a, sigbə i nya gbəጅጅጅ vənəwo mə a, kidə sigbə i wə ənujiwunwo mə a. Lə wema a mə a, Luka disa bə Yesu i nyi Əgbəጅ Əvi kə nyi əgbəጅ i gbə nyi Mawu a, ə gbə ጅጅ disa bə Yesu a Davidi ə kukan mə i ጎ co. Lə Luka ye wema mə a, ə disa bə Yesu va i la xə əgbəጅwo see gan, amə kə nyi Jifu kidə kə ጎ nyi awo. ጭንጅ sūጅጅ lə Luka wema əlamə, i nyi ጅጅጅ kidə Matie, kidə Makə wo wema. Və a, ya ጅጅጅ i kənu də Yesu əmጅ zənən ጎ, co Galilee kəkə nyi Jərizaləmጅ(ፆ co Luka 9:51--- 19:28).

ጭንጅ buləmə kə Luka ገጽ, kidə əxo kə i lə, i wo ጎ lə ənyənyə wema ጅጅጅ mə a, ጅጅጅ kə:

Yesu zən amə jro Mari kidə Mata(Luk 10:38-42), əlo dodə Samaritə nyəጅጅጅ a ጎ (Luk 10:29-37), əlo dodə dada kə əvia bu i ጎ gbə kprə ε a ጎ (Luk 15:11-32).

ጭንጅጅ kə ጎ Luka kənu do awo kə: Əgbəጅwo see co wo a kprə xəgan, rənən kə Yesu wə ጅጅ nə amə kə wo ጎ sə yənə amə ጅጅ lə dükən a mə awo, əgbəጅwo ጅጅ a trə jəጅ, kidə əgbəጅwo ጅጅ a zan wo dəkə də Mawu ənujro mə.

Cocomə kə wema a hən awo

Wo ji Jaan Mawucilənəmጅ a, i ji Yesu (1--2)

ፎጅ kə Jaan Mawucilənəmጅ a wə a (3)

ፎጅ kə Yesu wə lə Galilee kidə Mawunyə kə i nu awo (4--9)

Yesu co lə Galilee yጎ Jərizaləmጅ(10--19)

Yesu kidə amə kə gbə ye nyə lə Jərizaləmጅ awo (19--20)

Yesu bə wo a gban Jərizaləmጅ, i bə əgbəጅ əvi a la trəva (21)

Yesu: ye vənə səጅ; ye ku; ye nyənyə co lə amə kuku wo mə kidə ye səxo yiyi (22--24)

ፎnu kə də i wo ገጽ wema kila a

1 ¹ Amə vənə Teofilə, amə sūጅጅ təkprə i ገጽ ənu kə jə lə mጎ a domə a wo. ² Wo ገጽ ənu a wo pəpəpə, sigbənə wo kə kprə ε kidə ጎkui co ጅጅጅጅ awo nu i nə mጎ ənə, amə hunna wo i va trəzun Mawunyənūtə. ³ Ye i də, unca ጎ ve bado nə ənu awo nyəጅጅጅ, co ጅጅጅጅ i ጎ kprə bə wo nyi əጅጅጅ, ጎna i də i ጎ bə ma ገጽ wo əጅጅ jə əጅጅ ጎጅጅ də wema mə ጅጅጅ əwo. ⁴ Nə nə nya əጅጅጅ kə lə ənu kə wo kpra əwo awo mə

Mawuḡadotɔ ɔɛka va do əḡə nə Zakari bə a ji əvi

⁵ Gàkəmə Erodu nyi Ʋfyɔ lə Judee* a, Mawuwɔsatɔ ɔɛka leena i wo yɔnɛ bə Zakari i ì lə Mawuwɔsatɔ Abia əhacocomə. Asia tɔmə Elizabeti i jɔ co Arɔn Mawuwɔsatɔ gaŋgan kukanmə. ⁶ Wo amə̀və̀ awo see i sə nə ə̀tonu nə Mawu, i na gbə zɔn də ye sə kida ye gbəɔɔɔ wo see ji nyə̀ḡḡbin ⁷ Və̀ a, wo ɛ wo əvi ɔɛo, ɔɔ Elizabeti nyi konɔ, i wo amə̀və̀ awo see xo gbɔyi. ⁸ Gbɔɔɛka va sun, i Zakari lə wo vɔsado lə

---

* 1:5 Jifu ədu a see i wo yɔ bə Jude lela (mi kpɔ Luka 6:17)

Մաւսնատօ (1.9)

2023-05-04: DRAFT

Մաւսն էրկօ, զօ յե հա ԿօԿօ յի ի Էձօ յթ. ⁹Լօ Մաւսնատօ առ ուս առաջառօն ա, Յակարի յի

i vodɔɔɔ jə, nə a tɔzo ənu hɔntə lə toho kəkə a, lə Mawusənxo. ¹⁰ Gəkəmə Zakari lə tɔzo ənuhɔntə a, əhabɔɔvɔwɔ see lə ɔəxomə ɔɔ lə xixənu. ¹¹ Mawuŋədɔtɔ ɔɔka va dodə Zakari ji: i va jətə də ɔ̀sɔsɔmə nə vɔsɔkpe* kə ji wo tɔ nə ə̀zɔ ənu hɔntə lə a. ¹² Kə Zakari kɔɔ ɛ a, aye gbando nə ɛ, i vɔnɔn jə ji. ¹³ Vɔ a, Mawuŋədɔtɔ a nu nə ɛ bə: «Vɔnɔn ɔ̀ ka jio o, ɔ̀ɔ Mawu sə tɔɔ ɔ̀xəo. Asia Elizabeti a va jivi ŋucu ɔ̀ka n'əwo i aa na ŋkɔ ɛ bə Jaan. ¹⁴ Ɖevia la hən ayetite kidə jìjì və n'əwo, i ye jiji a vivi nə Amə sùgbɔ. ¹⁵ Ɖo a nyi Mawuməsəntɔ gangan. ɔ̀ ka a nu vin o, ɔ̀ ka a nu àhà sənwin sənwin ɔ̀a o. Gbɔngbɔn Kəkə a ləji co ye nana ə xodomə. ¹⁶ A kɔɔ Izrayeliviwo sùgbɔ va nə Ɖtɔhɔnɔ wo Mawu. ¹⁷ A va sigbə Mawuŋədɔtɔ ənə. Kidə ŋusən, kidə Gbɔngbɔn Mawutɔ kə Mawugbɔɔtɔ Eli zan a, i la co kojo nə əvi kidə dàdà , i la wɔ i amə kə ŋ sə n'ətonu awo; i wo a va wɔ amə nyɔngbinwo wunuyanya ɔ̀. I la gra duta kə sɔgbə ɔ̀ ɔ̀ a do nə Ɖtɔhɔnɔ.» ¹⁸ Ama Zakari nu nə Mawuŋədɔtɔ a bə: «Nə maa wɔmɔ i nya bə àdɔdɔ i? Ɖo ŋ kɔɔ, i asinyə ca ye xo gbɔyi.» ¹⁹ I Mawuŋədɔtɔ a rɔn nə ɛ bə: «Ənyə i nyi Gabrye, ŋ nɔnətə lə Mawu ə ŋkɔ i sən nə ɛ, ə dɔ ŋ ɔ̀ɔɔ bə ma xonu nə o i gbəɔɔ do əŋənyɔɔn la nə o. ²⁰ Ənyo kə ŋ nu nə o a lajɔ lə ye gəmə; vɔ a, ŋ xɔ tiin nuxo sə o, ye idɔ aa nyi ŋbɔkɔnɔ, i ŋ kaa gbə xonu kəkə səjə gbəkikə ənu a la jɔ a o.» ²¹ Ganamə a, əhabɔɔvɔwɔ nɔtəkɔ Zakari ɔ̀, i sigbə i nɔ toho kəkə a ɔ̀ɔ a lə kɔɔca wo. ²² Kə i va do a, ŋ gbətə lə xonu nə wo o, gbɔxo wo va nya bə ənu i i kɔɔ lə toho kəkə a, i lə wɔ alɔ, i gbə nuxo xoxo. ²³ Kə Zakari wɔ ŋkəkə kə i ɔ̀ɔ lawɔ lə Mawusənxo vayi a, ə tɔɔ yi ye xomə. ²⁴ Kina ŋgbə a, asia Elizabeti va ɔ̀fɔ, i vɛ bə nə wreti amatɔn, i na lə nubə: ²⁵ «Kɔɔ ənu kə Mawu wɔ ŋ a: ə jroɔ xɔtɔn i i ɔ̀ɔ ŋkɔn ŋ lə amə wo ŋkɔ.»

Mawuŋədɔtɔ Gabrye do Yesu jiji əŋə nə Mari

²⁶ Gəkəmə Elizabeti əfu lə wɔ Wreti amadən a, Mawu dɔ ye ŋədɔtɔ Gabrye ɔ̀ɔɔ, Nazareti dɔganmə, lə Galilee kanmə. ²⁷ Ɖ dɔɔ ɔ̀ɔɔ tɔgbɛjə lə alɔji ɔ̀ka gbɔ, wo yɔ nɛ bə Mari, i i nyi asixɔ* ɔ̀ nə Jozefu. Jozefu a Davidi əkukanmə i lə jɔ co. ²⁸ Mawuŋədɔtɔ a va yi Mari gbɔ; i nu nə ɛ bə: «Fafa na nɔ ədu kidə o, Mawu wɔ ənyɔɔn nə o; i gbə lə kidə o.» ²⁹ Kə Mari sə ənyo hunna wo a, aye gbando nɛ, i i lə ka ɔ̀ɔkia sə bə: «Nukee amə cici ila lə nyi?» ³⁰ Mawuŋədɔtɔ a lə nu nə ɛ bə: «Mari! Vɔnɔn ŋkaajio o, ɔ̀ɔ əkɔɔ afənu lə Mawu gbɔ. ³¹ Ifia, aa ɔ̀fɔ i a ji vi ŋucu ɔ̀ka i la na ŋkɔ ɛ bə Yesu. ³² A nyi amə ŋkuviləji ɔ̀ka i wo a yɔ nə ɛ bə: Mawu kə wugan ənu wo see "əvi". Mawu Ɖtɔhɔnɔ a la cɔ ɛ əfyɔ, sigbə ye tɔgbin Davidi ənə. ³³ I a ɔ̀ɔ fyɔ ɔ̀ɔ tɔgbɛɛ lə Izrayeliviwo ji, i ye gandɔɔɔ a ŋ ka a vɔ gbɔɔɔ o.» ³⁴ Mari ka Mawuŋədɔtɔ a sə bə: «Nə ənu a tə ŋ nyi ənə mɔ? ɔ̀ kɔɔtɔ lə alɔji.» ³⁵ Mawuŋədɔtɔ a rɔn nə ɛ bə: «Gbɔngbɔn Kəkə la va əji o i Mawu kə wugan ənu wo see ŋusən la cɔn o sigbə fefe ənə. Ye i dɔ əvi kəkə kə wo a ji a, wo a yɔ nə ɛ bə Mawuvi. ³⁶ Elizabeti kə nyi tɔɔ xomətə a, i amə wo lə nubə ənyi kɔnɔ a ca ɔ̀ ŋucuvi əfu kɔkɔmətə ɔ̀, kəkə i lə wɔ wreti amadən. ³⁷ Ɖo ənuɔɔ wɔwɔ ŋ gro Mawu o.» ³⁸ Kinaa Mari bə: «Mawuməsəntɔ i ŋ nyi ; ənu a wo na nyi wɔwɔ sigbə ə nui a.» I Mawuŋədɔtɔ a cɔ gbə ɛ ɔ̀ɔ.

Mari vɛ ji ye dida Elizabeti kɔɔ

³⁹ Lə əŋkəkə ɔ̀ ɔ̀ wo mə a, Mari hrɔndɔ j'əmɔji i vayi ədɔgan ɔ̀ka mə lə Jude əkan kə lə əkɔkənmə a mə. ⁴⁰ Ɖ ɔ̀ɔ Zakari ə xomə i ci Elizabeti. ⁴¹ Gəkəmə Elizabeti sə Mari ə mə cici a, əvi kə lə xodomə nɛ a hwan. I Gbɔngbɔn Kəkə ɔ̀

* 1:11 Ɖvɔsɔkɔɔ: ənu kə ji wo tɔ nə ə̀zɔ vɔsa do a

* 1:27 Lə juf xoxowo gəmə a, asixɔmə nɔnɔ nyi alɔ lələ lə əsə ŋkɔ, Ama asixɔmənɔtɔ awo ŋ ka a desi wo ɔ̀kɔi'o kəkə nə əxɔɔka ənə.

† 1:15 Àhà kə mu nə amə a i wo lə nu

Elizabethi mæ. ⁴²I i daa àxa sinsin i bə: «Mawu xođə də əji o wu nyɔrun wo see, i ye đəxo lə əvi kə əkaa jia ji! ⁴³Mæe η nyi i tiin xotə ə nana vagbɔnyə? ⁴⁴Đo, gəkəmə η sə tamə cici a, əjijo əvikə lə tiinxodomə a, i i hwan. ⁴⁵Ənu nyɔ nə o: Ʋ xɔsə bə ənu kə Mawu nu nə o a la cə!»

Mari ji ha kafu Mawu

⁴⁶Mari nu bə!

«Ənu kə η nyi a see lə kafu Ʋtɔhɔnɔ əganɔan, ⁴⁷Tiin jimə đə nə ayetite, cagbə tiin Mawu aməxɔtə a tɔ; ⁴⁸Đo ənyɔ ηkɔ ε i i đowun ye məsəntɔ ma nyi ənuđə. Ʋen, bə co ifia kəkə seyi a, Àgbətɔ wo see a yɔnə η bə ənunyɔnamənɔ*»

⁴⁹đo Mawu ηusən seetɔ a wɔ ənu ganɔanwo η. Ye i nyi Mawu kəkə a,

⁵⁰ə kɔnə əđɔnnu mə nə amə kə bu nə ε a wo gađəsiađəmə.

⁵¹Ʋ wɔ ənu ganɔanwo co ye ηusən mə: Ʋ nya amə kə kɔnə đekiamə wo,

⁵²ə fri zinkpin nə əfyɔwo i va cɔ amə kə cɔ nə đekia hwe a wo dəji.

⁵³Ʋ na ənu nyđηɔbinwo amə kə lə fufəmə a wo, i nya əđđkùnɔ wo alɔ gbale

⁵⁴ə va dalɔ Izrayelidu, ye məsəntɔ: Ʋ ηrɔbə yedɔnumə kɔkɔ

⁵⁵nə Abraxamù kidə ye jijiməwiwo gbəđə o, sigbənə i nui đe nə mi a tɔɔbinwo ənə.»

⁵⁶Mari nɔ kidə Elizabethi sigbə wreti amətɔn ənə; gbɔxo i trɔ va yi ye xomə.

Jaan Mawucilənamətɔ a ye jiji

⁵⁷Gəkəmə Elizabethi la jivi do a sun, i jiji ηucuvi đeka. ⁵⁸Amə kə lə ye xo kpađeka a wo kidə ye hənutɔ, kə sə bə Ʋtɔhɔnɔ wɔ ənyɔn nə ε a wo lə kɔ jijɔ kidə e. ⁵⁹Kə i ji vi a, ye ηkəkə nyi a mə a, wo va "covo" nə ε, wo ka na ye dada ηkɔ ε bə, Zakari. ⁶⁰Vɔ a, ye nana gbə bə: «Oo, a tɔ bə Jaan.» ⁶¹Wo nu nə ε bə: «Aməđeken η tɔ ηkɔ hunna lə tɔkukanmə o.» ⁶²I wo wɔ alɔ, sə ka ye dada sə bə: «Nə ə lə ji bə wo a yɔ đevia mɔ?» ⁶³I Zakari byɔ akpako kəji wo ηrɔ nɔ ənudo a, i wo cɔ ε va nə ε i i ηrɔ bə: «Jaan i ye ηkɔ yi.» I i kpaca wo see. ⁶⁴Àka àka a, ađə hun nə Zakari i i tɔ nuxo xoxo i tɔ Mawu kafukafu . ⁶⁵Kina a, wɔnɔn jə amə kə lə yexokpađekawo see ji. Amə wo tɔ ənu kə jɔ a wo see ənyɔ nunuji tɔ Judeekan kə lə əkpəkanmə a wo see mə. ⁶⁶Amə kə se ənyɔ a wo tɔ ətamə bubu kɔ, i lə ka wo đekio sə bə: «Nukee đevi ila kaa va nyi?» Nyao a, Ʋtɔhɔnɔ wusən lədu kidə e.

Zakari jiha kafu Mawu

⁶⁷Gbđngbđn Kəkə đə Zakari đevi a dada mə, i i tɔ nuxo xoxo sigbə Mawugbəđotɔ ənə, i bə:

⁶⁸«Kafukafu jə nə Ʋtɔhɔnɔ, kə nyi Mawu nə Izrayeli wiwo a, đo ə dalɔ wo, i tu ka nə wo.

⁶⁹Ʋ cɔ Aməxɔgəntɔ wunsəntɔ đeka đida mi, i i co ye məsəntɔ əfyɔ Davidi əkukan mə.

⁷⁰Ʋ nu kə i nuđe xoxo to ye gbəđotɔkɔkɔwo ji a nə:

⁷¹Ʋ nu đe nə mi bə ye a va xɔ mi lə mi a kətɔwo si, i la gbə xɔ mi lə amə kə fɔn nə əgun də mi a ji a wo si.

⁷²Ʋđə ye xomə nyđηɔbin disa nə mi a tɔɔbinwo, i η ηrɔbə ye gununu kəkəa o.

⁷³Đo Mawu d'əzə nə Abraxamù, mi a tɔɔbin, i rə dəji.

⁷⁴bə ye a xɔ mi lə mi a kətɔwo si, i mi a sən ye kidə jidəđə,

⁷⁵nə mi a zan àgbə kəkə kidə nyđηɔbin lə ye ηkɔ,

lə mi a gbə nɔnɔ see mə.

* 1:48 Amə kə Mawu wɔ ənyɔn nə a

⁷⁶ Ɖwa! Ɖvinyə, a va nyi Mawu kə wugan ənu wo see y'egbədəto, ɔo a va jə ŋkə nə Axoto a, i la grado emowo ɔe nə ε.

⁷⁷ I aa nu nə Izrayeliviwo bə Mawu xowo gan i cə wo gɔjəjə sə kəwo.

⁷⁸ Mi a Mawu a fa xomə i gbə kpɔnə ɔdɔnnu mə nə amə: A dɔ xɔgantɔ ɔeka ɔiɔa mi, i a na kɔkɔ də mi a ji sigbə nyidɔn hun gbɔnɔ nyidin ənə

⁷⁹ A xɔ də amə kə lə zubrumə a wo ji, kidə amə kə ləku əfɛfɛtɔngbə a wo ji, i la kprɔ mi to fafa mɔji.»

⁸⁰ Ɖvia lə cin, i lə nya wunu lə Gbɔngbɔn mə. I vɛ ci zogbɔji kəkə sə jə gbəkikə a disa ɔekia nə Izrayeli du a.

Wo ji Yesu

(Matie 1:18-25)

2¹ Ganamə a, əfyogan Oguisi də gbətado, bə əgbətə kə lə Rōma dumə a wo see na vɛ də əŋkə wema mə. ² Gəkəmə wo lə də əŋkə wema mə jəŋkətə a, ye i Kirinisi kpace dɛ lə Sirikanmə. ³ Amə dɛka dɛka vɛ lə na əŋkə lə ədu kə mə i jɔ cɔ a. ⁴ Jozefu ca co lə Nazaretɪ ədùgan, kə lə Galilee kanmə a mə, va yi Betrexemù ədùgan mə lə Judeekanmə. Betrexemù a i wo ji əfyɔ Davidi lə. Davidi əjjijiməvi i Jozefu nyi ⁵ Ye kidə ye humə Mari əfunə a, i vɛ də ŋkə wema mə. ⁶ Gəkəmə wo lə Betrexemù dɛ a, ye i Mari əvi jiji zan sun. ⁷ I i ji ŋucuvi, ye ŋkəgbəvi, i cɔ avɔn tro də e i vɛ sɛŋ mɛ də əgbəwo nuɖukrimə, dɔ toho dɛ ŋ gbə kpətə lə Aməjroxoxo a o.

Mawuŋədotɔ dɛka do də Arengbonyitɔ dɛkawo ji

⁸ Arengbonyitɔ dɛkawo lə ənuto a mə, i na lə cɔ əzan nə wo ran o lə əgbə a mə ⁹ Mawuŋədotɔ* dɛka va do də wo ji. I Mawu ə kəkrə dɪ xrixa də wo, i vɔnvɔn ganŋan jəwoji ¹⁰ Vɔ a, Mawuŋədotɔ a nu nə wo bə: «Adikə ŋ kaa cɔ mi o, dɔ əŋənyɛ kə la na jijɔ ganŋan amə dɛsiadɛ a i ŋ hən va nə mi ¹¹ Egba a, wo ji aməxɔtɔ dɛka nə mi lə Davidi ədu mə; ye i nyi Kriso Axotɔ. ¹² Ənu kə mi a sɛŋ dəsi i a kə: Mi a kpɔ dɛvi cukuvi dɛka i wo tro avɔn də e i sɛ mɛ də əgbə ənuɖukrimə dɛ.» ¹³ Zedɛka a Mawuŋədotɔ sùgbɔ dɛkawo cɔ jɪŋkɔri va kpə nə kə va do ŋə a, i wo lə kafu Mawu, bə: ¹⁴ «Kafukafu nə Mawu lə jɪŋkɔri, nə fafa na nyi amə kə i rɔn lə anyigban ji a wo tɔ.»

Arengbonyitəwo yi Betrexemù

¹⁵ Kə əŋədotɔ a wo va co lə wogbɔ i trɔ sɛ yi ji a, əgbonyitɔ a wo lə nu nə wo dɛkiwo bə: «Mi va mi a yi Betrexemù, nə mi a vɛ kpɔ ənu kə jɔ, i Mawu do ye ŋə nə mi a.» ¹⁶ Wo lə hrɔndo i kaa yi, i vɛ cɔ Jozefu kidə Mari i sɛ kpɔ, i dɛvi cukuvi a mɛ də Əgbɔ wo nuɖukrimə dɛ. ¹⁷ Kə wo va, i kpɔ dɛvi a, wo to ənyɔ kə Mawuŋədotɔ a nu nə wo də dɛvi a ŋ a. ¹⁸ Ənyɔ kə Arengbonyitɔ a wo lə nu a kpaca amə kə lə dɔto wo a wo see. ¹⁹ Mari hən ənyɔ hunna wo see də aye mə dɛ i na lə butamə kpɔ dɛji. ²⁰ Xotɔn a Arengbonyitɔ a wo trɔ jə əmɔji, i wo lə kafu Mawu, i lə cɔ ε d'əji nə ənu kə wo sɛ; i kpɔ a wo, dɔ ənu awo see i jɔ sigbə Mawuŋədotɔ a nui nə wo a.

Wo na ŋkə Yesu

²¹ Kə wo ji dɛvi a i i wo ŋkəkənyi a, wo covɔ nə ε, i na ŋkə ε bə Yesu, ŋkə kə Mawuŋədotɔ a nu nə ye Nana gbɔxo a fɔfu a.

Wo vɛ cɔ Yesu disa lə Mawusənxo

²² Gəkəmə wo a wə əkɔnu cɔcɔdə kəkɔji tɔ nə Jozefu kidə Mari, sigbə Moyizi əsə nagbə bə wo a wə nə ε a sun a, Jozefu kidə Mari cɔ dɛvi a vayi Mawusənxo lə Jərizalemù; i vɛ sɛ disa nə Mawu. ²³ Dɔ wo ŋrɔ də Mawusəwema mə bə: «Ŋucuvi kələkələtɔ dɔ la nyi cɔcɔdəvo nə ətəhɔnɔ.» ²⁴ Wo dɔ a hən Àkprakpa amèvè, nɔmi Aloŋkuku amèvè i la sɛŋ sa əvɔ sigbə Mawu əsə nui a. ²⁵ Lə Jərizalemù a, wo yɔnə Aməgan dɛka bə Simenyɔ. E sɛ nə ətonu, i gbə nyi amə nyɔŋgbɪn nə Mawu; i lə kpɔ əmɔ nə Amə kə kaa xɔ Izrayelidu gan a. Gbɔŋgbɔn Kɔkɔ lədu kidə e. ²⁶ Gbɔŋgbɔn kɔkɔ dɛnu disa nə ε dɛdɛca bə a kpɔ Kriso, Xəgantɔ kə Mawu cəɖiqaa gbɔxo i la ku. ²⁷ Mawu ə Gbɔŋgbɔn kpɔ Simenyɔ va Mawusənxo, gəkəmə dɛvia tɔwo hən Yesu va nə wo a wə ənu kə əsə byɔ bə wo a wə nə a. ²⁸ Simenyɔ xɔ dɛvia də əlɔ mə, i cɔ kafukafu nə Mawu, bə:

* 2:9 Mawu dɔla i wo gbə yɔ nə ənə

²⁹ «Ifia Etahonɔ, gbɛ t'aməsəntɔ dɛ nɛ ma yi lɛ fafamə sigbɛ ɛnu ɲ dɛdɛca a

³⁰ Ɖo tiin ɲkuviwo kpo tɔɔmɛxɔgan

³¹ Kɛ ɛɔɔdɛ nɛ ɔgbɛtɔ wo see a

³² Ye i nyi kɛkrɛ kɛ la cɔwo sɛɲ disa nɛ ɔgbɛ a see, ye i la dɔ amɛ wo la cɔ kafukafu nɛ Izrayeliviwo.»

Simenyɔɔ xonu dɛ Yesu ɲ

³³ ɲnyɔ kɛ Simenyɔɔ lɛ nu dɛ dɛvia ɲ a, kpaca yɛ dada kidɛ ye nana. ³⁴ Simenyɔɔ xoɔdɛ dɛwoji, i nu nɛ Mari Yesu ɛ nana bɛ: «Mawu cɔ dɛvia dɛɛɔ, i amɛ sɔgbɔ a toji i la geɲɛn, i amɛ ɔɔo la toji i la cɔ lɛ Izrayeliviwo mɛ. A nyi desi dɛka cɔ Mawu gbɔ i ɔgbɛtɔwo a gbɛ e, ³⁵ i la cɔ ɛnu kɛ lɛ aye mɛ nɛ amɛ sɔgbɔ a dɛ gbangba, wo ɲta Mari, aa dɛ sɛ vɛvɛ sigbɛ wo tɔ ɛwi ɛji nɛ'o ɛnɛ.»

Ana Mawugbɛɔtɔ a cɔ kafukafu nɛ Mawu

³⁶ Nyɔrun Mawugbɛɔtɔ dɛka ca l'ena, i wo yɔ nɛ bɛ Ana, Fanueli ɛvi i i nyi i jɔ cɔ Ase ɛkukanmɛ. Ɖ kpo nyɔxo. Tugbɛjemɛ i i yi ɔcuxo lɛ, i ɛxo amadrɛ a tɔ mɛ a, ɔcu a ku. ³⁷ Co ganamɛ i i nyi kposu, ɲ gbɛ dɛ ɔcu dɛ gbɔxo i va wo ɛxo kavɛ-cinɛ (84) dɛ o. Mawusɛnxo i i va cinɔ dɛ nyidɔn kidɛ ɛzan i na lɛ sɛn Mawu lɛ ɛnubrabra kidɛ dɛxomɛ. ³⁸ Ganamɛ a, ye ca va tɛɔwo, i tɔ Mawu kafukafu, i tɔ dɛvia ɛnyɔ nunu nɛ amɛ kɛ lɛ nɔtɛ kpo bɛ Mawu na tuka nɛ Jɛrizalemɔ du a.

Wo trɔ va yi Nazareti

³⁹ Kɛ Mari kidɛ Jozefu wɔ ɛnu kɛ Mawu ɛsɛ byɔ a wo see jɔ a, wo trɔ kidɛ dɛvia va yi wodugan Nazaretimɛ lɛ Galileekanmɛ.

⁴⁰ Ɖevia lɛ cin i lɛ kpo wusɛn, i Mawu ɲununyanya lɛ kidɛ e, i Mawufɛnu l'ɛdu kidɛ e.

Yesu ci Mawusɛnxo

⁴¹ Xokpɛxokpɛ a, Yesu ɛ Dada kidɛ ye Nana yinɛ Jɛrizalemɔ i ve dɔnɛ divayixɔ*.

⁴² Gɔkɛmɛ Yesu wɔ ɛxo amɛwivɛ* dɛ a, wo vayi ɛxo a dɔgbɛ lɛ Jɛrizalemɔ sigbɛ wo wɔ nɛ ɛ dɛdɛca a. ⁴³ Kɛ wo dɔ ɛxo a jɔ, i trɔ yikɔ ɛxo a, Yesu ya ci Jɛrizalemɔ i yetɔwo ɲ nya o. ⁴⁴ Wo bubɛ Yesu zɔn gbɔnɔ kidɛ yewo hati kɛ zɔnmɔ kidɛ wo a i, i wo zɔn azɔnrin kɛkɛ nɛ ɲkɛkɛ dɛka gbɔxo i va nya, i tɔ ɛ jiji to wɔtɔwo , kidɛ Womɛdesiamɛ o gbɔ. ⁴⁵ Kɛ wo jii dokpin a, wo trɔ va yi Jɛrizalemɔ, i kpɔtɔ i lɛ jii. ⁴⁶ Ye ɲkɛkɛ ɛtɔn a tɔ mɛ i wo va kpo ɛ lɛ Mawusɛnxo, i i kanrɛn dɛ d'ɛsɛkpramɛtɔwo mɛ, i lɛ dɔ ɛtɔ wonukpramɛ, i gbɛ lɛ kanyɔ wo sɛ. ⁴⁷ Y'ɛnuyanya, kidɛ ɛnyɔngɔmɛ kɛ i lɛ dɛ nɛ wo a, lɛ kpaca amɛ kɛ lɛ dɔ ɛtɔ e a wo see. ⁴⁸ Kɛ wo va kpo ɛ a, ɛkpaca wo taɲ, i ye nana ka ɛ sɛ bɛ: «Ɖvinyɛ ! Nukee jɔ i ɛ wɔnɛ kidɛ mi ma? I nyɛ kidɛ tɔɔdada ɔdikɔ co mi, i mi lɛ ji o?» ⁴⁹ Yesu xɔ nyɔ i lɛ nu nɛ wo bɛ: «Nukeejɔ i mi va lɛ jiiɲ? Mi ɲ nya bɛ ɲ dɔ la lɛ tiin dada ɛ xomɛ ea?» ⁵⁰ Vɔ a, wa o ɲ dɛ mɔ ɲ jɛ ɛnyɔ kɛ i lɛ nu a gɔ mɛ o. ⁵¹ Yesu gbɛ trɔ yi Nazareti kidɛ wo; ɛsɛ nɛ ɛtonu nɛ o. Ye Nana lɛ ɛnyɔ hunna wo see dɛ aye mɛ dɛ. ⁵² Yesu lɛ cin, i gbɛ lɛ nya ɲunu dɛji . Mawu kidɛ ɔgbɛtɔviwo gbɛ rɛn.

* 2:41 akraxo i wo yɔ nɛ bɛ pasɛkwaxo,i gbɛ nyi didivayixɔ

* 2:42 Ne Ɖevi dɛ wɔ ɛxo amɛwivɛ dɛ lɛ jifuwo gbɔ a, wo kpɔnɔ bɛ ecin i la wɔ sɛnsɛnuwo

Jaan Mawucilənamətə a nu Mawunyə

(Matie 3:1-12; Makə 1:1-8; Jaan 1:19-28)

3¹ Gàkəmə Rəmafyoogan Tibe lə wə əxo aməwyaətən l'əfyə zinkpinjia; Pənsə Pilatə nyi əgan Jude kanmə jikpətə. Erodu Antipasi lə dʒugan lə Galilee kanmə, i nɔvia Filipu ya kpacə lə Iturea kidə Trakonitidu kanmə, Lyzania nyi əgan lə Abilenu kanmə² Ganamə i Ana kidə Kayifu nyi Mawuwəsətəgan dʒe. Yei Mawu xonu nə Jaan, Zakari əvi lə zogbəjji. ³ Jaan tə dandan to ədu kə xrixado Judeen tə a to a wo mə, i na lə nu Mawunyə nə amə wo bə: «Mi trə jəjə, nə wo a lə Mawuci nə mi, nə Mawu na cə mia gəjəjəwo se kə mi.»⁴ Inaa ənu kə Ezayi Mawugbədətə ɲrə də ye wema mə a jə, bə:

«Amə dʒeka lə də əxa lə zogbəjji, i lə nu bə: "Mi gra əməwo do nə Àxotə a, mi dʒe ye fəməwo nə wo a jə.

⁵ wo a tu ədoganjanwo see, i wo a gban əto kidə ətocukuwiwo see, i la jə ləfi əmə a zan lə a wo, i la gra əmə kə dahən a wo see do.

⁶ Ənə a, Aməgbətə wo see a kpə xəgan kə cə Mawu gbə a."»

⁷ Amə wo na lə əhwà va Jaan gbə, nə a lə Mawuci nə wo. Jaan na nu nə wo bə: «Jakpata kukanwo! mɛɛ i kpə mi bə mi a si nə Mawu ə xoməfyen kə gbəncə a ma?

⁸ Mi dʒe disa to mi a jəjə wo mə bə yewo gbə ncəncə trə yanwo; nə mia gbə nunu d'aye mə bə "Abraxamù i nyi mi a təgbin" Ǝɛn ! Ma nu ədòdo nə mi, əkpə kə mi lə kpə hunna a wo a, Mawu cə a cə wo trəzun əvi nə Abraxamù. ⁹ Ǝcə i lə alə ji dʒe i wo kaa səɲ cə əkə nə atiwo vɔ kə. Nə ati dʒe ɲ cən əku nyəɲgbin o; wo a cə e, i lə ɛ kɔdə zomə.»¹⁰ Amə sùgbə wo na lə byə Jaan sə bə: «Nukee mi dʒo la wə?»

¹¹ Ǝ nu də ɲ nə wo bə : «Nə amədə wə awu aməvə dʒe lə mia mə a; na cə dʒeka na nɔvia kə ɲ wə ədʒe dʒe a o. Nə ənuɔɔɔ dʒe lə amədə si a, na mɛɛ kidə amə kə ɲ wə ədʒe dʒe a o. ¹² Ǝtahojətəwo cə wo va Jaan gbə, i kaa lə Mawuci; i lə ka ɛ sə bə : «Ǝnukpramətə! Nukee mi dʒo la wə?»¹³ Ǝ xənyə nə wo bə: «Mi ɲ ka a xə əho lə amə dʒe si səwu kə wo bə mi a xə a o.»¹⁴ Səja dʒekawo cəwo va byə ɛ sə bə: «Miawo dʒe! Nukee mi dʒo la wə? Ǝ nu də ɲ nə wo bə: «Mi ɲ ka a tafu amədə i xə əho lə si o, nɔmi mi ɲ kaa xovi də amə dʒe si i xə əho o; ədɔ ho kə mi xə nɔ a na sun mi.»

¹⁵ Ǝduwiwo see lə ɲkuviɔɔɔmə dʒe, i na lə ka wo dʒekiwo sə bə; Jaan i la nyi Kriso, Xəgantə a e? ¹⁶ Jaan va xə ənyə i nu nə wo bə: «Ǝci i nya ɲ sə lə lə Mawuci nə mi; vɔ a, amə kə lə ɲgbə a wə ɲusən dʒe wu ɲ, nyi ɲ jə, i la tu afəkpa ka wo lə afə nɛ kpəte o. Gbəɲgbəɲ Kəkə kidə əzo i ya la sə ləməwuci nə mi. ¹⁷ Ǝ lə ənu funu d'alə mə dʒe i kaa fu ənuku. A lə ənuku a wo də ye va mə; i la tɔzo akpa awo lə əzo kə

Enu fu nu (3.17)

ɲci nɔ gbɛɔ a mɛ. ¹⁸To ɛnukpramɛ sɔgbɔ bulɔmɛ wo mɛ, i Jaan do ɛɲɛ nyɛ a nɛ ɛduviwo. ¹⁹Jaan va gbɛ ɛnyɔ ɔkɛawo nɛ Erodu kɛ nyi ɛgan ɔɛ lɛ Galilee kanmɛ a. Ɖo Erodu xɔ nɔvia* ɛsi kɛ wo yɔ nɛ bɛ Erodiadɛ a i sɛ ɔɛ; i gbɛ trɔ wo ɛnuvɔɛn bulɔmɛ wo. ²⁰Erodu gbɛ trɔ dosin ɛnuvɔɛn bulɔmɛ dɛ kɛ i wɔ vayi a wo ji: Ye i nyi Jaan kɛ i lɛ dɛ gɔkpramɛ a.

Jaan lɛ Mawuci nɛ Yesu

(Matie 3:13-17; Makɛ 1:9-11)

²¹Gɔkɛmɛ Jaan lɛ lɛ Mawuci nɛ ɛduvi kɛ bɔ dɛgbɔ o a, ɛ va lɛ nɛ Yesu ca. Gɔkɛmɛ i lɛ xɔɔ a, jɲkɔri hun. ²²I Gbɔngbɔn Kɔkɔ ɔɛ dɛ Yesu ji, sigbɛ alɔɲkuku ɛgbɛsɛ ɛnɛ. I ɛgbɛ ɔkɛ ɔɛ ɔɛ jɲkɔri, i bɛ: «Ɖwo i nyi ɛvinyɛ vɔvɛ i ɲ rɔn; ɛjijɔnɛ ɲ dɛ ɛwun o taɲ.»

Yesu yɛ kukanwo

(Matie 1:1-17)

²³Ɖxo ɛgbɔn(30) mɔnki i Yesu wɔ ɔɛ, i tɔ Mawu ɛɔ ji. I amɛ wo na lɛ bubɛ Jozefu ɛvi i i nyi, i Jozefu ɔɛ nyi Heli ɛvi, ²⁴Heli nyi Matati ɛvi, i Matati nyi Levi ɛvi; i Levi nyi Mɛlci ɛvi, i Mɛlci nyi Janɛ ɛvi. Janɛ nyi Jozefu ɛvi ²⁵Jozefu nyi Matatiasi ɛvi, i Matatiasi nyi Amosɛ ɛvi, Amosɛ nyi Nawumu ɛvi, i Nawumu nyi Ɖsili ɛvi, Ɖsili nyi Nagayi ɛvi ²⁶Nagayi nyi Maatɛ ɛvi, i Maatɛ nyi Matatyasi ɛvi . Matatyasi nyi Sɛmɛyɛnu ɛvi, i Sɛmɛyɛnu nyi Yoseki ɛvi, Yoseki nyi Yoda ɛvi ²⁷Yoda nyi Joana ɛvi, i Joana nyi Resa ɛvi, Resa nyi Zorobabelu ɛvi, i Zorobabelu ya nyi Salutɛyeli ɛvi, Salutɛyeli nyi Neri ɛvi ²⁸Neri va nyi Mɛluci ɛvi, i Mɛluci nyi

* 3:19 Filipu i nyi nɔvia kɛ wo lɛ nu a

Adi əvi, Adi nyi Kosamu əvi, i Kosamu nyi Elumadamu əvi, Elumadamu nyi Éε əvi,
²⁹Éε va nyi Yezu əvi, i Yezu nyi Eliezeε əvi, Eliezeε nyi Jorimu əvi, i Jorimu nyi
 Matati əvi, Matati nyi Levi əvi, ³⁰Levi nyi Simenyɔɔ əvi, i Simenyɔɔ nyi Juda əvi,
 Juda nyi Jozefu əvi, i Jozefu nyi Jonamu əvi, Jonamu nyi Eliakimu əvi. ³¹Eliakimu
 nyi Məleya əvi, i Məleya nyi Mena əvi. Mena ya nyi Matata əvi; i Matata nyi Natan
 əvi, Natan nyi Davidi əvi ³²Davidi nyi Jese əvi, i Jese nyi Obədə əvi, Obədə va nyi
 Bozu əvi; i Bozu nyi Sala əvi; Sala nyi Nacɔn əvi ³³Nacɔn nyi Aminadabu əvi, i
 Aminadabu nyi Adiminu əvi; Adiminu nyi Aani əvi; i Aani va nyi Ezrɔn əvi; Ezrɔn
 nyi Perəsi əvi; i Perəsi nyi Juda əvi, ³⁴Juda ya nyi Jakɔbu əvi; i Jakɔbu nyi Izaki
 əvi; Izaki nyi Abraxamù əvi; i Abraxamù nyi Tera əvi; Tera va nyi Nacɔɔ əvi,
³⁵Nacɔɔ nyi Serugi əvi; i Serugi nyi Rewu əvi. Rewu nyi Pelegi əvi; i Pelegi nyi
 Ebεε əvi; Ebεε nyi Cila əvi ³⁶Cila nyi Kayinamu əvi; i Kayinamu nyi Apakcadi əvi;
 Apakcadi nyi Semu əvi; i Semu nyi Nɔwe əvi; Nɔwe nyi Lemeki əvi ³⁷Lemeki nyi
 Matusalemu əvi. i Matusalemu nyi Enɔkə əvi; Enɔkə nyi Yaredi əvi; i Yaredi nyi
 Malələyeli əvi; Malələyeli nyi Kayinamu əvi ³⁸Kayinamu nyi Enosi əvi; i Enosi nyi
 Setu əvi; Setu nyi Adamù əvi; i Adamù nyi Mawu əvi.

Regba tɔ Yesu kpɔ

(Matie 4:1-11; Makɔ 1:12-13)

4¹ Yesu trɔ cɔ Judɛɛn tɔ a to, i Gbɔngbɔn Kɔkɔ dɔ aye mɛ nɛ i kpɔ ɛ sɛ yi zogbɛji. ² L'ena i Regba teekpɔ lɛ kɛkɛ nɛ nkɛkɛ hoka(40). I dɔ ɔnuɔɔken lɛ ɔwunkɛkɛ hunna wo mɛ o; Kɛ ɔwunkɛkɛ hunna wo vayi a, fifɔ va lee. ³ Regba va nu nɛ bɛ: «Nɛ ɔ nyi Mawuvi e hun, dɛgbɛ nɛ ɛkpɛ hunna, nɛ a trɔzun Kpɔnɔ.» ⁴ Yesu nu nɛ bɛ: «Wo nɔ dɛ Mawunɔ wema mɛ bɛ: "I nyi ɔnuɔɔɔ dɛken ɔgbɛtɔ a dɔ i nɔ ɔgbɛ o.»» ⁵ Regba gbɛ kpɔ ɛ yi ɔfi yi yi dɛka, lɛ ɔdɔbɔ xoxo dɛkamɛ a, ɔ disa xixɛ a ɔfyɔɔuxowo see nɛ ɛ. ⁶ I va nu nɛ ɛ bɛ: «Naa na ɔwo ɔcɛ kɔkɔ kɛ ɔdɔkɔ kɛ lɛ ɔfyɔɔuxo hunna wo see o. ɔnu hunna wo see i wo cɔ dɛ tiin lɔmɛ i ɔ cɔ naa cɔ ɛ nɛ amɛ kɛ jro ɔ a. ⁷ Nɛ ɔ dɛnugu ɔ a, ɔnu hunna wo see la trɔzun tɔwo.» ⁸ Yesu nu dɛ ɔ nɛ ɛ bɛ: «Wo nɔ dɛ Mawu nɔ wema mɛ bɛ: "Etrɔhɔnɔ Mawu dɛken i aa dɛnugu nɔ i la sɛn.»» ⁹ Regba gbɛ kpɔ ɛ sɛ yi Jɛrɔzalemɔ i cɔ ɛ dɛ Mawusɛnxɔtɔ, i bɛ: «Nɛ i nyi Mawuvi i ɔnyi ɔhun; zɔ cɔ ɔji lela yi anyigban mɛ. ¹⁰ ɔwo nɔ dɛ Mawunɔ wema mɛ bɛ: Mawu la dɛgbɛ nɛ yɛ nɔdɔtɔwo. ¹¹ I wo a gbɛtrɔ xɔ o d'alɔ mɛ; nɛ ɔ kaa kɛ afo d'ɛkpɛ dɛ ɔ.» ¹² Yesu gbɛ trɔ nu nɛ ɛ bɛ: «Mawunɔ wema nu bɛ: "Kaa tɔ ɔxɔtɔ tɔ Mawu kpɔ o.»» ¹³ Kɛ Regba tɔ Yesu kpɔ tɔ ɔmɔ wo see ji i i gro a, ɔ cɔ l'ɛgbɔ kɛngbɔxo.

Yesu tɔ yɔdɔji lɛ Galilee

(Matie 4:12-17; Makɔ 1:14-15)

¹⁴ Yesu trɔ vayi Galilee kanmɛ i Gbɔngbɔn Kɔkɔ ɔwunsɛn l'ɔdu kidɛ ɛ, i ye nɔkɔ lɛ yi yi tɔ ɔfisiɔfi lɛ ɔkan a mɛ. ¹⁵ ɔ kpɔ nɛ ɔnu amɛ wo lɛ Jifuwo bɔbɔxowo i amɛ wo see na lɛ kafu i.

Nazaretitɔwo gbɛ Yesu ɔnyɔ gbɔ

(Matie 13:53-58; Makɔ 6:1-6)

¹⁶ Yesu va yi Nazareti, ɔdu kɛ mɛ i nɔ i cin a. Lɛ Jifuwo Gbɔngbɔnzangbɛ* a, Yesu va yi wo bɔbɔxo* sigbɛ i wɔ nɛ dɛdɛca a, ɔcɔ i kaa hrɛn ɔnu lɛ Mawunɔ wema mɛ. ¹⁷ I wo cɔ Mawugbɔdɔtɔ* Ezayi ɔ wema nɛ ɛ. ɔ kɛ wema a, i kpɔ lɛfi wo nɔ dɔ bɛ:

¹⁸ «ɔxɔtɔ Gbɔngbɔn l'ɔji nyɛ, ɔ cɔ ɔ nɛ ma vɛ do ɔnɔ nyɛɛ a nɛ ayamɛnɔwo.

ɔ dɔ ɔ dɔɔ nɛ ma va nu nɛ amɛ kɛ lɛ Gakpamɛwo bɛ wo gbɛwo dɛ,

i ma nu nɛ nɔtɔnɔwo bɛ, wo nɔkɔvɛ hun. ɔ dɔ ɔ dɔɔ nɛ ma vɛ xɔ amɛ kɛ wo lɛ tafu o.

¹⁹ I ma nu nɛ amɛ wo bɛ ɔxo kɛ mɛ Etrɔhɔnɔ a wɔ ɔnu nyɔngbin nɛ wo a kɛ.»

²⁰ Yesu xotu wema a, i cɔ ɛ nɛ Mawudɔwɔtɔ a, i vɛ kanren. Amɛgbɛtɔ kɛ lɛ bɔbɔxo* a o see nɔkɔvɛ l'ɔji dɛ. ²¹ I Yesu tɔ nunu nɛ wo bɛ: «ɔnyɔ kɛ ɔ hrɛn nɛ mi lɛ Mawunɔ wema mɛ a jɔ ɔgba nɛ miawo kɛ lɛ dɔ ɔto ɔ a wo.» ²² Amɛ wo see lɛ dɛ kunu nyɔngbin nɛ ɛ, i nuxo vivi kɛ i lɛ xɔ a wo lɛ kɔpaca wo, i wo lɛ nu bɛ: «Jozefu ɔvi a ka ye?» ²³ Yesu dɛ mɛ nɛ wo bɛ: «I nyɛ bɛ mi a do ɔlo hunna ɔ bɛ: "Doto! dadɔ nɛ dɛekio." Mi a gbɛ nu ɔ bɛ " mi sɛ ɔnu kɛ ɔ wɔ lɛ kapɛnawumu nɔxo a, gbɛtrɔ wɔ ye mɔnki lɛ tɔdumɛ lela mi a kpɔ.»» ²⁴ Hunna nɔgbɛ a, Yesu gbɛ nudɛji nɛ wo bɛ: «Ma nu ɔdɔdɔ nɛ mi: Wo ɔ xɔ nɛ Mawugbɔdɔtɔ dɛ nyɔngbin lɛ ye dumɛ o. ²⁵ Ma nu ɔdɔdɔ nɛ mi: Lɛ Mawugbɔdɔtɔ Eli gɔmɛ a, kposu sɔgbɔ i lɛ

*4:16 kɔsɔɔɔgbɛ i wo gbɛ yɔ ɔnɔ

*4:16 Amisaxo, nɔmi sɛnsɛnxo i mi yɔ ɔnɔ

*4:16 Mawudɔla i wo gbɛ yɔnɔ ɔnɔ

*4:20 Jifu wo bɔbɔxo i wo lɛ nu

Izrayelidumə gānamədo, i aku ɔo nə əxo amətɔn kufan, i fifə ganɔandɔka do l'ədu a see mə ²⁶gbɔxo Mawu ŋ dɔ Eli ɔiɔa wo ɔeken gbɔ o, kposu kə lə sarepta lə sidɔɔndumə a, gbɔ i Mawu dɔ e ɔiɔa. ²⁷Nə nə kə gudunɔ wo sùgbɔ lə Izrayeli ɔe lə Mawugbɔɔɔtɔ Elize gāmə. Gbɔxo Elize ŋ vɔɔɔ nə wo ɔa o. Naama kə co Siridumə a ɔeken i i gbɔjen əɔɔ nɔ. ²⁸Kə wo sə anyɔ kə Yesu lə nu a wo a, xoməfyen lə wo kə lə bɔbɔxo a wo see. ²⁹I wo co jətə, i dɔn Yesu yi ədùgan a ŋgbə, i kprɔ e yi ji l'əto kə ji wo gba nɔxo a do ɔe a, i kaa tutui ɔiɔa anyigban mə. ³⁰Vɔ a, Yesu to wo dɔɔndomə xwɛɛ i yi.

Yesu nya gbɔngbɔn vɛn lə ŋucu ɔeka ji

(Makə 1:21-28)

³¹Yesu va yi Kapenawumu dukanmə lə Galilee kanmə, i lə kpra ənu amə wo see, lə Jifuwo gbɔngbɔnzangbə. ³²Yesu ənu kpramə wo lə kpacə amə kə lə ɔo əto e a wo. Ɖo ə xo nə nuxo kidə əcekpakpa. ³³ŋucu ɔeka lə Jifuwo bɔbɔxo i gbɔngbɔn vɛn l'əji. Ŋucu a tɔ əxa dədə kidə wusen bə: ³⁴«Hee! Nukee ə lə ji? Yesu Nazaretitɔ. Ɖ ka va gu mi iya? Ŋ dəsi amə kə ə nyi a: Ɖwo i nyi Amə Kəko kə Mawu dɔ ɔiɔa a!» ³⁵Yesu wɔ adan də gbɔngbɔn vɛn a ji bə: «Kaba! Bɔnu nə na co lə ŋucu la ji!» Gbɔngbɔn vɛn a co ŋucu a gejen də amə wo dɔɔndomə, i co lə ji, kprɔ ənuɔə ŋ wɔ ŋucu a o. ³⁶Ɖ jiwun tan nə Aməsyamə, i wo tɔ nunu nə woɔekiwo bə: «Ɖnyɔ kee nyi ila! Ɖ ɔa nə gbə də gbɔngbɔn vɛn wo kidə əcekpakpa kidə ŋusən i wo co nɔ lə amə wo ji!» ³⁷I Yesu ŋko to əfisiasi lə əkan a ma.

Yesu nya gbɔngbɔn vɛn lə amə wo ji

(Matie 8:14-17; Makə 1:29-34)

³⁸Yesu co lə Jifuwo bɔbɔxo a i vayi Simɔɔ ə xomə. Ganamə a, vuvɔgan ɔeka lə Simɔɔ əsinɔ ji ɔe, i wo va nu nə Yesu bə na yɔɔɔ nɛ. ³⁹Yesu gbo təbɔ dɔnɔ a i ɔ'əgbə də vuvɔ a, i i vɔ nə e, zedeka i i co i tɔ wo məjro xɔxɔ. ⁴⁰Kə fiennyigbɔ* sun i nyidɔn jəmə a, wo lə amə kə l'əɔɔ ɔəsiadə wo va nə Yesu, i i co alɔ d'əta nə wo ɔeka ɔeka, i əɔɔ gbɔjen nə wo. ⁴¹Gbɔngbɔn vɛn sùgbɔ co lə amə wo ji, i na lə d' əxa bə: «Mawuvi i ə nyi!» Ama Yesu na wɔ adan də wo, nə wo ŋ ka a xonu o, ɔo gbɔngbɔn vɛn a wo nya bə ye i nyi Kriso, Xɔgantɔ a.

Yesu kpra ənu amə wo lə Jude

(Makə 1:35-39)

⁴²Kə əwunkə troɔo a, Yesu do yi əzɔgə ləfi aməɔeken ŋ ka ɔəfun nə e lə a o. Amə sùgbɔ wo lə əhwà i tɔ e jiji. Kə wo va kprɔ e a, wo lə ji i kaa lee d'əta ɔe nə ŋ ka a co lə wogbɔ o. ⁴³Vɔ a, Yesu nu nə wo bə: «Mawu əfyɔɔɔɔɔ nyɔ a ŋ ɔo la nu i to ədùgan ɔeyawo mə, ɔo ənu kə gbə wo dɔ ŋ ɔiɔa a nə.» ⁴⁴I Yesu tɔ Mawunyo nunu to Jifuwo bɔbɔxo kə lə Jude* yigbanji a wo mə.

* 4:40 lə Jifuwo gbɔ a, amə ɔeken ŋ wɔnə ənuɔə lə wo gbɔngbɔnzangbə o. Nɛ nyidɔn jəmə a, i wo co wo a wɔɔɔ, ye i dɔ amə wo nɔtə jə ganamə gbɔxo i kprɔ dɔnɔwo va nə Yesu, ɔo kprɔ dɔnɔ va nə amə ca lə wo gbɔngbɔnzangbə a, əɔɔ i i nyi.

* 4:44 Jifu ədu a see i wo yɔ bə Jude ləla

Yesu yɔ ye dɔkpɔvi ŋkɔtɔwo

(Matie 4:18-22; Makɔ 1:16-20)

5¹ Gbɔdɛka a, Yesu nɔtɛ dɛ lɛ Genezareti tanku* to, i amɛ sɔgbɔ wo va bɔdee kɛkɛ i lɛ gbogo e, i lɛ ji la dɔto Mawu nyɔ kɛ ika nu a.² Ɔ kɔ ɔtɔjihun amɛnɛ lɛ ɛtɔ a to: I ɛhwelɛtɔ wo dɔi lɛ tɔjihun a wo mɛ, i lɛ nya wo dɔwo.³ Yesu dɔ ɔtɔjihun a wo dɛka mɛ, kɛ nyi Simɔɔ tɔ a, i i byɔ ɛ bɛ na gbɔyi ɛtɔ a mɛ hɔdɛka. Yesu kanren d'ɛtɔjihun a mɛ i tɔ ɛnu kprɔkpra amɛ sɔgbɔ a wo.⁴ Gɔkɛmɛ i xo nuxo jɔ a, ɛ nu nɛ Simɔɔ bɛ: «Gbɔyi ŋkɔ hwɛdɛka, lɛ lɛfi ɛtɔ a yido lɛ a, kina a wo kidɛ tɔ kpɛnawo mi a da mia dɔwo i la l'ɛhwe.»⁵ Simɔɔ rɔn nɛ ɛ bɛ: «Egan, mi kpɛfun l'ɛzan a mɛ, i mi ŋ kɔ ɛnuɔdɛ lɛ o. Vɔ a, kɛ i nyi bɛ ɛwo i nu ɛnɛ a, ma da ɛdɔawo.»⁶ Yanwo a, kɛ wo da ɛdɔ a wo d'ɛtɔ amɛ a, wo lɛ ɛhwe sɔgbɔ kɛkɛ wo dɔwo tɔ coco.⁷ Wo tɛju gbɔjɛn i wo alɔ nɛ wo kpɛna kɛ l'ɛtɔjihun amɛnɛ a tɔ mɛ wo, bɛ wo a va kpɛdɛ yewo ŋ. Wo va nyawo, i wo nodu i lɔ ɛhwe d'ɛtɔjihun amɛnɛ a wo mɛ kɛkɛ wo dɔ , i ɛhun a wo tɔcinunu.⁸ Kɛ Simɔɔ Pyɛɛ kɔ ɛnɛ a, ɛ jɛkro dɛ Yesu ɛkɔmɛ i bɛ: «Yi ɛzɔgɛ ŋ, Ɔxotɔ, dɔ ɛgɔjɛtɔ i ŋ nyi.»⁹ Kɛ wo l'ɛhwe sɔgbɔ ɛnɛ a, ɛ jiwun taŋ nɛ Simɔɔ kidɛ amɛ kɛ lɛ leenawo see.¹⁰ Nɛ kɛ i gbɛ nyi nɛ Simɔɔ kpɛna, Jakɛ kidɛ Jaan zɛbɛdɛvi a wo nɛ. Vɔ a, Yesu nu nɛ Simɔɔ bɛ: «Ɔdikɛ ŋ ka coo o, bɛ co ɛgbaa amɛgbɛtɔviwo i a kɔrɔ nɔ va ŋ.»¹¹ Ye i wo ku ɛhun a wo va ɛgɔji, i daci wo nuwo see dɛ i kɔrɔ Yesu do.

Yesu yɔdɔ nɛ dɔjɛnnɔ dɛka

(Matie 8:1-14; Makɔ 1:40-45)

¹² Gbɔdɛka a, Yesu va dɔ ɛdɔgɛn dɛka mɛ, i ŋucu dɔjɛnnɔ dɛka va, kɛ i kɔ Yesu a, i dɛnugu dɛ ɛkɔmɛ nɛ, i dakpɛ nɛ ɛ bɛ: «Ɔxotɔ, nɛ i jro a, aa yɔdɔ ŋ.»¹³ Yesu vru alɔ dɛ goto nɛ ɛ, i bɛ: «Ɔjro ŋ, tɔɔ dɔ na vɔ.» I zɛdɛka a, dɔjɛn a vɔ nɛ ɛ.¹⁴ Kina ŋgbɛ a, Yesu va gbɛ nɛ ɛ bɛ: «Ka vɛ nu ɛnu kɛ ŋ wo a nɛ amɛdɛ o. Vɔ a, yi vɛ disa dɛkiɔ nɛ Mawuwɔsɔtɔ, i na gbɛ sa ɛvɔ kɛ Moyizil bɛ wo a sa a, nɛ tɔdɔdɔi, i la se disa nɛ amɛ wo see bɛ ɛdɔ gbɔjɛn n'ɛye.»¹⁵ Yesu ŋkɔ lɛ gbankpɛdo ɛfisiafi, i ɛgbɛtɔvi sɔgbɔ na dahwa vagbɔ, i na lɛ dɔto e, cɛgbɛtɔ nɛ wodɔwo na vɔ.¹⁶ Vɔ a, Yesu na vɛ ci lɛfi amɛdɛken ŋ lɛ a o, i na lɛ xodɛ.

Yesu yɔdɔ nɛ ŋucu kɛ xɔkprɔbɔ a dɛka

(Matie 9:1-8; Luka 2:1-12)

¹⁷ Yesu lɛ kpra ɛnu amɛ wo gbɔdɛka, i Farizitɔ wo kidɛ Ɔsɛkpramɛtɔwo lɛ amɛ a wo mɛ, wo co nɔxo kɛ lɛ Galilee, Jude kidɛ Jarizalemɔ a wo see mɛ. Ɔxotɔ Mawu ɛwusɛn lɛdu kidɛ Yesu, i i lɛ yɔdɔ nɛ amɛ wo.¹⁸ Amɛ dɛkawo co ŋucu xɔkprɔbɔ dɛka hɛn dɛ ɛbamɛ, i wo lɛji a co ɛ dɛ ŋkɔ nɛ Yesu, l'ɛxo kɛ mɛ i lɛ a.¹⁹ Vɔ a, wo ŋ nya lɛfi wo a se dɔ ɛxo a mɛ to o, dɔ ɛgbɛtɔvi o sɔgbɔ dɛ Yesu dɛ. Wo gbɔjɛn i yi ɛxo a ta i dɛ ɛdo, i va co dɔnɔ kidɛ ɛba a to ɛdo a mɛ, i se dɔ dɛ anyigban mɛ lɛ

*5:1 Genezareti tanku i wo gbɛ yɔnɔ bɛ Galilee tanku

Wo cɔ dɔnɔ toxɔta dɔ Yesu ŋkɔ (5.19)

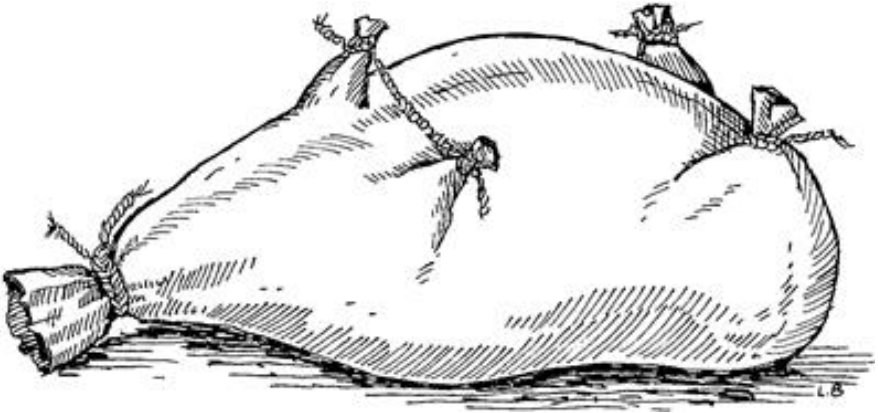
amɛ a wo dɔŋdomɛ, lɛ Yesu ŋkɔ. ²⁰ Kɛ Yesu kpɔ sigbɛ wo xɔ ɛ sɛ a, ɛnu nɛ dɔnɔ a bɛ: «Ɛxɔnɔyɛ! Wo cɔ tɔɔ nuvɛnwo sɛ kɛ o.» ²¹ Ɛsɛkpramɛtɔwo kidɛ Farizitɔ kɛ leena dɛ a wo tɔ bubukpɔ lɛ wo dɛkiwo mɛ bɛ: «Ŋucu kee nyi ila, i lɛ xonu dɛ ɔ̀gɔ nɛ Mawu a ma? Amɛdɛken ŋ ka tɛ ŋ cɔ ɔ̀gɔjɛjɛ sɛkɛ amɛ, zɛn lɛ Mawu dɛken ŋ o!» ²² Yesu mɔŋjɛ susu kɛ wo lɛ dɛ a mɛ, i lɛ kawose bɛ: «Nukeejɔ i mi lɛ dɛ susu hunna mɔnkiwo? ²³ Nɛ wo a nu bɛ: "Wo cɔ tɔɔjɛjɛwo sɛ kɛ o", nɔmi "cɔ jɛtɛ i zɔn a dɛe"; kee i bubɔ wu ɛdɛ lɛ nuxo amɛnɛ ŋnawo mɛ? ²⁴ Vɔ̀ a, ŋ ji bɛ mi a nya bɛ, Ɔgbɛtɔvia wɔ ɔ̀cɛ kɛ la cɔ ɔ̀gɔjɛjɛ sɛ kɛ amɛ a dɛ lɛ anyigbanji.» Kɛ i nu ɛnɛ jɔɔ a, ɛ va dɛgbɛ nɛ ŋucu kpɔɔbɔnɔ a bɛ: «Co jɛtɛ nɛ na cɔ tɔba i yi tɔɔxomɛ!» ²⁵ Zedɛka a, ŋucu a cɔ jɛtɛ kprɔŋ lɛ amɛsyamɛ ŋkɔ, i cɔ ɛba kɛji i mre do dɛ a, i jɛŋkɔ yexomɛ, i tɔ Mawu kafukafu. ²⁶ Ɛ jiwun nɛ amɛ kɛ l'ɛnawo see i wo tɔ Mawu kafukafu. Vɔnɔn jɛwoji i wo tɔ nunuji bɛ: «Mi kpɔ amrimanu dɛkawo gba!»

Yesu yɔ Levi

(Matie 9:9-13; Makɛ 2:13-17)

²⁷ Lɛ kina ŋgbɛ a, Yesu do i va kpɔ Ɛtahojɔtɔ dɛka, i wo yɔ nɛ bɛ Levi*, i i kanren dɛ ɛtahojɔtɔ toho dɛ, Yesu nunɛ bɛ: «Kpɔɔndɔ!» ²⁸ Levi cɔ gbɛ ɛnu wo see dɛ, i kpɔ Yesu do. ²⁹ Levi kpɔ Yesu yi ye xomɛ i dɔ azanganɔn nɛ, Ɛtahojɔtɔ sɔ̀gbɔ bulɔmɛwo kidɛ amɛ bulɔmɛwo lɛ dɔnu kidɛwo. ³⁰ Farizitɔ wo kidɛ Ɛsɛkpramɛtɔ kɛ lɛ wo hacocomɛ a wo tɔ ɛnyɔ hunna kalasiji, i lɛ nu nɛ Yesu ɛdɛkprɔviwo bɛ: «Nukeejɔ i mi lɛ dɔnu, i lɛ nu ɔ̀hɔ kidɛ Ɛtahojɔtɔ kidɛ ɔ̀gɔjɛjɛwo ma?» ³¹ Yesu nu dɛŋ nɛ wo bɛ: «Ŋ nyi amɛ kɛ lɛ nyɔ̀ngbin dɛ a, i ji nɛ doto o; vɔ̀ a dɔnɔwo i ji nɛ.

*5:27 Levi i wo gbɛ yɔnɔ bɛ Matie

Ayugro Jifuwoto (5.37)

³² Ɔ nyi amə kə lə bubə yewo nyi amə nyɔ̀ngbinwo yɔgbə i Ɔ va o, ama àg̀jətɔwo gbə i Ɔ va, nə wo a trɔ̀jɔ̀»

Yesu xonu də ənu brabra Ɔ

(Matie 9:14-17; Makə 2:18-22)

³³ Farizitɔ wo byɔ Yesu sə bə: «Nukeejɔ i Jaan dəkprɔ̀wiwo kidə miatɔwo bra nə ənu, i xonə ədə gadəsiadəmə, i tɔ̀dəkprɔ̀wiwo na lə dɔnu i na lə nu àhà ko?»
³⁴ Yesu xɔgbə nə wo bə: «Mi a tə Ɔ nu nə amə kə wo yɔ va nyɔ̀run kpɔ̀kpɔ̀ toho a wo, bə wo a branu dandan, gəkəmə nyɔ̀run dətɔ a kpɔ̀tɔ dɛ a a? Gbədə! Ɔ ka tə Ɔ jɔ o! ³⁵ Vɔ a, gàmə la va sun, i wo a va cɔ nyɔ̀run dətɔa yi, lə azan hunna wo mə a, wo co wo a branu.» ³⁶ Yesu gbə va do əlo dɛka nə wo bə: «Amə dɛ Ɔ vu nə awu yeyee se tɔ̀nɔ də awu xoxo mə o, nə wo wɔ ənə a, a dahən awu yeyee a, i avɔn yeyee a Ɔ ka a gbə sɔgbə kidə xoxo a o. ³⁷ I amə dɛ Ɔ donə vɛen yeyee i se kɔnə də ayugro* xoxo mə o; nə wo wɔnə a, i àhà a va lə cin a, a dɔ i ayu a wo la vu, àhà la kɔ də anyigban mə, kinaa ayugro a wo see la gu amə. ³⁸ Ama, vɛen yeyee a, ayugro yeyee wo mə i wo dɔ nɛ do. ³⁹ Amə dɛ Ɔ nu nə vɛen xoxo i gbə jinɔ yeyee a o, dɔ wo nu nɔ bə: " xoxo a nyɔ wu yeyee a."»

* 5:37 Lə Jifu xoxowo gàmə a, əranyu i wo sə tɔ̀nnə əgru i na kuci nɔmi vin dɛmə

Yesu i kpace nà gbòngbònzán

(Matie 12:1-8; Makà 2:23-28)

6¹ Ẹ va jẹ gbòngbònzán Jwifuwo tó ẹkẹka gbà, Yesu kidà ye dákpráwí* wo to ẹbo kà mọ wo do ẹnuku do ẹe a va yíkò. Ye dákpráwíwo tó ẹnuku a wo jiji, i ná tukui lẹ ǎlónu sẹ ẹu. ² Farizitò ẹkẹkawo byọ wo sẹ bẹ: «Nukeeji i mi lẹ wo ọnu kẹ ẹsẹ ẹ nagbẹ bẹ wo a wo lẹ gbòngbònzàngbẹ a o?» ³ Yesu nu dẹ ẹ nẹ wo bẹ: «Mi ẹ hrẹn ọnu kẹ Davidi wo gbẹkikẹ fifẹ lẹ ye kidà yetawo e a?» ⁴ Ẹ ẹo Mawuxomẹ i ẹu kprọ kẹ wo sẹ savọ ẹe nẹ Mawu a, kẹkẹ i gbẹ ná amẹ kẹ kprọ ẹ do a wo, ẹsẹ ẹe gbẹ bẹ amẹ ẹe ẹ ẹo la ẹui zẹn lẹ Mawuwòsatsọ wo ẹ o.» ⁵ Yesu gbẹ nu nẹ wo bẹ: «Àgbẹtọ ẹvi a i kpa àcẹ nẹ gbòngbònzán»

Yesu yọdọ nẹ ọjucu kẹ ǎlọ kusẹnọ a

(Matie 12:9-14; Makà 3:1-6)

⁶ Jifuwọ gbòngbònzán bulómẹ gbẹ va sun, i Yesu yi Jifuwọ bọbọxo, i lẹ kpra ọnu amẹ wo, ọjucu ẹkẹka lẹ wo mọ i ẹusilọ kusẹ nẹ. ⁷ Ẹsẹkpramẹtọ wo kidà Farizitọ wo cọ ọkuví dẹ Yesu ji ẹe, i kprọ bẹ a yọdọ nẹ amẹdẹ lẹ gbòngbònzàngbẹ ma, nẹ wo a kprọ ọnu kẹ wo a se do hwe ẹ a. ⁸ Vọ a, Yesu mọnjẹ wo susumẹ, i nu nẹ ọjucu kẹ ǎlọ ku nọ a bẹ: «cọ i nọtẹ dẹ dohundomẹ leena.» I ọjucu a cọ jẹtẹ. ⁹ Yesu va nu nẹ wo bẹ: «Ma byọ mi sẹ: Lẹ gbòngbònzàngbẹ a, ẹ nyo bẹ wo a wo ẹnyọcẹ nọmí ẹvẹn? Wo a xọ amẹ gan a, nọmí wo a gbẹ amẹ ẹe nẹ a ku?» ¹⁰ Yesu kprọ wo see xrixado va yi, i nu nẹ amẹ kẹ ǎlọ ẹkẹka kusẹnọ a bẹ: «Vru t'abọ.» Ọjucu a vru abọ a, i ẹdọ vọ nẹ. ¹¹ Xomẹfyen lẹ ẹsẹkpramẹtọwo kidà farizitọ wo sùgbọ, i wo tọ nuxo xoxo lẹ wo ẹkẹkiwo mọ, dẹ ọnu kẹ wo a tẹwun wo dẹ Yesu ẹ a.

Yesu can amẹdọdọdẹ amẹwivẹ a wo

(Matie 10:1-4; Makà 3:13-19)

¹² Lẹ ọkẹkẹ hunna wo mọ a, Yesu yi ẹxoxgbẹ l'ẹto ẹkẹkẹ, i cọ ẹzan a see sẹ xodẹ yọ Mawu. ¹³ Kẹ ẹwun va kẹ a, i yọ ye Dákpráwíwo, i can amẹ amẹwivẹ lẹ wo mọ, i ná ọkẹwo bẹ "Amẹdọdọdẹwo". ¹⁴ Amẹ kẹ i can wo kẹ: Simọwọ i i ná ọkẹcẹ bẹ Pyeẹ kidẹ nọvia Andre, Jakẹ, Jaan, Filipu kidẹ Batremi, ¹⁵ Matie, Tọma, Jakẹ Alufe ẹvi a kidẹ Simọwọ kumarin jẹ dẹ dujito a, ¹⁶ Judẹ Jakẹ ẹvi a kidẹ Juda Isikaryọti kẹ va nyi Yesu satọ a.

Yesu kpra ọnu amẹ wo, i gbẹ yọdọ

(Matie 4:23-25)

¹⁷ Yesu ẹi cọ ẹto a ji kidẹ àdẹkprẹni a wo. Wo va jẹ toho nyòngbin tawaa ẹkẹka, i ẹnukpravi buwo lẹ àhwà bọ dẹ lenaẹ. Amẹ sùgbọ bulómẹwo lẹ àhwà cọ Jude^b, Jẹrizalẹmù, i gbẹ cọ àxutodu Tiir kidẹ Sidcọn mọ i va bọ ẹe. ¹⁸ Wo va, i a ẹo ẹto Yesu, nẹ a yọdọ nẹ wo i lagbẹ nya gbòngbòn vẹn lẹ amẹ kẹ ji ilẹ a wo. ¹⁹ Amẹ kẹ lẹ àhwà va l'ẹnawo see lẹji a talọ Yesu, ẹo ọjusun ganjan ẹkẹka conẹ Yesu ẹ i ná lẹ yọdọ nẹ amẹ wo see.

Yesu xonu dẹ ọnu nyòngbin kidẹ vẹvẹ sẹsẹ ẹ

(Matie 5:1-12)

²⁰ Yesu cọ ọkuví dẹ ye dákpráwíwo ji, i bẹ:

«Ẹnu nyo nẹ miawo kẹ nyi ayamọnọ a wo, ẹo Mawufyọ ẹuxo a nyi miatọ!»

*6:1 Yezu ẹdọvi amẹwivẹ a wo

^b6:17 (mi kprọ Luka 1:5)

²¹ Ɖnu nɔɔ nɛ miawo kɛ fifɛ lɛ dɛ ifyawo, dɔ mi a va dɔxo !

Ɖnu nɔɔ nɛ miawo kɛ lɛ fan avin ifyawo, dɔ mia va konu!

²² «Ɖnu i nɔɔ nɛ mi gɔkɛmɛ ɔgbɛtɔwo gbɛ mi, i nya mi, i lɛ zu mi, i na nu ɔnyɔɔɔɔn o dɛ mi a ŋ, cagbɛ kɛ mi xɔ, ɔgbɛtɔ ɔvi a sɛ a. ²³ Ɖji na jɔ mi, nɛ mi a nɔ ɔyɛtitɛmɛ gbɛkikɛ ɔnu hunna wo la va mi a ji a, dɔ Mawu cɔ ɔfɛntu gangan dɛka dɛ nɛ mi lɛ jɔkui. Nɛ nɛ i wo tɔgbɛnwo d'aya nɛ Mawugbɛdɔtɔwo vayi a nɛ.

²⁴ «Ama, heee! Nɛ miawo ɔhotɔɔɔwo, dɔ mi kpɔ ɔnyɛn vɔ!

²⁵ Heee! Nɛ amɛ kɛ dɔxodɛ ifyawo, dɔ fifɛ a va lɛ mi!

Heee! Nɛ Amɛ kɛ lɛ konu ifyawo, dɔ ɔwun a ku mi, i mia fan avin

²⁶ «Heee! Nɛ miawo kɛ amɛsyamɛ lɛ kafu a, dɔ nɛ nɛ i wo tɔgbɛn wo wɔ nɛ vixɔ gbɛdɔtɔwo nɛ!

Yesu bɛ mi a rɔn mi a kɛtɔwo

(Matie 5:38-48; 7:12a)

²⁷ «Vɔ a, ma nu nɛ miawo kɛ lɛ dɔto ŋ a wo: Mi rɔn mi a kɛtɔwo, i wɔ ɔnyɛ nɛ amɛ kɛ gbɛ mi a wo. ²⁸ Mi byɔ ɔnyɛ nɛ amɛ kɛ lɛ donu mi a wo, i xodɛ nyɔngbɛn nɛ amɛ kɛ lɛ d'aya nɛ mi awo. ²⁹ Nɛ amɛ dɛ xotomɛ nɛ o a, na gbɛ trɔ ɔvatɔ nɛ ɛ; nɛ amɛ dɛ wugan o i xɔ tɔwu gangan a, na gbɛ cikuvɛ a ca dɛ nɛ ɛ. ³⁰ Amɛdɛ byɔ ɔnu wo a, nɛ ɛ; kpɔ nɛ amɛdɛ cɔ tɔnuɔdɛ a, kagbɛ biɛ ɛ o. ³¹ Ɖnu kɛ mi jɔnɔ bɛ amɛ wo na wɔ nɛ mi a, mi wɔ nɛ ɛ nɛ wo cawo. ³² Nɛ i nyi amɛ kɛ rɔn mi a wo dɛken i mi rɔnnɔ dɛɛ, ɔnyɛ kee mi wɔ, i wo a nya nɛ mi? Ɖo ɔgɔjɛtɔwo a, amɛ kɛ rɔn nɛ wo a i wo cawo rɔn nɔ. ³³ Nɛ i nyi bɛ amɛ kɛ wɔnɛ ɔnyɛ nɛ mi a wo dɛdɛ i mia cawo mi wɔ nɛ ɛ nɔ dɛɛ, ɔnyɛn kee mi wɔ, i wo a nya nɛ mi? ɔgɔjɛtɔwo cawo wɔnɛ ɔnɛ. ³⁴ I i nyi bɛ amɛ kɛ si mi a gbɛ va kpɔ mi a nu xɔ lɛ a, dɛdɛ i mi donɔ mi a nuwo nɔ dɛɛ, ɔnyɛn kee mi wɔ, i wo a nya nɛ mi? ɔgɔjɛtɔwo cawo donɔnu nɛ woo dɛkiwo, cagbɛ wo a gbɛ kpɔ hunna mɔki xɔ! ³⁵ Wu ɔnɛ a, mi rɔn mi a kɛtɔwo, i wɔnɛ ɔnyɛ, i donɔ ɔnu nɛ amɛ wo, kpɔ mi ŋ kagbɛ dɔŋkuvɛ bɛ yewo a va kpɔ ɔdɛ xɔ o. Nɛ i nyi ɔnɛ a, i mi a fɛntu a sɔgbɔ, i mi a trɔzun Mawu kɛ wugan ɔnu wo see ɔvi. Ɖo Mawu nɔɔ nɛ xomɛ dɛ alɔngbɛkpɛ do nɛ amɛ tɔ wo kidɛ amɛ baɔa wo. ³⁶ Mi kpɔ nɛ ɔdɔnnɔ mɛ nɛ amɛ, sigbɛ mi a dada kpɔnɛ ɔdɔnnɔ nɛ amɛ wo ɔnɛ.

Yesu bɛ wo ŋ kaa dɔ kojo nɛ amɛ dɔo

(Matie 7:1-5)

³⁷ Yesu gbɛ trɔ lɛ kpɛra ɔnu amɛ kɛ lɛ gbɔ a wo bɛ: «Mi ŋ kaa dɔ kojo nɛ amɛ dɔ o, inaa Mawu ca ŋ ka va dɔ kojo nɛ mi o. Mi ŋ kaa dohwɛ amɛ dɔ o, inaa Mawu ca ŋ kaa va dohwɛ mi o. Mi cɔ ɔgɔjɛjɛ kɛ amɛ wo, nɛ Mawu na sɛ kɛ mi. ³⁸ Mi na ɔnu amɛ nɛ Mawu na na mi. Nɛ Mawu ka va na mi a, a jrɛ nyɔngbɛn, i hunhui, i la ziin i a dɔ kɛkɛ i kɔ dɛ anyigban mɛ, i la cɔ ɛ dasi nɛ mi, dɔ ɔnu kɛ mi sɛ jrɛ ɔnu n'amɛ a, i Mawu la sɛ jrɛ nɛ mi.» ³⁹ Yesu gbɛ dɔ ɔlo nɛ wo bɛ: «Ŋkuvɛ tɔnɔ dɔ a tɛ ŋ kpɔ ɔxɔ a ŋkuvɛ tɔnɔ bulɔmɛ a? Gbɛdɔo! Wo amɛvɔ a wo see i la j'ɛdomɛ. ⁴⁰ Ɖnu kprɛtɔ dɛ ŋ wunɛ ɔnukpramɛtɔ o; vɔ a ɔnu kprɛtɔ kɛ xɔ kpakpra nyɔngbɛn a dɔ nɔ y'ɔgan i. ⁴¹ Nukeeji i ɔ lɛ kpɔ ɔnuvi kɛ lɛ ŋkuvɛ ji nɛ nɔvio a? I ŋ dɛ lɛ kpɔ atikpo kɛ lɛ tɔwomɛ a o? ⁴² Ɖwo kɛ ŋ lɛ kpɔ atikpo kɛ lɛ tɔnɔkuvɛ ji kpetɛ a wo, nɛ aa wɔmɔ i la tɔwun nu nɛ nɔvio bɛ: «Nɔviyɛ! Va ma dɛ ɔnuvi lɛ ŋkuvɛ mɛ nɛ'ɔ.» Ayemɛnu wɔtɔ vɛ dɛ atikpo kɛ lɛ tɔwo mɛ a nɛ dɛkio gbɔxɔ, nɛ na kpɔwunu nyɔngbɛn i se dɛ ɔnuvi kɛ lɛ nɔvio tɔ ji a nɛ ɛ.

Ati kidɛ yeku cɛncɛn

(Matie 7:16-20; Matie 12:33-35)

⁴³ «Ati nyɔngbɛn dɛ ŋ cɛnnɔ ɔku manyɔmanyɔ o. Nɛnɛ kɛ i ativɔɔn dɛ ŋ cɛnnɔ ɔku nyɔngbɛn ɔnɛ. ⁴⁴ Ɖo, ɔku kɛ ati dɛkadɛka cɛnnɔ a, i wo sɛ dɛnɛsi ati arɔkpa kɛ

i nyi a. Wo η kə nə gbinnintinku lə əkrɔnfənjio, nənə kə i wo η kə nə atiku kə wo sə ɔ̄nɔ vin a lə xətiji ənə. ⁴⁵ ʌgbətɔ ənyɔɔn wɔtɔ a, ənu nyɔ̄ngbin kə lə aye mə nɛ a mə i i ɔ̄nɔ ənyɔ̄wɔwɔ co; vɔ̄ a ənuvɔɔn wɔtɔ a, ənuvɔɔn kə lə aye mə nɛ a mə i i ɔ̄nɔ nɛ vɔɔn wɔwɔ co; ɔ̄nɔ kə ɔ̄nɔ aye mə a, i ənu nu nɔ.»

Èxɔ amə̀nə̀ a wo

(Matie 7:24-27)

⁴⁶ «Nukeejɔ i mi a lə yɔ η bə: "ʌxɔtɔ, ʌxɔtɔ" i mi η ɔ̄nɔ wɔ nə ənu kə η nu nə mi a wo o? ⁴⁷ Amə̀ɔ̄syadə kə va əgbɔnyə, i ɔ̄nɔ əto tiin nyɔ, i zɔn dəji a, ma jrə amə̀ kə i ɔ̄nɔ a nə mi. ⁴⁸ ʌ ɔ̄nɔ amə̀ ɔ̄nɔ kə kaa mənɔ, i kudo kəkə i vɛ j'əkrəji, i i ɔ̄nɔ əxɔ a ɔ̄nɔ anyi i tui də əkrəji. ʌci ganɔanwo ja, i ətɔwɔ ɔ̄nɔ, i cicaru va cagban kɔdə əxɔ a η, əxɔ a η ɔ̄nɔ mu o, ɔ̄nɔ wo tui nyɔ̄ngbin. ⁴⁹ Vɔ̄ a, amə̀ kə ɔ̄nɔ tiin nyɔ, i η zɔnɔ dəji a, wɔ̄nɔ sigbə amə̀ kə kaa mənɔ, i vɛ sə ɔ̄nɔ anyi i sə mə d'anyigban mə ma na kudo, cicaru va cagbankɔdə əxɔ a η i i mu, i tuku zedəka.»

Yesu wɔ ɛdɔ nɛ sɔjagan dɛka ye mɛnsɛntɔ

(Matie 8:5-13)

7¹ Kɛ Yesu xo nuxo hunna wo see nɛ dɔkɔn a jɔ a, ɛ yayi kapɛnawumu duganmɛ. ² Sɔjagan Hlɔmatɔ* dɛka wɔ ɛdɔvi vɛvɛ dɛka dɛ, i ɛdɔ gbɛ nɛ ɛ kɛkɛ i kaa ku. ³ Kɛ wo nu Yesu ɛnyɔ nɛ sɔja gan a, ɛ dɔ Jifu ɛ mɛganxo dɛkawo dɛdɛ bɛ wo a d'akpɛ nɛ Yesu nɛ a va vɔdɔ nɛ ye dɔvi ye. ⁴ Wo va Yesu gbɛ, i daakpɛ gan nɛ bɛ: «Ɔ nyɔ nɛ na nɛ ɛ ɛnu kɛ i lɛ ji a. ⁵ Ɖo ɛ rɔn mi a dɔkɔn a, ye i tu mi a bɔbɔxo a nɛ mi.» ⁶ I Yesu kprɔ wo dɔ, i kɛ wo tɛbɔ ɛxo a mɛ a, sɔjagan dɔ ɛxɔ a wo dɛdɛ bɛ wo a nu nɛ ɛ bɛ: «Ɔxɔtɔ ka kprɛfun o. Ɖo nyi ɛ jɛ nɛ na dɔ tiin xomɛ o. ⁷ Ye i dɔ ɛ kprɔ bɛ nyiɛta nyi ɛ jɛ i la va ɛgbɔo o. Vɔ a, nunyɔ dɛka nɛ tiin dɔvi na gan. ⁸ Ɖo ɛca a amɛ gɔmɛ i ɛ lɛ, gbɔxo sɔja buwo gbɛ lɛ ɛgɔmɛ ɛ. Nɛ ɛ nu nɛ ɛdɛ bɛ: "Yi a!", ɛ yinɔ; nɛ ɛ nu nɛ ɛbu bɛ: "Vaa!", ɛ vanɔ; kidɛ nɛ ɛ nu nɛ tiin dɔvi bɛ: "Wɔ ɛnula ɛ", ɛ wɔ nɛ.» ⁹ Kɛ Yesu sɛ ɛnyɔ hunna wo a, sɔja gan a nu nyɔɛkɛ ɛ, i i trɔ dɛ ɛkɔ amɛ kɛ lɛ kprɛdɔ a wo, i bɛ: «Ɔ lɛ dɛmɛ nɛ mi bɛ: Lɛ Izrayelivi jiji wo mɛ ca a, nyɛ ɛ kprɔ amɛdɛ i i wɔ xɔsɛ hina dɛ o. ¹⁰ Amɛ kɛ i dɔ dɛdɛ a wo, kɛ wo trɔ va ɛxomɛ a, wo kprɔ ɛdɔvi a, i ɛdɔ a vɔ nɛ.

Yesu nyɔ kposu dɛka ɛvi dɛ ɛgbɛ

¹¹ Lɛ ɛnu hinawo ɛgbɛ a, Yesu yayi ɛdɔgan kɛ wo yɔnɔ bɛ Nayinu a mɛ; ye dɛkprɛviwo kidɛ amɛ sɔgbɔ bulɔmawo kprɛdɔ va yikɔ. ¹² Gɛkɛmɛ i lɛ dɔ ɛdɔgan a gbɔnu a, wo cɔ amɛ kuku dɛka vayikɔ dɛdɛ gbɛ: Akɔngovi nɛ kposu dɛka, ɛdɔgan a mɛ tɔwo sɔgbɔ lɛ kprɔ ɛ do. ¹³ Kɛ ɛxɔtɔ Yesu kprɔ kposu a, ye nu dɔ ɛdɔnnɔ nɛ, i i nu nɛ ɛ bɛ: «Ka gbɛ fan avin o!» ¹⁴ Kɛ Yesu nu ɛnɛ jɔ a, ɛ gbɔtɛbɔ amɛ kɛ hɛn amɛ kuku dɛ a wo, i talɔ aɔakaa, i wo nɔtɛ, i i bɛ: «Ɔ dɛgbɛ dɛ'o dɛkɛjɛvi cɔ!» ¹⁵ I amɛ kuku a cɔ kanrɛn i tɔ nuxo xoxo. I Yesu cɔ ɛ d'asi nɛ ye nana. ¹⁶ Vɔnɔnɔn ji amɛ kɛ l'ena wo see; i wo tɔ Mawu kafu kafu bɛ: «Mawugbɛdɔtɔ ganɛgan dɛka va mi a mɛ! I Mawu va dalɔ ye dɔkɔn!» ¹⁷ Ɖnu hunna kɛ Yesu wɔ a gban dɛ Judɛ du a see kidɛ ɛkan kɛ xrixa dɛ ɛ a wo see mɛ.

Jaan Mawucilɛnamɛtɔ a ye mɛ dɔdɛdɛwɔ

(Matie 11:2-19)

¹⁸ Jaan Mawucilɛnamɛtɔ ye dɛkprɛviwo vɛ nu ɛnu kɛ jɔ a wo see nɛ. I i yɔ amɛ amɛvɛ lɛ wo mɛ ¹⁹ i dɔ wo dɛdɛ ɛxɔtɔ Yesu gbɛ nɛ wo a ka ɛ sɛ bɛ: «Ɖwo i nyi Kriso kɛ dɔ la vaa a; nɔmi mia gbɛ nɔtɛ kprɔ amɛ bulɔmɛ?» ²⁰ Kɛ wo va Yesu gbɛ a, wo nu nɛ bɛ: «Jaan Mawucilɛnamɛtɔ i dɔ mi dɛdɛ bɛ mi a ka 'wo se bɛ: "Ɖwo i nyi Kriso kɛ dɔ la vaa a nɔmi mia nɔtɛ kprɔ amɛ bu?"» ²¹ Ganamɛdɔ a, Yesu lɛ yɔdɔ nɛ amɛ sɔgbɔ, kidɛ amɛ kɛ lɛ vɛvɛ sɛsɛ mɛ a wo, i nya gbɔngbɔn vɛn lɛ amɛ kɛ ji i lɛ a wo, i hun ɛkuvɛ nɛ ɛtɔnɔwɔ sɔgbɔ. ²² Kina a ɛ rɔn nɛ amɛ kɛ Jaan dɔ dɛdɛa wo bɛ: «Mi yi i vɛ nu ɛnu kɛ mi kprɔ kidɛ kɛ mi sɛ a wo nɛ Jaan: Ɔtɔnɔwɔ lɛ kprɔ ɛnu, ɛsɛkɔnɔwɔ lɛ zɔn, ɛdɔjɛnɔwɔ lɛ kprɔ dɔyɔyɔ, ɛtɔ kɔnɔwɔ lɛ sɛnu, amɛ kukuwo lɛ gbɛ va ɛgbɛ, amɛ kɛ ɛ wɔ ɛnuɔdɛ o wo lɛ xɔ ɛnyɔnyɔ. ²³ Ɖnu nyɔ nɛ amɛ kɛ ɛ kɛ a va gbɛ ye xɔsɛ dɛ cagbɛ tinyɛ a o!» ²⁴ Kɛ Jaan ye dɛkprɛvi amɛvɛ a wo trɔ yayi a, Yesu tɔ Jaan ye; nyɔ nunu nɛ amɛ kɛ bɔ dɛ a wo bɛ: «Nyɛɛ i mi vɛ kprɔ lɛ zɔgbɛji a? Rinya kɛ aya cɔ a a?» ²⁵ Kɛ i nyi ɛnɛ a, nyɛɛ i mi vɛ kprɔ? Amɛ dɛka kɛ dɔ ɛnu xɔ ɛho a a? Vɔ a, amɛ kɛ donɔ awu nyɔngbin hunna wo i na lɛ dɔ ɛgbɛ a, ɛfyɔwɔ xo i wo nɔnɔ. ²⁶ Nyɛɛ i mi yi vɛ kprɔ tan? Mawugbɛdɔtɔ dɛkaa? Ɖɛ, ɛ bɛ sa amɛ a gbɛ wugan Mawugbɛdɔtɔ. ²⁷ Ɖo Jaan i nyi amɛ kɛ Mawu wema nu dɛ bɛ:

"Naa dɔ tiin ɛdɔtɔ dɛdɛ

*7:2 Sɔjagan ɛla a, kpace nɛ sɔja kavɛ takpo(100) mɛki.

i a jə ŋkə i la gra əmɔ do dɛ nə wo"

²⁸ «Ma nu nə mi, amə kə nyɔrun ji a dɛken η wugan Jaan Mawucilənamətə ao, gankə amə kə hwe wu lə Mawu fyoɔɔɔmɔ a gbə ganɔan wui. ²⁹ Dükən a wo see kidə ɛtaxoɔɔtə kə ɔto Jaan, wo kɔɔ bə Mawu əhwɛ jɔ, i Jaan lə Mawuci nə wo. ³⁰ Vɔ a, Farizitə wo kidə əsəkpramətəwo η xɔ ənu kə Mawu lə ji nə wo a o, i gbə bə Jaan ij ka lə Mawuci nə ye o o.» ³¹ Yesu gbə nu bə: «Mɛɛ η naa jrə əgbəviwo do? Mɛ i wo ɔi?» ³² Wo ɔi dɛvi cukuvi kə kanren də əduɔboji, i lə də əxa ɔiɔa wo dɛkiwo bə: «Mi ku gusə nə mi, i mi gbə əwe ɔuɔu! Mi ji əku hawo nə mi, i mi gbə avin fanfan!» ³³ Ɖo Jaan Mawucilənamətə a va, η ɔunə kɔɔnɔ o kɔɔ η nu nə vɛn o, i mi a nu bə: Gbɔnɔnɔn vɔɛn xɔ ɛ do!» ³⁴ Əgbətə əvi a va i ɔu nɔ, i nu nɔ, i mi gbə nu bə: «"Mi kɔɔ ənuɔtə kidə əhənɔtə hina, i nyi əxɔ kidə ətahoɔɔtəwo kidə əɔɔɔtəwo!" ³⁵ Vɔ a, amə kə kɔɔnɔn ɔununyanya Mawutə do a wo ɔənɔ disa bə ənu nyɔnɔn i i nyi." ³⁶ Farizitə dɛka va yɔ Yesu bə na va ɔu nu lə ye xomə. Yesu ɔo Farizitə a xomə i xɔ toho, i kaa ɔunu. ³⁷ Nyɔrun əgbə vɔɛnzantə dɛka dɛ lə əduamə dɛ. Kə i sə bə Yesu lə ɔunu lə Farizitə a xomə a, i hən əɔɔ kə wo cɔ əkpə nyɔnɔn sə wo a dɛka, i ceru ɔo ɛ dɛ. ³⁸ I i va nɔ nɔgbə nə Yesu, lə ye fɔtiwoɔbɔ. Ɖ lə fan avin də Yesu əfɔwoji; i na lə tutui kidə ye ɔawo, i lə kisi* nə yefɔwo, i lə ɔo ceru kɔɔdə wo ji. ³⁹ Kə farizitə kə yɔ Yesu a kɔɔ ənə a, ə lə nu lə dɛkiamə bə: «Nə nyɔrun na nyi Mawugbəɔtə əɔɔɔtə a, a nya ənu kə nyɔrun hunna kə talɔ ɛ a nyi a: Nyɔrun əgbə vɔɛnzantə.» ⁴⁰ Yesu xɔ nuxo i nu nə Farizitə a bə: «Simɔɔ η wɔ ənyɔ dɛka dɛ i ka nu nə o.» Simɔɔ bə: «Xonɔ, ənu kɔɔpramətə.» ⁴¹ I Yesu nu bə: Amə aməvə dɔfən də nyɔrun dɛka. Amə dɛka ɔu əhogə* kawivə takpɔ(500) i amə bulɔmə ɔu hokaciwo(50). ⁴² Kə wo ɔo ij ka tə η tu əho a, i i cɔ əho a sə kə wo aməvə a wo. Mɛɛ lə wo a aməvə a wo mə, i la rɔn nyɔrun a wu?» ⁴³ Simɔɔ rɔn nɛ bə: «Nya η kɔɔ bə amə kə wo cɔ əho sɔnɔn kə a, i a nyi.» Yesu nu nɛ bə: «Tɔ nyɔ jɔ.» ⁴⁴ Kinaa ə də ŋkə nyɔrun a, i nu nə Simɔɔ bə: «Ɖ kɔɔ nyɔrun laa? Ɖ va gbɔ o: Ɖ na əci nə ma kɔɔ tiin afɔwo o; vɔ a ya kɔɔ tiin afɔwo η kidə ye ɔaci, i tutu wo kidə ye ɔa. ⁴⁵ Ɖ kisi η o, vɔ a, ya η gbə sikiki nə tiin fɔtiwo cɔ ku gbəə kə η va əgbɔwo a o. ⁴⁶ Ɖku ami də ta η o; vɔ a ya ku ceru də tiin fɔtiwo. ⁴⁷ Ye i dɔ, η lə nui nə wo bə: Əɔɔjəjə sɔnɔn kə wo sə kee a wo, i dɔ i i ɔo rɔnɔn sɔnɔn hunna wo disa. Vɔ a, amə kə wo cɔ əɔɔjəjə cukuvi se kə a, rɔnɔn cukuvi i i ɔo nə disa.» ⁴⁸ Yesu nu nə nyɔrun a bə: «Wo cɔ tɔ ɔɔjəjəwo kə o.» ⁴⁹ Amə kə lə ɔunu kidə Yesu a wo tɔ nunuji lə wo dɛkiwo mə bə: «Mɛɛ i nyi amə la, i lə cɔ əɔɔjəjə wo sə kə amə?» ⁵⁰ Vɔ a, Yesu nu nə nyɔrun a bə: «Tɔɔ xɔsə xɔ o gan: Yi lə fafamə.»

*7:38 Lə jifu xoxowo gəmə a, nə wo kɔɔ afɔwo nə amə i kisi nə afɔ a wo, i ɔo ceru kɔɔdə wo ji a, ə lə nyi bə wo lə cɔ bubu ganɔan nɛ.

*7:41 Əho kə wo tunc nə amə kə wɔnə əɔɔ lə bomə nə amə gbəɔdɛka a i.

Nyɔrun kə kprɔ Yesu do a wo

8¹ Kina, Yesu lə to ədùgan wo kidə botawomə, i lə do ənjə nyɔ Mawufyɔduɔ. ² Kidə nyɔrun kə ji i nya gbɔngbɔn vɛn lə i gbə yɔdo nɔ a wo: Mari kə co Madala, kə mə gbɔngbɔn vɛn amadrə do lə a, ³ kidə Jani, Cuza əsi, Cuza nyi Erodu ye nujikpɔtɔ, kidə Sizanu, kidə amə sùgbɔ bulməwo, kə cɔ nə wonu nyɔngbin wo sə də nə alɔ Yesu kidə ye dəkprɔviwo a.

Yesu do əlo də ənuku dotɔ dɛkə ŋ

(Matie 13:1-9; Makə 4:1-9)

⁴ Amə sùgbɔ wo co ədùgan wo see mə va bɔ də Yesu gbɔ. I i nu də əlo mə bə: ⁵ «Ŋjucu dɛkə do, i ka vɛ wu ənuku. Gəkəmə i lə wu nu a, dɛkawo gejen də əmɔto; wo zontoji i əxəwo canwo ɔu see. ⁶ Əbulməwo gejen də əkpəwo mə, kə wo mi a, wo gbə fyɔn zədɛkə, ɔɔ wo ŋ kprɔ fafa o. ⁷ Əbulməwo gejen də awunkan mə, awunjawo cin kidəwo i va vun brewo. ⁸ Vɔ a, dɛkawo va jə anyigban nyɔngbin ji, wo mi, i ənuku dɛkə dɛkə na əku hunna mɔki kavətakpɔ.» I Yesu nu dəji bə: «Amə kə wɔ ɛto dɛ ila sənu a, na sə!»

Nukee jɔ i Yesu do əlo a?

(Matie 13:10-17; Makə 4:10-12)

⁹ Yesu ə dəkprɔviwo lə ka ε sə bə Nukee əlododo hunna nyi? ¹⁰ Yesu bə: Mawu fyɔduɔ enuwawra o a, mi a wo i wo dɛe disa nɔ; vɔ a, nə amə dɛyawo a əlododo mə i wo nui do nə wo; nə wo a lə kprɔ sigbə amə kə ŋ lə kprɔ ənu dɛkən ənə o, kidə wo a sə i wo ŋ ka nya o.

Yesu dɛ əlo kə i do a gɔmə

(Matie 13:18-23; Makə 4:13-20)

¹¹ «Ənu kə əlo a nyi a kə: Ənuku kə wo wu a, Mawu ənyɔ i. ¹² Ənuku kə jə əmɔjia wo a, amə kə sənə Mawu nyɔ i Regba na va dɛe ji lə aye mə nɔ a wo i, nə wo ŋ ka va xɔsə, nə Mawu na xɔ wo gan o. ¹³ Ənuku kə jə əkpə wo mə a, amə kə sənə Mawu nyɔ i na xɔ ε kidə jjiɔ a wo i, vɔ a, ənyɔ a ŋ ri nə kə lə wo yemə o, wo xɔsə ɔɔo, vɔ a, nə tətəkprɔ vaa wo a gbə xɔsə dɛ. ¹⁴ Ənuku kə jə awunkan mə a wo a, amə kə sənə Mawu nyɔ a wo i, wo gbənə wo dɛkiwo dɛ nə bukprɔ, ədɔkù, kidə vivi xixəmə, lelatɔwo na vun bra aye mə nə wo, i wo cəncən a, ŋ cin nə əku o. ¹⁵ Kə jə anyigban nyɔngbin ji a wo a, amə kə sənə Mawu nyɔ a kidə aye nyɔngbin kidə aye jɔjɔ; i na lee də aye mə wo i; əjidodo wotɔwo dɔ nɔ, i wo na nɔ cəncən nyɔngbin.»

Yesu do əlo də kanɔdɛgban ŋ

(Makə 4:21-25)

¹⁶ «Amə dɛ ŋ tɔ nə kanɔdɛgban i cɔ nə əzə cɛn, nɔmi a cɔ ε də abatiɔmə o; vɔ a, wo cɔ nə ε də ənu ji nə amə kə lə ɔɔ əxomə a wo na kprɔ ŋunu. ¹⁷ Dɔ ənu dɛkən ŋ ka lə ənuɔmə i la gbə ma va jə gbəngba o; ənu dɛkən kə lə zubrumə a, a va kəkɔ nu. ¹⁸ Mi hən aye də sigbə mi sə nə ənyɔ a do a ŋ. Dɔ amə kə wɔnu dɛ a, wo a gbə nə ε kpee; i amə kə ŋ wɔ ədɛ dɛ a, wo a gbə xɔ hɔ dɛkə kə i bubə ye wɔdɛ a ləsi.»

Amə kə nyi Yesu ə nana kidə Yesu ənɔvi wo

(Matie 12:46-50; Makə 3:31-35)

¹⁹ Yesu ə nana kidə Yesu ə nɔvi wo ka va kprɔ ε, vɔ a, wo ŋ tɔ yi gbɔ o, cəgbə əhwà kə bɔ də e dɛ a tɔ. ²⁰ Wo va nu nə Yesu bə: «Tɔ nana kidə tɔ nɔvi wo lə xixənu i lə ji o.» ²¹ Yesu rɔn nə wo bə: «Amə kə ɔɔ nə ɛto Mawu nyɔ, i wɔ nə d'əji awo i nyi tiin nana kidə tiin nɔviwo.»

Yesu ɔo ayagbagba tɛ

(Matie 8:23-27; Makɛ 4:35-41)

²² Gbɔɔɔka a, Yesu ɔo ɛɔɔjihun mɛ kidɛ ye dɛkprɔviwo, i nu nɛ wo bɛ: «Mi a yi ɔgɛ ɔeyaji nɛ tanku a.» I wo yi. ²³ Gɔkɛmɛ wo lɛ ku ɛɔɔjihun a yi kɔ a, Yesu danrɔ, zɔɔɔtɛ ɔɔka va ɛtɔ a ji, i lɛ xo ɛci kɔdɛ ɛɔɔjihun a mɛ kɛkɛ i i tɔ ɔɔɔɔ; i wo kprɔ bɛ yewo lɛ awobi mɛ ɔɔ. ²⁴ Yesu ye dɛkprɔviwo gbotɛ bɛ ɛ, i nɔyɛ, i bɛ: «Egan! Egan! mi kaa crɔn!» Yesu nɔyɛ, i ɔɔɔɔ bɛ zɔɔɔtɛ kidɛ ɛci kɛ lɛ mɔrin dɛ adanji a ji; i wo vin, i ɔfisifi ɔo ɔɔɔ see. ²⁵ I i va nu nɛ wo bɛ: «Fi mia xosɛ lɛ?» E kprɔcawo kɛkɛ vɔnɔn gan ɔɔka jɛ wo ji, i wo tɔ nunu ji lɛ woɔɔkiwomɛ bɛ :«Mɛɛ i nyi amɛ lɛ? I lɛ ɔɔɔɔ bɛ dɛ aya kidɛ ɛci, i wo s'ɛtonu nɛ ɛ?»

Yesu nya gbɔngbɔn vɛn lɛ ɔucu ɔɔkaji

(Matie 8:28-34; Makɛ 5:1-20)

²⁶ Wo va ɔo Jɛrazatɔwo du kɛ dɛ ɔkɔ galilee a mɛ. ²⁷ Kɛ i lɛ ɔi lɛ ɛɔɔjihun a mɛ jɛ agɛji a, ɔucu ɔɔka lɛ ɛɔɔɔgan a mɛ, i gbɔngbɔn vɛn wo lɛji, i i va dogo Yesu. E gbɛ do awu kprɔ ɛ dɔɔɔɔn, ɔ gbɛ nɔnɔ ɔxomɛ o, vɔ a, ɛyɔxowo i i nɔnɔ. ²⁸ Kɛ i kprɔ Yesu a, ɛ va jɛkro dɛ ɔkɛmɛ nɛ ɛ i lɛ dɛ ɔɔɔ, sinsin bɛ: «Yesu! nukɛɛ ɛ kaa wɔ ɔ, Mawu kɛ wugan ɛnu wo see ɛvi? I jɛ daakprɛ nɛ o ka wɔ vɛn ɔ o!» ²⁹ Yesu ɔɔɔ bɛ gbɔngbɔn vɛn a, bɛ na do lɛ ɔucu a mɛ. Do gbɔngbɔn vɛn xɔ ɛ dɔɔɔ ɛ dɔɔɔn, wo dɔga afɔ nɛ ɛ, i brɛnɛɛ kidɛ awɔrɔ, vɔ a, ɛ co nɛ awɔrɔ a, i gbɔngbɔn vɛn a na dɛn sɛ yi zɔgbɛji. ³⁰ Yesu ka ɛ sɛ bɛ: «Nɛ ɛtɔ mɔ?», ɛ rɔn nɛ ɛ bɛ: «I jɛ tɔ mɛ "Mi sɔgbɔ"». Do gbɔngbɔn vɛn sɔgbɔ ɔo ye ranmɛ. ³¹ Gbɔngbɔn vɛn a lɛ daakprɛ nɛ Yesu nɛ ɔ ka ɔɔɔ bɛ dɛ yewo, nɛ yewo a vɛ jɛ ɛdo ganɔan kɛ mɛ wo sɛ nɛ vɛvɛ lɛ a o. ³² Vɔ a, ɛhan sɔgbɔ ɔɔkawo leena, i wo lɛ kprɔwo lɛ ɛtɔ a ji. Gbɔngbɔn vɛn a wo lɛ daakprɛ, nɛ Yesu na ɔɔɔ bɛ nɛ yewo a vɛ ɔo ɛhan hunna wo mɛ. I Yesu ɔɔɔ bɛ nɛ wo yanwo. ³³ Gbɔngbɔn vɛn a wo do lɛ ɔucu a mɛ, i vɛ ɔo ɛhan a wo mɛ, i wo ɔɔɔ dɛdumɛ co ɛtɔ a ji, i ɔo tanku a a mɛ, i ku tɔku. ³⁴ Wo kɛ lɛ kprɔ ɛhan wo ji a, kɛ wo kprɔnɛ a, wo si i vɛ nu ɛnyɔ a wo lɛ ɛɔɔɔgan kidɛ botawomɛ. ³⁵ Amɛ wo lɛ vayi ɛnu kɛ jɔ a kprɔ gbɛ. Wo va Yesu gbɛ, i kprɔ ɔucu kɛ ji gbɔngbɔn vɛn co lɛ a; i i kanren dɛ Yesu ye fɔgbɔɔɔ, i i do awu, i lɛ nyɔngbin ɔɔ. I vɔnɔn jɛwoji. ³⁶ Wo kɛ kprɔ ɛnu a wo, lɛ nui nɛ amɛ kɛ va a wo, sigbɛ ɔucu a yɛdɔ wɔ mɔ a. ³⁷ Kɛ i nyi nɛ a, Jɛnzɛrɛti dumɔtɔwo see lɛ nu nɛ Yesu bɛ na co lɛ yewo dumɛ, ɔo ɛjiwun nɛ wo sɔgbɔ. I Yesu ɔo ɛɔɔjihun mɛ i kaa trɔyi. ³⁸ I jɛ ɔucu kɛ ji gbɔngbɔn vɛn colɛ a, lɛ byɔ Yesu bɛ ye a kprɔ ɛ do. Vɔ a, Yesu gbɛ nɛ, i bɛ: ³⁹ «Trɔyi tɔ xomɛ, i na nu ɛnu kɛ Mawu wɔ nɛ o a wo see.» I jɛ ɔucu a yi, i tɔ ɛnu kɛ Yesu wɔ nɛ a wo nunu ji tɔ ɛɔɔɔgan see mɛ.

Yesu yɔdɔ nɛ nyɔrun ɔɔka i nyɔ Jarisu ɛvi nyɔrunvi co ɛku

(Matie 9:18-26; Makɛ 5:21-43)

⁴⁰ Kɛ Yesu trɔ va a, amɛ wo lɛ ɔhwɔ va dogo e, ɔo wo see i nɔtɛ kprɔ ɛ ɔɔ. ⁴¹ Ganamɛdo a, ɔucu ɔɔka va, i wo yɔnɛ bɛ Jarisu; ɛ nyi ɛgan Jifuwobɔbɔxɔtɔ. I i jɛkroji dɛ ɔkɛmɛ nɛ Yesu, i dɛkprɛ nɛ ɛ bɛ na va ye xo yemɛ. ⁴² Do ɛvi nyɔrunvi akɔngɔ kɛ i wɔɔɔ a, wɔ ɛxo amɛwivɔ ɔɔ, i kaa ku. Gɔkɛmɛ Yesu jɛ ɛmɔɔji a ɔhwɔ bɔdɛɛ kɛkɛ i lɛ xaxɛɛ. ⁴³ Nyɔrun ɔɔka leena ɔɔ. I ɛhun lɛ kɔ nɛ ɛ co ɛxo amɛwivɔ. Nyɔrun a zan ye nu kɛ i wɔɔɔ a o see dɛ ɛdɔ a mɛ lɛ doto wo gbɛ, i ɛɔɔ ɔ tɛ vɔ ɛdɔ a nɛ e o. ⁴⁴ E tebo Yesu tɔ ngbɛ, i taalɔ yewuto, zɛɔɔka a ɛhun kɛ lɛ kɔ nɛ e a co. ⁴⁵ Yesu lɛ ka sɛ bɛ: «Mɛɛ i taalɔ ɔ?» wo see tɔ gbɔgbɛ, i Pyɛɛ bɛ: «Egan, amɛ sɔgbɔ lɛ tutuwo, i gbɛ lɛ fyɔ o.» ⁴⁶ Vɔ a, Yesu nu bɛ: «Amɛ ɔɔka t'ɛlɔ ɔ, ɔo ɔ nyɔ bɛ ɔnɛn ɔɔka do l'ɛwun nyɛ.» ⁴⁷ Kɛ nyɔrun a kprɔ bɛ ɛnu kɛ ye wɔ a gban a, i tɔ kukukuku, ɛ va jɛ kro dɛ Yesu ɛkɛmɛ, i tɔ ɛnu kɛ dɔ i i t'ɛlɔ Yesu a, kidɛ sigbɛ ɛdɔ a vɔ nɛ ɛ

zedeka a mɔ a nunu lə ədugbaja ŋkɔ. ⁴⁸ Kinaa Yesu nu nɛ bə: «Ɛvinyə, taa xɔsə xɔogan. Yi lə fafamə.» ⁴⁹ Yesu kpɔtɔ i lə xonu, i amə dɛka co Jifuwo bɔbɔxo gan a, ye xomə va, i bə: « Ɛ viwo ku. Ka gbə daya nə Məsi a o.» ⁵⁰ Vɔ̄ a, kə Yesu sə ənə a, ənu nə Jarisu bə: "Vɔ̄nɔ̄n ŋ ka jio o, vɛ xɔsə dɛdɛ, kina a, əviwo la gan. ⁵¹ Kə Yesu va Jarisu ye xomə a, ŋ rɔn i amə dɛ dɔ̄ əxɔ amə kidə e səwu Pyɛɛ, Jaan, Jakə, kidə dɛvia dada kidə ye nana o. ⁵² Amə wo see lə fan avin, i lə fan akue cəgbə dɛviatɔ. Yesu nu bə: «Mi ŋ ka fan avin o, dɛvia ŋ ku o, arɔn i i lə dɔn». ⁵³ I wo tɔ camisi nane ji, dɔ wo nya bə dɛvia ku. ⁵⁴ I i va lə dɛvi a lɔ, i bə: "Ɛvin nyə co!". ⁵⁵ I gbɔ̄ngbɔ̄n trɔva nə dɛvia, i i co àka àka; i Yesu na gbə bə wo a nə ɛ ənu dɔdɔ. ⁵⁶ Ɛ kpaca dɛvia tɔ wo sùgbɔ, Yesu də əsə nə wo bə ənu kəjɔ a wo ŋ ka a nu nə amə dɛ o.

Yesu dɔ ɛdɔ ʔdɛkprɔvi amɛwivɛ a wo

(Matie 10:5-15; Makɛ 6:7-13)

9¹ Yesu bɔ ye dɛkprɔvi amɛwivɛ a wo, i nawo ŋusɛn kidɛ gbɛdɛdɛ cagbɛtɔ nɛ wo a nya gbɔngbɔn wɛnwo see lɛ amɛ wo ji. I a yɔdɔ nɛ dɔnɔwo. ² ʔ dɔ wo dɛdɛ, nɛ wo a ve nu Mawu fyɔdɛdɛ ye nyo, i la yɔdɔ nɛ dɔnɔwo. ³ I i lɛ nu nɛ wo bɛ: «Nɛ mi jɛ mɔji a, mi ŋ ka a hɛn ɛnuɔɔ o, mi ŋ ka a hɛn ɛkpo o, mi ŋ ka a hɛn ɛgro o, mi ŋ ka a hɛn ɛnuɔdɛ o, mi ŋ ka a hɛn ɛho o; amɛdɛ ŋ ka a hɛn awu, zɛn lɛ kɛ i do dɛ a ŋ o. ⁴ Nɛ mi dɔ ʔxo dɛ mɛ, i wo xɔ mia, mia nɔ leena kɛkɛ jɛ gɛkɛmɛ mi ka co do a. ⁵ Nɛ amɛ a wo ŋ xɔ mia, nɛ mi ka co lɛ ɛduamɛ a, mia xuxu mia afɔkowo, i la se disa nɛ wo bɛ wo jagɔ.» ⁶ ʔdɛkprɔvi awo j'ɛmɔji, i na lɛ to bota bota wo see mɛ, i na lɛ do ɛŋɛ nyoɛ a, i na gbɛ lɛ yɔdɔ nɛ dɔnɔwo to ʔfisiafi.

ʔŋu ji Erodu dɛ Yesu ŋ

(Matie 14:1-12; Makɛ 6:14-29)

⁷ Erodu* sɛ ɛnu kɛ lɛ jɔ a wo see, i ŋ gbɛ nya nɛ a wo mɔ o, dɔ amɛ dɔo nu nɛ bɛ Jaan nyo cɔ amɛ kukuwomɛ. ⁸ Amɛ bulɔmɛwo na lɛ bɛ: «ʔli i gbɛ trɔva.» Amɛ dɔo na nu bɛ: «Mawugbɛdɔtɔ xoxowo, dɛka i gbɛ trɔ nyo d'ɛgbɛ.» ⁹ Erodu nubɛ: «Jaan ya, ŋ dɔ i wo co ta nɛ ɛ vɔ. Vɔ a, mɛɛ mɔnki i la nyi amɛ na kɛ wun ŋ lɛ sɛ ɛnu hunna wo do a?» I i lɛ ji a kpo ɛ.

Yesu na ɛnuɔdɛdɛ ʔgbɛtɔ sɔgbɔ

(Matie 14:13-21; Makɛ 6:30-44; Jaan 6:1-14)

¹⁰ Kɛ wo trɔ gbɔva a, amɛdɛdɛdɛ wo nu ɛnu kɛ wo wɔ a nɛ Yesu. ʔkprɔwo sɛ yi ʔzɔgɛ lɛ ɛdɔgan kɛ wo yɔ bɛ Betisayida lagɛ. ¹¹ Kɛ amɛ wo kpo ɛnɛ a, wo lɛ ʔhwɛ kprɛdo. Yesu xɔwo nyɔŋgbɛn, i nu Mawu fyɔdɛdɛ nyo nɛ wo, i gbɛ trɔ yɔdɔ nɛ dɔnɔwo. ¹² Nyidɔn lɛ jɛmɛ; ye dɛkprɔvi amɛwivɛ a wo gbo tɛbɔ ɛ, i nu nɛ ɛ bɛ: «Nyi amɛ a wo nɛ wo a yi i ve ji, fi wo a dɔn a, kidɛ ɛnu kɛ wo a dɔ a, lɛ botawo nɔmi nɔxo kɛ tɛbɔ lelawo mɛ; dɔ zogbɛji i mi lɛ lɛla.» ¹³ Vɔ a, Yesu nu nɛ wo bɛ: «Mia ŋtawo mi na ɛnu dɔdɔwo!» Wo bɛ: «Mi ŋgbɛ wɔ ɛnuɔdɛdɛ wu kprɔnɔ amatɔn kidɛ ɛhwe amɛvɛ o. Mi a ve xɔ ɛnu dɔdɔ nɛ amɛ gɛdɛgɛdɛ la wo i ɛ lɛ nu a?» ¹⁴ Dɔ ŋucu bratɔn amatɔn(5.000) mɔnki i lɛla. Yesu nu nɛ ye dɛkprɔviwo bɛ: «Mi ve bɔwo dɛ ɛhata hokaciwo, hokaciwo nɛ wo a kanren.» ¹⁵ ʔdɛkprɔvi awo sɛtonu, i cɔ amɛ wo see sɛ kanren. ¹⁶ Yesu cɔ kprɔnɔ amatɔn kidɛ ɛhwe amɛvɛ a wo, i kpo ɛji, i xodɛ dɛ ɛnu dɔdɔ a ji, i fɛn ɛ, i cɔ ɛ nɛ yedɛkprɔviwo, i wo mɛ ɛ nɛ amɛ a wo. ¹⁷ Wo see dɔnu, i dɔ xɔ, i wo lɛ kɛ kprɔtɔ a, i i dɔ kisi amɛwivɛ.

Pyɛɛ bɛ Yesu i nyi Kriso a

(Matie 16:13-19; Makɛ 8:27-29)

¹⁸ Gbɛdɛka a, Yesu lɛ dɛxomɛdɛ lɛ ʔzɔgɛ i ye dɛkprɔviwo lɛdu kidɛ ɛ. I i lɛ kawo sɛ bɛ: «Mɛɛ ŋ nyi i amɛ wo lɛ nu?» ¹⁹ Wo rɔn bɛ: «Amɛ dɔo lɛ nu bɛ, ɛwo i nyi Jaan Mawucilɛnamɛtɔ a, amɛ bulɔmɛwo na lɛ nubɛ, ɛwo i nyi ʔlii, amɛ dɔo na nu bɛ ɛwo i nyi Mawugbɛdɔtɔ xoxowo dɛka kɛ nyo co oku a.» ²⁰ I i va nu nɛ wo bɛ: «Nɛ miawo dɛ, mɛɛ i ŋ nyi?» Pyɛɛ xɔ nuxo, i rɔn nɛ ɛ bɛ: "ʔwo i nyi Kriso Mawutɔ". ²¹ Yesu dɛ ɛsɛ nɛ wo vɛvɛ bɛ wo ŋ ka a nu amɛ kɛ ye nyi a nɛ amɛdɛ o. ²² Yesu gbɛ dɛgɔmɛ nɛ wo bɛ: «ʔgbɛtɔ ɛvi a la sɛ vɛvɛ sɔgbɔ; ɛdumɛganxowo, kidɛ Mawu vɔsɛtɔwoganwo, kidɛ ɛsɛkpramɛtɔwo see wo a gbɛ ɛ, i wo a wui, i a nyo co oku ye ŋkɛkɛ tɔn a mɛ.» ²³ Yesu gbɛ nu nɛ wo see bɛ: «Nɛ i jro amɛdɛ i a kprɔŋdo a; na gbɛ ye ŋta, i cɔ ye ticoga, ŋkɛ ŋkɛtɔ , i a kprɔŋdo. ²⁴ ʔ nɛ a, amɛ kɛ ka xɔ ye

* 9:7 Erodu Atipasi i wo lɛ nu lɛla.

gbə gan a, la cə ɛ sə bu. Və a, amə kə la cə yegbə sə bu cəgbə tinyə a na xə ɛ gan.
²⁵ Ɖnu nyəngbin kee i nyi nə əgbətə, bə na wə ɔ̀dɔ̀kù kə lə xixə a mə a see ɔ̀ɛ, i la
 ɔ̀ɛ cə ɔ̀ɛkia bu, nɔ̀mi a cə ɔ̀ɛkia cɔ̀n? ²⁶ Ɖo, nə aməɔ̀ wə ɲkɔ̀pən d'əwunyə kidə
 tiin nuxowo ɲ a, əgbətə əvi a ca la wə ɲkɔ̀pən də e, gəkəmə a tɔ̀va lə ye ɲtikəko
 mə, kidə Mawu dada a kidə ye ɲdotə kəko a wə ɲti kəko mə a. ²⁷ Ɖdodo a, ɲ lə
 nui nə mi, lə miawo kə lə lela wə mə a, amə ɔ̀oo ɲ ka a ku gbəxo i la kɔ̀ Mawu
 fyɔ̀ɔ̀ɔ̀ɔ̀ a o.»

Yesu tɔ̀ ɲumə

(Matie 17:1-8; Makə 9:2-8)

²⁸ Və a, kə Yesu nu ənyo hunna wo i i jə ɲkəkə nyi a mə a, Yesu kɔ̀ Pɛɛ, Jaan
 kidə Jakə, i i ra ətoji i ka və xoɔ̀. ²⁹ Gəkəmə i lə xoɔ̀ a, ye ɲumə tɔ̀, i awu kə i
 do a ca tɔ̀ əye pəɲpəɲ i lə dazo. ³⁰ I amə aməvə ɔ̀ɛkawo lə xonu kidə e; wo i nyi
 Mɔ̀yizi kidə Eli. ³¹ Wo va lə Mawu ə ɲtikəko mə, i wo lə xonu də Yesu ə coco lə
 xixə amə, kə kaa jə lə Jərizalemù a. ³² Pɛɛ kidə ye kɔ̀nawo ɔ̀o arɔ̀n ganjan ɔ̀ɛka
 mə yi; ama kə wo va nyo a wo kɔ̀ Yesu ɲtikəko kidə amə aməvə kə lə kidə e a wo.
³³ Gəkəmə wo aməvə a wo cogbə Yesu ɔ̀ɛ a, Pɛɛ nu nə Yesu bə: «Ɖgan, ənyo bə mi
 lela, mia gba əgbəxə amətən, ɔ̀ɛka la nyi təwo, ɔ̀ɛka a nyi Mɔ̀yizi tə, ɔ̀ɛka a nyi
 Eli tə.» Pɛɛ ɲta ɲ nya ənyo kə i lə nu a o. ³⁴ Kə i lə xonu a ənə a, əkɔ̀kɔ̀pɔ̀ ɔ̀ɛka
 va cənwo. Vɔ̀nɔ̀n ɔ̀ɛka jə ɔ̀dəkɔ̀pɔ̀vi a woji gəkəmə wo lə ɔ̀o əkɔ̀kɔ̀pɔ̀ mə a. ³⁵ I
 əgbə ɔ̀ɛka ɔ̀i co əkɔ̀kɔ̀pɔ̀ a mə; i bə: «Amə kila a, nyi əvinyə kə ɲ cə a, mi ɔ̀oto e!»
³⁶ Gəkəmə əgbə a lə ɔ̀i a, ə va kɔ̀tə Yesu ɔ̀ɛken. Ɖdəkɔ̀pɔ̀vi awo vin, wo ɲ nu ənu
 kə wo kɔ̀ a wo nə aməɔ̀ɛken, lə ɲkəkə hunna wo mə o.

Yesu nya gbəngbɔ̀n vɔ̀n lə ɔ̀ɛviɔ̀ɛkaji

(Matie 17:14-18; Makə 9:14-27)

³⁷ Ye ɲkəgbə a, kə wo lə ɔ̀i lə əto a ji a, amə sùgbə va dogo Yesu. ³⁸ Lə amə a wo
 doɲdomə a, ɲucu ɔ̀ɛka lə d'əxa bə: «Ɖnukɔ̀pamətə, ɲ daakɔ̀ nəo kɔ̀ əvinyə gbə ɲ,
 akonɲo əvi i i nyi ɲ!» ³⁹ Gbəngbɔ̀n vɔ̀n ɔ̀ɛka na va zənji, nə i zənji ənə və a, a tə
 əxa dədə; gbəngbɔ̀n vɔ̀n na tə ɛ hunhun hunhun kidə ɲusən, i ətan na do lə numə
 nɛ, ə donə vəvə səsə nə e sùgbə, ye tohomə ɲkəko gbəxo gbəngbɔ̀n a va gbənɛ
 ɔ̀ɛo. ⁴⁰ Ɖ daakɔ̀ nə tə dəkɔ̀pɔ̀viwo, bə wo a va nya gbəngbɔ̀n vɔ̀n a, və a, wo sun
 ji o.» ⁴¹ Yesu xə nuxo i nu nə ye dəkɔ̀pɔ̀vi a wo bə: «Əgbətə baɔ̀a xəsə mawɔ̀ɔ̀tə
 ɔ̀ɛkawo, kəkəjə gəkeemə i ma nɔ̀ mia gbə, i la doji də mia ɲ jə? "Cə əvio va lela."»
⁴² Kə ɔ̀ɛvia lə təbɔ̀ Yesu a, gbəngbɔ̀n a cə ɛ gejen i hunhun i kidə wusən. Və a Yesu
 ɔ̀əgbə də gbəngbɔ̀n vɔ̀n a, i ədɔ̀ vɔ̀ nə ɔ̀vi a, i cə ɛ nə ye dada. ⁴³ I sigbə Mawu
 əwunsən ganjan ɔ̀ɛ a kɔ̀paca amə awo see.

Yesu gbətrɔ̀ nu bə ye a ku i la gbə nyo coo ku

(Matie 17:22-23; Makə 9:30-32)

Ɖnu kə i lə wə a wo see, lə kɔ̀paca amə ɔ̀ɛsiaɔ̀ɛ, i i nu nə ye dəkɔ̀pɔ̀viwo bə: ⁴⁴ «Mi
 ɔ̀oto ənyo kə ɲ ka nu nə mi a nyəngbin: "Wo a cə əgbətə əvi a də asi nə aməgbətəvi
 wo."» ⁴⁵ Və a, wo ɲ lə mɔ̀ɲjə nuxo a mə o; wo sə budə o, nə wo ɲ ka a mɔ̀ɲjəmə o,
 ə jiwun nə wo, i wo ɲ tə kanyo ɔ̀ɛ Yesu sə dəɲ o.

Mɛɛ i la nyi amə vəvə?

(Matie 18:1-5; Makə 9:33-37)

⁴⁶ Yesu ye dəkɔ̀pɔ̀viwo tə aɔ̀jika dodo, lə woɔ̀kiwo mə, də amə kə a nyi amə
 vəvə a ji. ⁴⁷ Kə Yesu nya ənyo kə wo lə ka wo ɔ̀kiwo sə a. Ɖ cə ɔ̀vi ɔ̀ɛka də ye
 kɔ̀paca, ⁴⁸ I nu nə wo bə: «Nə aməɔ̀ xə ɔ̀ɛvia lə tiin ɲkə mə a, ə xə nyiɲta, i amə

kə xɔ ŋ a, xɔ amə kə dɔŋɔɔɔ a. Ɖo amə kə nyi amə cukuvi lə mi a wo see mə a, ye i la nyi amə vəvə.»

Amə kə ŋgbəmi a nyo a, miatɔ i i nyi

(Makə 9:38-40)

⁴⁹ Jaan xɔ nuxo, i nu nə Yesu bə: «Ɖgan, mi kprɔ amə ɔeka i i cɔ tɔ ŋkɔ sɛ lə nya gbɔŋgbɔn vɔɛnwɔ, i mi ji bə mia grɔn əmɔ nə ε. Ɖo ŋ lə mia bɔbɔ mə o» ⁵⁰ Vɔ a Yesu nu bə: «Mi ŋ ka a grɔn əmɔ nə ε o, ɔo amə kə ŋgbə mia nyo o, mia tɔ i i nyi.»

Samari dumətɔwo gbə Yesu xɔxɔ

⁵¹ Kə gəmə a lə sun i wo a ɔe Yesu jii lə xixə a mə a, Yesu cɔ gbəta kidə əjidodo bə ye a yi Jərizalemù. ⁵² Ɖ dɔ əŋəndotɔwo ɔɔɔ i wo jə ŋkɔ nə ε, i wo yi Samari bota ɔeka mə, i wo a grado ɔe nə ye vava. ⁵³ Vɔ a, bota a mətɔwo ŋ xɔ ε o, ɔo Jərizalemù kə i vayikɔ a ŋti. ⁵⁴ Kə àdəkprɔvi Jakə kidə Jaan wo kprɔ ənə a, wo nu bə: «Àxotɔ, əjro o bə mi a yɔ əzo cɔ ji nə a finyo wo a?» ⁵⁵ Vɔ a, Yesu trɔ i də ŋkɔwo, i gbə nə wo taŋ. ⁵⁶ I wo cɔ əmɔ i yi bota bumə.

Amə kə ləji a kprɔ Yesu do a wo

(Matie 8:19-22)

⁵⁷ Kə wo lə əmɔji ɔe yikɔ a, amə ɔeka nu nə Yesu bə: «Naa kprɔ o do to àfisiasi.» ⁵⁸ Yesu nu nə ε bə: «Wetəkɛ wo wɔ ədo ɔe i nɔnɔmə, i xəviwo wɔ atɔn ɔe i nɔnɔmə. Vɔ a àgbətɔ əvi a ŋ wɔ àfiɔɔ ɔe i cɔ nə əta do o.» ⁵⁹ Yesu nu nə amə bulɔmə bə: «Kprɔŋdo.» Amə əla rɔn nə ε bə: «Àxotɔ, nagbə ŋ nə ma ve ɔi tiin dada gbɔxo.» ⁶⁰ Ama Yesu nu nə ε bə: «Gbə amə kuku wo ɔe nə wo a ɔi wo məkuku wo, vɔ a, əwa a yi i ve nu Mawu fyɔɔɔɔ ənyɔ a.» ⁶¹ Amə bulɔmə gbə nu nə Yesu bə: «Àxotɔ, na kprɔ o do, vɔ a, nagbə ŋ nə ma ve kran amə kə lə tiin xomə a wo.» ⁶² Yesu nu nə ε bə: «Amə kə tɔ əbo dədə i kprɔ ŋgbə a, ŋ jə nə Mawu fyɔɔɔɔ a o.»

Yesu do àdàkpròvi kakitakpo ciwo civə (72) dīda Mawufyɔduɔ ɔnyɔ nu gbə

(Matie 9:37-38; 10:5-14; Mak 6:7-11)

10¹ Lə ɔnu hunna wo ŋgbə a, Àxotɔ Yesu can àdàkpròvi kakitakpo ciwo civə(72)* bulɔməwo, i dɔwo əvə, əvə jə ŋkɔdīda ədùgan wo mə, kidə àfi kə yɛnta dɔ la yi a wo mə. ² Ɖ nu nə wo bə: «Ɖnuku kə nyo dɛ l'əbo a mə a sùgbɔ, vɔ a, ədɔwɔtɔwo ŋ sun o. Mi dakpə nə əbotɔ a na dɔ ədɔwɔtɔwo dīda nə ɔnuku a jiji. ³ Mi yi ! ŋ dɔ mi dīda sigbə Arengbɔviwo ənə, lə əhrawo donjomə. ⁴ Mi ŋ kaa hən ɔnu kə mə wo cɔ nə əho do a o, nɔmi əgro dɛ o, kpɔ mi ŋ kaa hən afɔkpa o, nə mi yiko lə əmɔji a, mi ŋ ka a ci amə dɛ o. ⁵ Nə mi dɔ àxo dɛ mə a, mi a nu bə: "Fafa na nɔ àxo əlamə". ⁶ Nə àgbətɔ ŋtifafatɔ dɛ lə àxo a mə a, mia fafa la ce dɛji; vɔ a, nə ədɛ ŋ le a, mia fafa a trɔva mia ji. ⁷ Àxo kə mə mi kpɔ fafa lə a, mi nɔ leena i dɔnu; i nu ɔnu kə wo a na mi a wo, dɔ bə ədɔwɔtɔ jə nə ye fəntu. Mi ŋ ka a conɔ lə àxo kə mə wo xɔ mi lə a, jə àxo bu mə o. ⁸ Nə mi dɔ ədùgan dɛ mə i wo xɔmi a, mi dɔ ɔnu kə wo a na mi a wo. ⁹ Mi yɔdɔ nə dɔnɔ kə mi a kpɔ lə ədùgan mə a wo, i mi a gbə nu nə wo bə: "Mawufyɔduɔ a va mia cawo gbɔ". ¹⁰ Vɔ a, nə mi dɔ ədùgan dɛ mə, i wo gbə mia; mi do j'əmɔganwoji i nu bə: ¹¹ "Mia duməko kə lə afɔ nə mi a, mi trɔ xuxui kɔdɛ nə mi; vɔ a, mi dɛ nya bə Mawu əfyɔduɔ a va miagbɔ". ¹² Ma nu àdɔdo nə mi: "Lə kojoɔzangbə a, ɛto kə wo a dɔn nə Sodomutɔwo a, la bubɔwu kə wo a dɔn nə ədùgan kinamətɔwo a."»

Ədùgan kə ŋ xɔ Yesu sə a wo

(Matie 11:20-24)

¹³ «Hee nə Korazintɔwo! Hee nə Betsayidatɔwo! Ɖo bləmanu kə jɔ lə miagbɔ a wo, nə i nyi Tiir tɔwo Kidə Sidɔn tɔwo gbɔ i wo jɔ lə a, wo a trɔ jɔjɔ, kəkə i ve cɔ kotoku do i ve kanrən də àfīmə xoxo vɔ. ¹⁴ Yeidɔ, gbəkikə wo a dɔ kojo a, ɛto kə wo a dɔn nə Tiir tɔwo kidə Sidɔn tɔwo a, ŋ kaa sənwan dɔ miatɔ o. ¹⁵ I miawo Kapənawumu tɔwo, mi bu bə wo a cɔ yewo yi jɔŋkɔri iya? Gbədɛ! wo a zin mi də gumə kəkə yi əkutomə. ¹⁶ Amə kə lə dɔ ɛto mia, ɔnyə i i lə dɔ ɛto; amə dɛ gbəmi a, ɔnyə i i gbə; ama amə kə gbə ŋ a, amə kə dɔ ŋ dīda a i i gbə."»

Àdàkpròvi Kakitakpo ciwo civə(72) a wo trɔva dɔgbə nə Yesu

¹⁷ Àdàkpròvi kakitakpo ciwo civə(72) a wo trɔva kidə jɔjɔkpɔkpɔ i wo nu bə: «Àxotɔ, gbɔngbɔn vɔn wo ca o s'ətonu nə mi, lə tɔŋkə mə.» ¹⁸ Yesu nu nə wo bə: «ŋ kpɔ Regba i i gejen cɔ jɔŋkɔri sigbə kəkrə ənə. ¹⁹ Yeekə, ŋ na mi wusən, i mi a zɔn to ədan kidə àhɔnwan woji, kəkə jə kətɔ yə wusən wo see ji, i ɔnuɔkɛn ŋ ka tə wɔ mi o. ²⁰ Ɖ lə ənə, vɔ a, əji ŋ kaa jɔ mi bə gbɔngbɔn vɔn wo s'ətonu nə mi taɔo o, ama, əji na jɔmi bə wo ŋrɔ mia ŋkɔwo də jɔŋkui.»

Yesu kpɔ jɔjɔ

(Matie 11:25-27)

²¹ Ganamədo a, Gbɔngbɔn Kɔkɔ na, i Yesu kpɔ jɔjɔ ganɔn dɛka, i bə: «Dada, ŋ lə kafuwo, Ɖtɔhɔnɔ Mawu jɔŋkɔri kidə anyigbantɔ, dɔ ɔnu kə əsə wra də ɔnunyantɔ wo kidə ɔnuɔgɔməsətɔwo, i va huin disa nə dɛvi cukuviwo. Ɖn! Dada wonɔta i ji bə na nyi ənə. ²² Ɖnu wo see i tiin dada na ŋ, i aməɔkɛn ŋ desi amə kə əvi a nyi a Zən lə dadaa ŋ o; kpɔ amə dɛ ŋ desi amə kə Dada nyi zən lə əvi a kidə amə kə əvi a kaa dɛ dada a disa nɔ a wo ŋ o.» ²³ Yesu trɔ i dɛŋkə ye dəkpròviwo i nu nə wo d'əvo bə: «Ɖnu nyo nə ŋkui kə lə kpɔ ɔnu kə mi lə kpɔ a wo. ²⁴ Ɖo ŋ lə nui nə mi

* 10:1 Wema xoxo dɔo hrən kakitakpo ciwo(70)

bə Mawugbədəjotə sùgbə, kidə əfyə sùgbə woji i la kpo ənu kə mi lə kpo a, gbəxo wo η kpo ε o; wo lə ji a sə ənu kə mi lə sə a wo gbəxo wo η see o.»

Yesu do əlo də Samaritə dɛka η

(Matie 22:34-40; Makə 12:28-31)

²⁵ Ənə a, əsəkpramətə dɛka co, i kaa tə Yesu kpo, i lə ka ε se bə: «Ənu kpramətə! nukee naa wə, i la kpo àgbə mavə?» ²⁶ Yesu nu nə bə: «Lə əsə a mə a, nukee wo ηrc? Nə ə mənjamə mə?» ²⁷ Ə rən nə ε bə: «Aa rən tə Mawu Ətəhənc, kidə tə ye see, kidə tə sə brəbu, kidə tə ηusən, kidə tə nunyanya see, i la gbə rən təkprəna sigbə wonṭa ənə.» ²⁸ Yesu xəgbə nə ε bə: «Ə rən də nyəṅṅbin. Wəe ənə nə na kpo àgbə.» ²⁹ Və a, əsədəwətcə a ləji a dɛ ye nyə jəjə disa, i gbə ka Yesu se bə: «Məe i nyi tiin kprəna?» ³⁰ Yesu gbətrə xə nyə i bə: «Ŋjucu dɛka co lə Jərizalemù i vayikə Jeriko, i va jə jagudawo ləmə, i wo zənji i xənuwo see ləsi, i xo e kəkə i lə xo əkubaḍa, i wo co gbə e dɛ də leena. ³¹ Lə vravo mə a, Mawuwəscətcə dɛka zən əmə a vayikə, i do də ηucu a ji. Kə i kpo ε a, ə to àzəgə nə i divayi. ³² Ŋjucu dɛka kə jə co Ləvi ye kukan mə a ca zən əmə a vayikə i kpo ηucu a, i gbə to àzəgə nə ε divayi. ³³ Və a, Samaritə dɛka vayikə əməji, i dɛ ηucu a gbə, kə i kpo ε a, yenu dɛ ədənnù nə ε. ³⁴ I i təbə ε i cə ami kidə vən tutu àbi a wo mə nə, i cə ənu brəe; i va cə ε də yənṭa keteketeji sə yi aməjroxəxo i ləbə nə ε. ³⁵ Ye ηkəgbə a, i cə əhoga* aməvə nə amə jro xəxogan a, i nu nə ε bə: "Lə kpo ηucu a gbə η, i nə ə gbə zan əho wu ənə a, nə η trəvayikə a naa gbə tui nəo." ³⁶ Lə wo amətən a wo mə a, məe i nyi ηucu kə jə jagudawo ləmə a ye kprəna?» ³⁷ Əsəpkramətə a rən nə Yesu bə: «Amə kə kpo àdənnù mə nə ε a i» Yesu bə: «Yi woca və wəncə.»

Yesu və ji Mata kidə Mari kpo

³⁸ Kə wo lə əməji dɛ a, wo va dɛ bota dɛkamə, i nyərun dɛka təmə Mata i xə ε də yexomə. ³⁹ Mata wə nəvi nyərunvi dɛka dɛ i wo yəne bə Mari; Mari kanren də àkəmə dɛ nə Àxotə Yesu i lə dɛto yenu kpraməwo. ⁴⁰ Ənu kə wo a sə xə amə jro nə Yesu a i bia ηkuvə dɛ nə Mata. Ə va Yesu gbə i bə: «Àxotə, η wə də ədɛ nəo kə nəvinyə gbə ədə a wo dəkəji dɛ nə nyədɛken e a? Nu nə ε na va dalcə a.» ⁴¹ Àxotə Yesu rən nə ε bə: «Mata, Mata, àdikə lə co o din, i əcə ənu sùgbə sə lə də tukaḍa nə dɛkio. ⁴² Ənu dɛka i lə vəvəḍə. Mari i dɛ cə ənu nyəṅṅbin a, i amə dɛ η ka tə xə ε ləsi o.»

* 10:35 Əhoga dɛka a, əho kə wo a sə tufən nə əbodəwətcə lə gbəḍɛka i. Əho hunna a sun əbələ nə dəncə nə azan sùgbə.

Yesu kpra d̄axo ye d̄akpr̄oviwo

(Mat 6:9-13; 7:7-11)

11 ¹ Gb̄d̄eka a, Yesu l̄a xod̄e l'afi d̄eka. K̄a i xod̄ej̄r̄a a, yed̄akpr̄ovi d̄eka nu n̄a ε b̄a: «Axot̄ kprami d̄axo sigb̄a Jaan kpra ye d̄akpr̄oviwo ən̄a.» ² Yesu r̄on n̄a wo b̄a: «N̄a mi l̄a xod̄e a, mi nu n̄o b̄a:

D̄ad̄a,

W̄d̄ n̄a ḡgb̄et̄owo na nya b̄a,

t̄aṅko nyi k̄k̄d̄

Taaf̄ȳd̄ud̄u na va,

³ Na n̄a mi ḡnu d̄ud̄u k̄a mi hian n̄o ḡk̄a ḡk̄a a,

⁴ C̄o mia ḡṅj̄e wo s̄a k̄a mi,

Ḍo mi a cawo mi s̄a k̄a n̄a am̄a k̄a j̄e n̄a ḡḡd̄ d̄a mi a wo

Kaa r̄on n̄a mi a j̄e t̄et̄akpr̄om̄a o.»

⁵ Yesu gb̄etr̄o nu n̄a wo b̄a: «N̄a am̄ad̄e w̄o ḡxr̄od̄e l̄a miam̄a, i ve kpr̄o ε l̄a ḡzandom̄a i nu n̄a ε b̄a: "Ḃxr̄onȳe, do kpr̄on̄o am̄et̄on ḡ, ⁶ ḡḡ ḡxr̄onȳe d̄eka z̄en am̄e jro ḡ, i nyi ḡ w̄o ḡnuḡd̄e ḡe i la n̄e o" ⁷ i n̄a am̄a ḡeya n̄o ḡxo a m̄a i r̄on n̄e b̄a: "Kaaḡḡfun ḡ o, ḡ tuh̄on i nȳe kid̄e ḡvinȳe o mi m̄r̄e v̄d̄, nyi ḡ kaa gb̄e t̄e ḡ co i la na kpr̄on̄o o o." ⁸ I Yesu gb̄e nu ḡj̄i b̄a: Ma nu n̄ami, bari n̄a ḡ co i va n̄e ε ḡnu k̄a i l̄a ji a o, k̄a wo nyi ḡxr̄o t̄aḡo a, a va kpr̄od̄e tukaḡa k̄a i j̄e a ḡ, i la co, i va n̄e ε ḡnu k̄a i l̄a ji a see. ⁹ kina a, ḡ l̄a nu n̄ami b̄a: "Mi bȳo ḡnu, wo a na mi; Mi ji ḡnu, mi a kpr̄o; n̄a mi xuxu h̄on a, wo a huin i n̄ami. ¹⁰ N̄a am̄ad̄e bȳo ḡnu ḡe a, wo a n̄e ε; am̄e k̄a ji ḡnu a a kpr̄o; i am̄e k̄a xuxuh̄on a, wo a huin n̄a ε. ¹¹ Dada kee i l̄a miam̄a, i n̄a ḡvi a bȳo ε ḡhwe a, a c̄o ḡdan d̄e ḡl̄o m̄a n̄e ε? ¹² N̄omi n̄a i bȳo ε azin a, a c̄o ḡh̄onwan d'ḡl̄o m̄a n̄e ε? ¹³ Sigb̄a miawo ḡgb̄et̄o mi baḡa ḡo a n̄e, gb̄ḡxo mi nya ḡnu nȳḡḡbin na na miaviwo, nuk̄eej̄o i mi a Dada l'ḡs̄exo na na Gb̄ḡḡḡḡḡn̄o K̄oko am̄e k̄a l̄a bȳo ε a wo o.»

Yesu xonu d̄a ḡḡd̄ k̄a wo do ε a ḡ

(Mat 9:32-34; Mak 3:20-27)

¹⁴ Yesu l̄a nya gb̄ḡḡḡḡḡn̄o v̄en̄e k̄a wu ad̄e n̄a ḡjucu d̄eka a. K̄a gb̄ḡḡḡḡḡn̄o v̄en̄e a co l̄a ḡjucu a ji a, ḡjucu a t̄o nuxo xoxo i i kpr̄aca ḡhw̄a k̄a b̄o d̄e leena ḡe a wo. ¹⁵ V̄d̄ a, am̄a ḡḡo l̄a wo m̄a i l̄a nu b̄a: «Bezebul̄e, Gb̄ḡḡḡḡḡn̄o v̄en̄e wo gan ye wus̄en i i s̄a l̄a nya gb̄ḡḡḡḡḡn̄o v̄en̄e wo.» ¹⁶ Am̄a ḡḡo l̄a bȳo ε b̄a na jr̄e ḡnujiwun d̄eka, i la s̄a disa b̄a Mawu i d̄o ye ḡḡḡa. ¹⁷ V̄d̄ a, Yesu m̄ḡḡj̄e wo susum̄a i b̄a: «N̄a ḡfȳoḡuxo ḡḡken l̄e, i con̄o d̄e ḡekia ji a, gb̄an i gb̄ann̄o, i ḡxo k̄a l̄em̄a a wo see na mu ḡḡḡe j̄e ḡḡḡj̄i. ¹⁸ N̄a R̄egba ḡta con̄o d̄e ḡekiaj̄ia, ye fȳoḡuxo a t̄e ḡḡ n̄o anyia? Ḍo mi va l̄a nu b̄a Bezebul̄e wus̄en, i ḡ s̄a l̄a nya gb̄ḡḡḡḡḡn̄o v̄en̄e wo. ¹⁹ I n̄a i nyi Bezebul̄e wus̄en, i ḡ s̄a l̄a nya gb̄ḡḡḡḡḡn̄o v̄en̄e wo ḡe, m̄eet̄o i mi a d̄akpr̄oviwo s̄a nya n̄owo? Hunna i la d̄o i wo ḡtawo la va ḡo kojo kid̄e mi. ²⁰ V̄d̄ a, n̄a i nyi Mawu ḡwus̄en i ḡ s̄a l̄a nya gb̄ḡḡḡḡḡn̄o wo a, mi nya b̄a Mawuḡfȳoḡud̄u a va miam̄a. ²¹ N̄a ḡjucu ḡgb̄o ḡe c̄o ḡhw̄anu nȳḡḡbin, i l̄a c̄o yexo a, yenuwo see i n̄o n̄a ḡḡj̄i. ²² V̄d̄ a, n̄a ḡjucu bul̄om̄a w̄o wus̄en ḡe wui, i va z̄onji, i ḡul̄e ji a, a x̄o ḡhw̄afun̄o k̄aji i c̄o j̄id̄ḡḡe do ḡeawo see l̄asi, i la l̄o ḡnu k̄a i w̄ḡḡe a see s̄a ma. ²³ Am̄a k̄a ḡ l'ḡdu kid̄e ḡ a o, ḡḡuf̄ond̄e ḡjinȳet̄o i i nyi; kpr̄o n̄a am̄a ḡe ḡ b̄o n̄a ḡgb̄et̄owo ḡ o, am̄a wo i i l̄a nya d̄e ḡz̄ḡḡe ḡ.

Yesu xonu d̄a sigb̄e gb̄ḡḡḡḡḡn̄o v̄en̄e k̄a co l̄a am̄a ji a, ḡco a gb̄e tr̄o va a ḡ

(Mat 12:43-45)

²⁴ Yesu gb̄e nu b̄a: «N̄a gb̄ḡḡḡḡḡn̄o v̄en̄e do l̄a am̄ad̄em̄a a, ḡ ve ton̄e z̄ogb̄ewoji i na kpr̄o b̄e ye a kpr̄o ḡfid̄e i gb̄on̄o l̄a ma, n̄a ḡ kpr̄o ḡfid̄e o a, a nu l̄a ḡeekiam̄e b̄a: "Naa tr̄oyi tiinxo xoxo k̄a m̄e ḡ co l̄a a m̄a." ²⁵ N̄a i tr̄ova a, i kpr̄o b̄e l̄afi ye co l̄a a,

dj dɛ i wo grado e dɛ see a. ²⁶ Ɛnə a, a gbə yi i na vɛ can gbɔ̀ngbɔ̀n kə baɗa wugeen a amadrə(7) bulɔ̀mə də ɗeekiaji, i wo a va ci ʔxo a mə, i amə hunna ye nɔ̀nɔ̀mə na gbə va baɗa wu sigbə i lə ɗeɗeɗeaa.

Ɛnunyɛ ʔdòdò

²⁷ Kə Yesu lə nu ɛnə a, nyɔ̀run ɗeka cɔ̀gbə d'əji lə ʔhwà kə bɔ̀ ɗɛ a mə, i bə: «Ɛnunyɔ̀ nə nyɔ̀run kə hən tɔ̀ɗu i na anɔ̀ o a.» ²⁸ Yesu ca nu nə ɛ bə: «Ɛo! amə kə ɗo nə ɛto Mawu nyɔ̀ a, i zɔ̀nnɔ̀ d'əji a wo i ɛnu nyɔ̀nɔ̀!»

Wo byɔ̀ Yesu bə na wɔ̀ dəsi ɛnujiwuntɔ̀ ɗeka

(Mat 12:38-42)

²⁹ Gàkəmə amə wo lə ʔhwà i va Yesu gbɔ̀ a, ɛ tɔ̀ nunu bə: «Ɛgbəviwo a, amə wɛn i wo nyi, wo lə byɔ̀ bə wo a wɔ̀ dəsi ɗeka sə disa Mawu ɛ wusən nə yewo a kpɔ̀, wo η ka gbə kpɔ̀ ɛɗə zən lə Jonasi tɔ̀ a η o. ³⁰ Ɖo, sigbə Jonasi nyi dəsi nə Ninivutɔ̀wo a, nənə kə ʔgbətɔ̀ ɛvi a la nyi dəsi nə ʔgbəviwo a nə. ³¹ Lə kojodɔ̀ɗogbə a, ɛfyɔ̀nyɔ̀ru afɔ̀dɔ̀tɔ̀ a la co də ʔgbətɔ̀viwo ji, i la dohwɛ wo, ɗo ɛco ɛkan diɗɗin mə lə anyigbanji, i va sə ηununyanya ɛnyɔ̀ salumɔ̀ tɔ̀; ɛnu kə ɗɛ lela ifia wugan Salumɔ̀. ³² Lə kojodɔ̀ɗogbə a, Ninivutɔ̀wo la co də ʔgbəviwoji, i la dohwɛ wo, ɗo kə Jonasi nu Mawunyɔ̀ lə Ninivu a, wo tɔ̀ɗɔ̀ɗɔ̀, yekə! Ɛnu kə lela ifia wugan Jonasi!»

Kàkrə ηtirantɔ̀

(Mat 5:15; Mat 6:22-23; Mak 4:21)

³³ «Amə ɗɛ η tɔ̀nə kanɗɛ i sə wranɔ̀ o, kpɔ̀ wo η cɔ̀ nə ɛzə cɛn o; vɔ̀ a, wo cɔ̀ nɛ də ɛnuta ləji, nə amə kə lə ɗo ʔxomə a wo a kpɔ̀ wunu. ³⁴ Tɔ̀ɗɔ̀ ηkuvi i nyi kanɗegban nə taa ηtiran, nə tɔ̀ɗɔ̀ ηkuviwo lə nyɔ̀ɗɗin a, tɔ̀ɗɔ̀ goto see i lə kàkrə mə, vɔ̀ a, nə tɔ̀ɗɔ̀ ηkuviwo η lə nyɔ̀ɗɗin o a, na nya bə tɔ̀ɗɔ̀ ηtiran see lə zubrumə. ³⁵ Cɔ̀ ɗekiɔ̀, nə kàkrə kə lə ɛwomə a, η ka va nyi zubru o. ³⁶ Nə i nyi taa ηtiran see lə kàkrə mə, i ʔfi ɗeken η baka kidə zubru o, a kɔ̀ see sigbə kanɗegban na nə ye kɔ̀kɔ̀ d'əjio ɛnə.»

Yesu kənu də ayemənu wɔ̀wɔ̀ Farizitɔ̀ wo kidə ɛsəkpɔ̀ramətɔ̀wo tɔ̀ η

(Mat 23:1-36; Mak 12:38-40)

³⁷ Kə i lə xonu a, Farizitɔ̀ ɗeka yɔ̀ ɛ bə na va ɗunu lə yegbɔ̀ e, Yesu yi i kanrɛn, i kaa ɗunu. ³⁸ Kə farizitɔ̀ a kpɔ̀ bə, η krɔ̀ asi sigbə Jifu'əsə byɔ̀ bə wo a wɔ̀ nɛ, gbɔ̀xɔ̀ i tɔ̀ ɛnu ɗuɗu a. Ɛ kpacɛɛ. ³⁹ ʔxotɔ̀ Yesu nu nə ɛ bə: «Miawo Farizitɔ̀ wo kə nyawo! Kɔ̀fo kidə ʔgban ɛgoto i mi krɔ̀ nɔ̀, vɔ̀ a, frafi kidə daka i ɗo mia ye mə. ⁴⁰ Xronɔ̀wo! Ɔ̀ nyi amə kə wɔ̀ goto a, kə i gbə wɔ̀ xomə a ea? ⁴¹ Mi na ɛnu kə lə mia kɔ̀fo, kidə mia gbanwo mə a ayamənwɔ̀, hunna a ɛnuwosee la nyi kɔ̀kɔ̀ nɛmi. ⁴² «Vɔ̀ a, heee! Nə mi, Farisitɔ̀wo ɗo mi nanə madə amə wo amakahɔ̀ntə kə wo yɔ̀nɔ̀ bə Mati kidə Ru wotɔ̀, i gbə nanə ma də amə wo, amaka buwotɔ̀; i na ɗɛ daci ɛnu nyɔ̀ɗɗin wo wɔ̀wɔ̀, kidə rɔ̀nrɔ̀n nə Mawu ɗɛ, ɛnu hunna wo i mi ɗola wɔ̀, i mi η ka a daci ɛnu kə kpɔ̀tɔ̀ a wo ɗɛ o. ⁴³ Heee! Nə mi, Farizitɔ̀ wo, ɗo mi jinɔ̀ toho ηkɔ̀tɔ̀ wo, lə bɔ̀bɔ̀xowo, i mi jinɔ̀ bə wo a ci yewo lə ɛdubɔ̀bɔ̀xowo. ⁴⁴ Heee! Nə miawo kə wɔ̀ɗɛ sigbə ɛyɔ̀dɔ̀, kə wo η də dəsi o, i wo a zɔ̀n toji ma na nya a ɛnə.» ⁴⁵ Kə Yesu lə nu ɛnə a, ɛsəkpɔ̀ramətɔ̀ ɗeka nu bə: «Ɛnukpɔ̀ramətɔ̀, nə ɛ lə xonu ɛnə a, miacowo i ɛ lə zu.» ⁴⁶ Yesu xɔ̀ nyɔ̀ nə wo bə: «Heee! Nə miawo ɛsə kpɔ̀ramətɔ̀wo ca, mi do nə ʔgbàn kpɛnkɛn nə amə wo, i mia ηtawo mi η cɔ̀ nə mia lɔ̀vi ɗeka, sə tɔ̀nə ʔgbàn hunna wo kpɛte o. ⁴⁷ Heee! Nə miawo kə lə grado Mawugbɛɗotɔ̀wo yɔ̀dɔ̀ a, kpɔ̀ mia tɔ̀gbinwo i ɗɛ wuwo. ⁴⁸ Ɛnə a, mi lə ɗɛ kunu bə yewo xɔ̀ də yewo tɔ̀gbinwo ɛnu wɔ̀wɔ̀ wo ji nə; ɗo wa wo wu Mawugbɛɗotɔ̀wo i miawo mi lə grado

wo yɔdo. ⁴⁹Yeido, Mawu nu kidə ɲununyanya bə: "Naa dɔ Mawugbədətɔwo kidə Amədədjidawo i wo a wu amə dɔo, i la daya nə dɔo. ⁵⁰I Mawugbədətɔ wo see, wo hun kə kɔdə anyigban co əgbe a wɔwɔmə a wo a va ka əgbəviwo sə. ⁵¹Beco Abeli ji kəkə səjə Zakariji, Zakari kə wo wu l'əwɔsəkpə kidə tohokɔkɔ a ə dɔɲdomə a. Eɛn ɲ lə dɛmə nəmi bə wo a ka wo hun əgbəviwosə. ⁵²Hee! nə mi əsəkpramətɔwo, miawo kə xɔ cavi kə hun nɔ wununyanyanxo hɔn a, i miarɲtawo mi ɲdɔmə o, amə kə kaa dɔmə awo mi gbə tumɔ dəwo.» ⁵³Kə Yesu do lə Farizitɔ a xomə a, əsəkpramətɔwo kidə Farizitɔ wo j'əyomə nə ε, i lə kanyɔ ε sə də ənu sùgbɔji. ⁵⁴I wo lə dɔ aye nɛ, cəgbə wo a kpɔ əmɔ i la lee lə ye nuxo wo mə.

Mi hən aye dā ayemənu Farizitə wo η

(Mat 10:26-33; 19:20)

12¹ Ganamə a, àgbətə tanğa, tanğa əhata nənəqə va bə àhwà dā Yesu gbə, kə kə i lə zən wəqekiwo ji; ə nu nə ye dəkprəviwo jə ηkə bə: «Mi cə mia dəkio dā Farizitə wo kprənfənu kə nyi ayemənu wəwə a. ² Ənu kə lə wawra dēken η ka gbə gbaŋgba ma jə o, i ənu kə lə bəbə dē a amə wo see la va mənəmə. ³ Əo ənu kə mi a nu l'əzanmə a, wo see i wo a va sə lə nyidənmə. Ənu kə mia dəkpa i nu lə əxo wo mə a, wo see i wo a va dā əxa nu lə xixənu i amə wo see a sə.»

Amə kə mia sinə a

(Mat 10:28-31)

⁴ Ma nu nə miawo əxrənyə o, mi η kaa vənənən nə amə kə wu nə ηtiran i kina ηgbə a, η ka gbə tə va wə ənu dē səwu kina a o. ⁵ Maa disa amə kə mi a vənənən nə a nə mi: Mi vən nə amə kə co a wu, i kina ηgbə a, ə wə wusən dē i la sə danpkiin dā əzomavəmə a. Əen η lə nui nə mi, amə kə mi a vənənən nə a nə. ⁶ Mi nya bə huzuhuzukui amatən η lə əho dē ji a e? gbəxo Mawu lə nəbə nə wo dēka dēka. ⁷ Wu ənə a, əqə kə l'əta nə mi a hənhrən i wo nyi. Àdikə η ka co mi o, dō mi xəho wu huzuhuzukui sùgbə!»

Amə kə xə Yesu kidə amə kə gbə e a wo

(Mat 10:32-33; 10:19-20)

⁸ «Ŋ lə nui nə mi: Amə kə la dē disa bə ye nyi tinyə lə àgbətə wo ηkə a, àgbətə əvi a ca la nu lə Mawuədotə wo ηkə bə ə nyi yetə ye. ⁹ Və a, amə kə la nu lə àgbətə wo ηkə bə ye η nyi tinyə o a, ηca maa nu lə Mawuədotə wo ηkə bə η nyi tinyə o. ¹⁰ Nə amə dē nunyə vənən dā àgbətə əvi a η a, wo a cə e sə kee, və a, amə kə la zu Gbəngbən Kəkə a, wo η ka cə e sə kee gbəəqə o. ¹¹ Gəkəmə wo a va dən mi sə yi mia bəbəxo wo a, i ka dō kojo nə mi, lə ηkəwətəwo kidə əganwo ηkə a, mi η ka a bu ənu kprə dā ənyənci kə mia sə xə miadəkikiwo nəmi ənu kə mi a nu a η o. ¹² Əo Gbəngbən Kəkə ηta la kpra ənyə kə mia nu a mi lə gəxəxo a mə.»

Yesu do əlo dā àdəkùnə wunumanyatə dēka η

¹³ Amə dēka lə àhwà kə bə dē a mə, i nu nə Yesu bə: «Ənukpramətə nu nə tiinfofo na ma cinənu mia dadatə nə ma xə tinyə.» ¹⁴ Və a, Yesu nu nə e bə: «hwenye! Məe i cə η kojoqotə, nəmi cinə matə dā mianu?» ¹⁵ I Yesu gbə nu nə wo bə: «Mi hən aye! Mi η kaa jinə bə yewo a jə àdəkù dandan o, dō nə àgbətə wə àdəkù sùgbə dē ca a, η nyi ye dəkūwo i la də i a nə àgbə o.» ¹⁶ Ə gbə va do əlo dēka nə wo bə: «Ŋjucu àdəkùnə dēka lə, i anyigban nyə ənuku ne nyəngbin. ¹⁷ I i lə byə dēkia sə bə: "Nə maa wə mə? dō nyi η wə toho sùgbə dē i la lə ənuku wra do o." ¹⁸ Ə va nu bə: "Ənu kə maa wə a kə: Maa gban ava kə η wə dē a wo i la trə gba ganjan buləməwo, i la kpađi tiinuku kidə tiinu nyəngbin wo də mə." ¹⁹ Na va nu nə dēekinyə bə: "Àdəkùnu sùgbə lə asio i aa lə dū kəkə nə əxo sùgbə; gbəndəmə, nə na lə dūnu, i lə nu, i na lə dūagbə." ²⁰ Və a, Mawu va nubə: "Ŋjunumanyatə! Lə əzan lamə ifia wo a xə təgbəngbən, i ənu kə ə bə dēawo məətə i a nyi?" ²¹ Yeenə, nə i a nyi nə amə kə lə bə àdəkùnu dē nə dēkia, i η dē bə əqə dē dā Mawu gbə a ənə.»

Yesu bə mia ka dā Mawuji

Mat 6:25-33

²² Yesu nu nə yedəkprəviwo bə: «Yeidə η lə nu nə mi: Mi η kaa bu ənu kə mia dū i la nə àgbə, nəmi ənu kə mia do dā goto a kprə o. ²³ Àgbə xəho wu ənuđūđū, i ηtiran xəho wu ənu dodə goto. ²⁴ Mi kprənu dā Avusə wo η: Wo η do nə ənuku o,

kpɔ wo ɲ jɪnɔ o, wo ɲ wɔ avɔ nɔmi əkovɔ dɛ o, gbɔxo Mawu nanə ənuɔɔɔwo. Miawo mi xɔho sɔgbɔ wu xəviwo. ²⁵ Mɛɛ i lə miamə i y'enubukpɔ a dɔ i a cɔ azan hwedɛka də ye gbəzanji? ²⁶ I kə mi kpɔ bə yewo ɲ wɔ wusən dɛ də ənu cukuvi hunna wo ji a, nukeejɔ i ədikə lə cɔ mi nə ənu kə kpɔtɔ a wo ko? ²⁷ Mi kpɔ ənu də frawa wo ɲ, wo ɲ wɔnə ədɔdɔ o, kpɔ wo ɲ rɔnə avɔn o; ma nu ədɔdɔ nəmi: Salumɔ ɲta a sigbə i jə ədɔkɔ dɔ a nə, gbɔxo ɲ do avɔn nyɔngbin i i jə əcɔ dɔ wo o. ²⁸ Nə Mawu do əcɔ nə əgbə kə lə bomə dɛ əgba a i nə i jə əcɔ a, wo a cɔ ε d'əzomə a dɛ, nukeejɔ na wə nə miawo sɔgbɔ wu ənə o? Əgbətɔ xɔsə hɔdɛkanɔwo. ²⁹ Miawo a mi ɲ kaa lə sudu, i lə ji ənu kə mia dɔ a kidə kə mia nu a o. ³⁰ Ənu hunna wo see a, amə kə ɲ dəsi Mawu a wo o, i su n'ədu magbɔjən l'ənu hunna wo ɲgbə; vɔ a, miawo a, mia dada nya bə ənu hunna wo hinya mi. ³¹ Mi ji ye fyɔ dɔdɔ gbɔxo, nə wo a na ənu kə kpɔtɔ a wo mi dəji.»

Mi bɔ mi a dɔkuwo d'əsəxo

(Mat 6:19-21)

³² «Miawo arengbɔ kə lə tiin hacoco cukuvi mə a wo, mi ɲ kaa vɔnvɔn o, dɔ ənyo ɲkɔ mia dada nə mia dɔ əfyɔ kidə e. ³³ Mi sa ədɔkɔnu kə mi wɔdɛ a wo, nə mia sə ma nə ayatɔnɔwo. Mi hən əhogro kə ɲ danə əhən a o, mi bɔ mia ədɔkɔnu wo də jɪnkori fi wo ɲ ka tə ɲ bu lə gbədɔ a o, ləfi frafitɔwo ɲ ka tə ɲ tɔbɔ a o, nɔmi əkɔnviwo nyi nə ənu lə a o. ³⁴ Dɔ ləfi amə ədɔkɔn lə a, leena i amə əye nɔnɔ.»

Yesu do əlo də aye jəjə ɲ

(Mat 24:43-51)

³⁵ Mi sa danmaka də mia rinwo, nə mia kanɲdewo na nɔ tɔtɔ. ³⁶ I mia wɔdɛ sigbə ədɔvi kə lə kpɔ əmɔ nə wo gan kə yi nyɔrunkpɔkpɔtoho, i nə i trɔgbɔ də gadəmə, i xuxuhɔn a, wo a hun i nə ε əka əka ənə. ³⁷ Ənu nyc nə aməsəntɔ kə wo gan la gbɔ va kpɔ, i a ləwun dɛ l'əzantə a. Ma nu ədɔdɔ nə mi, wo gan la dɔ ədɔwu mə, i la cɔwo sə kanren, i yeɲta la ma ənuɔɔɔdɔ nə wo dɛka dɛka. ³⁸ I nə əgan a va gbɔ əzan gawivəmə nɔmi ɲgbangbansigbɔ i va kpɔ ədɔvi hunna wo l'əzantə a, ənu nyc nə wo i. ³⁹ «Mi mɔɲjə ənyɔ la mə nyɔngbin: Nə əxɔtɔ nya gəkəmə frafitɔ la vaa dɛ, ɲ kaa rɔn i frafitɔ la tɔn gri a o. ⁴⁰ Mia cawo mi lə gbəsɔsɔdɛ, dɔ Əgbətɔ əvi a la va də gəkəmə mi ɲ dɔwun do a o.»

Ənujɪkpɔtɔ əgbəjinɔtɔ

(Mat 24:45-51)

⁴¹ Pyɛɛ nu nɛ bə: «Əxɔtɔ, miawo dɛkən i ə lə do əlo a nɔ a nɔmi amə wo see i?» ⁴² Əxɔtɔ xogbə nɛ bə: «Mɛɛ i nyi ənujɪkpɔtɔ wununyɔtɔ, əgbəjinɔtɔ kə əgan a la cɔ də əxɔnu bə na lə ma ənuɔɔɔdɔ nə yehatiwo də gəmə a? ⁴³ Ənu i nyc nə aməsəntɔ hunna, kə yegan la gbɔva kpɔ i a lə ədɔ hunna wɔkɔ. ⁴⁴ Ədɔdɔ a, ma nui nəmi, əgan a la cɔ ε də yedɔkuwo see nu. ⁴⁵ Vɔ a, nə aməsəntɔ a va nu lə dɛkia mə bə: "Tiingan əvava lə dɪɲdɪn" i tɔ yeməsəntɔ ɲucu kidə nyɔrun dɛyawo xoxo, i lə dɪnu, i lə nu əhə kəkə i mu. ⁴⁶ Aməsəntɔ hunna a, ye gan la va lə azan kə ɲ dəsi a o, kidə gəkəmə ɲ dɔwundo a o, i a nyɛɛ i la dɔnto nɛ i cɔ ε də aməsəntɔ əgbəjimanɔtɔwo mə. ⁴⁷ Aməsəntɔ kə dəsi yegan əjromənu, i ɲ cɔ ənuɔdɛkən dɛ, i wɔ sigbə yegan jro a o, wo a dɔnto nə ε nyɔngbin. ⁴⁸ Vɔ a, amə kə ɲ dəsi əgan əjromənu o, i wɔ ənu kə jə kidə ətɔdɔnamə a, ətɔ hɔdɛka i wo a dɔn nə ε. Amə kə wo na ənu sɔgbɔ a, sɔgbɔ i wo a byɔ ε; amə kə wo cɔ ənu sɔgbɔ də asɪnɔ a, sɔgbɔ i wo a gbə byɔ ε.»

Cagbɛ Yesu tɔ a ɛgbɛ ma nɔ ɛdu la va amɛ wo mɛ

(Mat 10:34-36)

⁴⁹ «Ɖzo i ɲ hɛn va sɛ kɔdɛ anyigbanji, ɲ lɛ ji bɛ na lɛ bi xoxo. ⁵⁰ Mawuci vɛvɛ sɛsɛtɔ dɛka i ɲ kaa lɛ, yei lɛ kpɛn d'ɛjinyɛ kɛkɛ sɛ jɛ gɛkɛmɛ a jɔdo a. ⁵¹ Mi bubɛ fafa i ɲ hɛn va anyigbanji a? Ɖo, ma nu nɛ mi kankran i ɲ hɛn va. ⁵² Ɖo bɛ co ifia, nɛ amɛ amatɔn lɛ ɛxo dɛ mɛ a, wo a ma; amatɔn la co dɛ amɛvɛ ji, i amɛvɛ a co dɛ amatɔn ji. ⁵³ Dada a co dɛ ɛvi a ɲucu ji, i ɛvi ca la co dɛ dada ji; nana la co dɛ ɛvi nyɔrunvi ji, i ɛvi a ca la co dɛ nana ji; ɛcunɔ la co dɛ ɛvisi ji i ɛvisi a co dɛ ɛcunɔ ji.»

Ɖgbɛmɛnujɔɔ wo la dɛ gɛmɛ wo disa

(Mat 16:2-3)

⁵⁴ Ɖ gbɛ trɔ nu nɛ ɛhwɛ kɛ bɔ dɛ a bɛ: «Nɛ mi kpɔ ɛkpɔkpɔ lɛ co lɛ nyidɔnjɛxo lagɛ a, mi nunc zɛdɛka bɛ "ɛci ka ja" i a gbɛ ja nyawo. ⁵⁵ I nɛ mi kpɔ i aya lɛ xo lɛ afɔdɛ a, mia bɛ "Afifyɛn ka gbɛ" i a gbɛ nyi ɛnɛ nyawo. ⁵⁶ Ayemɛnuwɔtɔ wo, nɛ anyigban kidɛ jɲkɔri a nɔ dɛ ɛdɛ a mi dɛnɛsi, nukɛɛjɔ i mi kpɔ ɛnu kɛ lɛ jɔ lɛ mia gɛmɛ ifia wo, i mi ɲ mɔɲjɛmɛ o?»

Yesu kpɛra ɛnu amɛ wo bɛ wo a co kojo kidɛ wo kɛtɔwo

(Mat 5:25-26)

⁵⁷ «Nukɛɛjɔ, i mia ɲtawo mi ɲ byɔ nɛ ɛnyɔ miadɛkiwo sɛ, dɛ ɛnu kɛ sɔgbɛ i mi dɔ la wɔ a ɲ o? ⁵⁸ Nɛ amɛdɛ do ɛvɛnwo i kpɔ o yikɔ kojoɔdɔxo a, tɛkpɔ i nuico kidɛ e l'ɛmɔji, nɛ ɲ kaa va dɛn wo yi kojoɔdɔtɔ ɲkɔ o, nɛ kojoɔdɔtɔ na cɔwo nɛ sɔja, nɛ sɔja na va cɔwo d'ɛgakpamɛ o. ⁵⁹ Ɖ lɛ dɛmɛ nɛo: ɲ kaa do lɛ gakpa a mɛ gbɔxo i la tufɛn kɛ lɛkɔ nɛo a sɛe o.

Yesu kpra ɛnu amɛ wo bɛ wo a trɔjɔɔ

13¹ Lɛ ganamɛ a, amɛ ɔɛkawo va nu, sigbɛ Pilatɛ wu Galileetɔ kɛ va lɛ savɔ nɛ Mawu a, wo nyɔ nɛ Yesu. ² Yesu xɔnyɔ nɛ wo bɛ: «Mi bubɛ Galileetɔ hunna wo, nyi ɔɔɔjɛtɔ ganɔan wu, Galileetɔ ɔɛya wo idɔ i wo ku ɛnɛ a? ³ Ma nu nɛmi bɛ oo! vɔ a, nɛ mi η trɔjɔɔ o, miawo see i la ku ɛnɛ. ⁴ Nɛmi amɛ ɛvɛtolɛwimɛ kɛji ɛgri ganɔan Silo tɔ mu do, i wo ku a, mi bubɛ wo nyi ɔɔɔjɛtɔ wugan Jɛrizalemɔtɔ ɔɛyawo see i a? ⁵ Ma nu nɛ mi bɛ oo sa, vɔ a nɛ mi η trɔjɔɔ o miawo see i la ku ɛnɛ.»

Yesu do ɛlo dɛ figiti kɛ gbɛ cɛncɛn a η

⁶ Ɛ gbɛ trɔ do ɛlo nɛ wo bɛ: «ŋjucu ɔɛka lɛ, i do Figiti* dɛ ye bomɛ. Ɛ va i kaa va kɛ cɛncɛn lɛji i η kɔɔ ɛɔɔ o. ⁷ Ɛ va nu nɛ ye dɔwɔtɔ a bɛ "Co ɛxo amɛtɔn a kɛ i η va jinɛ cɛncɛn lɛ ati ila ji, i nyi η kɔɔ nɛ ɛɔɔ o, co e jii. nukɛɛjɔ i i lela ɔɛ i lɛ gu anyigban n'amɛ?" ⁸ Vɔ a, ɛdɔwɔtɔ a xɔnyɔ nɛ ɛ bɛ "Ɔxotɔ, daciɔɔɔ kuala, nɛ ma kudo xrixa dɛ e, i la lɛ ɛkɔnrɔn dɛ mɛ. ⁹ Nɛ ɛtanyɔ a a na cɛncɛn l'ɛcɔmɛ. Nɛ η nyi ɛnɛ o, mi a co e ji i."»

Yesu yɔdɔ nɛ nyɔrun ɔɛka lɛ jifuwo gbɔngbɔnzangbɛ

¹⁰ Lɛ Jifuwo gbɔngbɔnzɛn ɔɛka gbɛ a, Yesu lɛ kpra ɛnu amɛ wo lɛ wo bɔbɔxo ɔɛka. ¹¹ Nyɔrun ɔɛka leena i gbɔngbɔn vɛn do dɛ ɛ ɔɛ co ɛxo ɛvɛtolɛwimɛ(18), ɛdɔ a i dɔ, i η gbɛ tɛ η jɔnɔ o, ina lɛ zɔn arinji. ¹² Kɛ Yesu kɔɔ ɛ a, ɛ nu nɛ bɛ: «Nyɔrun wo xɔgan l'ɛdɔ a si.» ¹³ Yesu cɔ alɔ dɛji, i zɛɔɛka a, nyɔrun a vru jɔtɛ, i tɔ Mawu kafukafu. ¹⁴ Ɛdɔ kɛ Yesu vɔ lɛ gbɔngbɔnzangbɛ a, vɛ ɛgan kɛ lɛ bɔbɔxo a nu a η, i i xɔnyɔ i lɛ nu nɛ amɛ sɔgbɔ kɛ bɔ ɔɛ awo bɛ: «ŋkɛkɛ amadɛn i nyi ɛdɔwɔwɔzan, azan hunna wo gbɛ i mia vanɔ nɛ wo a yɔdɔ nɛmi, η kagbɛ nyi gbɔngbɔnzangbɛ o.» ¹⁵ Ɔxotɔ Yesu xɔ nuxo bɛ: «Ayemɛnuwɔtɔ wo, lɛ gbɔngbɔnzangbɛ a, ɔɛkaɔɛka miatɔwo η tu nɛ ɛka nɛ ye lala nɛmi ye ketekete l'ɛkɔmɛ, i na kɔrɔwo yi ɛcinugbɛ e a? ¹⁶ I nyɔrun la kɛ nyi Abraxamɔvi, i Rɛgba braɔɔ co ɛxo ɛvɛtolɛwimɛ a, η nyɔ bɛ wo a tuka nɛ lɛ gbɔngbɔnzangbɛ a?» ¹⁷ Kɛ Yesu nunyɔ hunna wo a, ηkɔn lɛ yekɔtɔwo see, i amɛ sɔgbɔ a wo lɛ kɔɔ jiji nɛ ɛnuganɔan kɛ i lɛ wɔ a wo.

Yesu do ɛlo dɛ Mawu fyɔɔɔɔɔ η

(Mat 13:31-33; Mak 4:30-32)

¹⁸ Yesu va nu bɛ: «Nukɛɛ mɔki Mawu ɛfyɔɔɔɔɔ a ɔɔi? Nukɛɛ η naa sɛ jrɛdɔ? ¹⁹ Wo a sɛ jrɛ dɛ atiku cukuvi ɔɛka kɛ ηucu ɔɛka do dɛ ye brɔmɛ. Ɛ mi, i trɔ atiganɔan i ɛxɛwiwo va wɔnɛ atɔn dɛ ye lɔviwomɛ.» ²⁰ Ɛ gbɛ trɔ nu bɛ: «Nukɛɛ η naa jrɛ Mawufyɔɔɔɔɔ a do? ²¹ Wo a sɛ jrɛ dɛ kɔrɔnɔ fɔnu kɛ nyɔrun ɔɛka sɛ kɔdɛ ɛwɔ nyanya sɔgbɔ mɛ, ɛwɔ nyanya see jiji.»

Ɔhɔn cukuvi a

(Mat 7:13-14; 21-23)

²² Yesu l'ɛmɔji i lɛ tɔ ɛdɔɔan wo kidɛ botawo i lɛ kpra ɛnu amɛ wo yiku Jɛrizalemɔ. ²³ Amɛɔɛka nunɛ bɛ: «Ɔxotɔ, amɛ hɔɔɛka i Mawu la va xɔgan a e?» Yesu nu nɛ wo bɛ: ²⁴ «Mi tɛkɔɔ i tɔ ɛmɔ cukuvi a nu i la ɔɔ Mawufyɔɔɔɔɔ a mɛ, ɔɔ ma nunɛmi, amɛ sɔgbɔ wo a ji bɛ yewo a ɔɔ mɛ, vɔ a, wo η tɛ η o. ²⁵ Gɔkɛmɛ ɛxotɔ a la co i gɔhɔn a, i amɛ ɔɔo la kɔtɔ lɛ xixɛnu a, miawo kɛ lɛ lɛ xixɛnuwo la va tɔ ɛhɔn a xɔxɔxɔxɔxɔ ji, i la bɛ: "Ɔxotɔ hɔhɔn nɛ mi" i a nu nɛ mi bɛ "Miawo, nyi η dɛsi fi mi co a o." ²⁶ Mia va tɔ nunuji xɔtɔn bɛ "Mi ɔnuu i nu ɛhɔn kidɛ o, i ɛ kpra ɛnu mi

* 13:6 Figiti a, ɛti ɔɛka i i nyi lɛ Izrayeli, i na nɛ ɛku cɛncɛn cukuvi, vivi i wo yɔ nɛ bɛ Figi.

to əmɔwoji lə mia duganmə e. ²⁷ A nu nə mi bə "Nyi η desi fi mi co a o. Mi gbɔyi àzɔgə η, miawo ənuvɔɛn wɔtɔwo see." ²⁸ Leena i mia fan avin i la ɔu aɔuku lə, Gàkəmə mia kpɔ Abraxamù, Izaki kidə Jakɔbu sɛ kpənə Mawugbɛɔtɔwo lə Mawu əfyɔɔɔɔɔmə, i wo a va yanmi do də xixə nu a. ²⁹ Amə wo la va co nyidəndoxo kidə nyidənjəxo, aməɔo lagbɛ co ətagbɛ kidə afɔdɛ i a xɔtoho i la ɔu azan lə Mawu əfyɔɔɔɔɔmə. ³⁰ Ənə a, lə ηgbɛtɔwomə a, amə ɔo la va zun ηkɔtɔwo, i lə ηkɔtɔwo mə a, amə ɔo la zun ηgbɛɛitɔwo.»

Rɔnrɔn kə Yesu wɔɔɔ nə Jərizalemù a

(Mat 23:37-39)

³¹ Lə Ganamədo a, Farizitɔ ɔekawo va nu nə Yesu bə: «Co lela i yi àfibu, ɔo Erodu ləji i kaa wu o.» ³² Yesu nu nə wo bə: «Mi yi i vɛ nu nə àgbɛtɔ amə brɛɔɔtɔ wetekrɛ a bə: η lə nya gbɔngbɔn vɔɛnwo i lə vɔɔɔ nə amə wo əgba, kidə əɔɔ, i ηkəkə ətɔn a tɔmə a, naa wɔjrɔ. ³³ Vɔ a, ə byɔ bə ma l'əmɔ əgba, əɔɔ kidə nyicɔ, ɔo η jə bə wo a wu Mawugbɛɔtɔ ɔə lə àfibu zən lə Jərizalemù η o. ³⁴ "Jərizalemù! Jərizalemù! Əwo kə wunə Mawugbɛɔtɔwo, i na dakpə də amə kə wo dɔ ɔiɔa o a kəkə wo a ku a, zə nənə ɔə i η ji, i la bɔ tɔɔ duməviwo sigbɛ kokro bɔ nə əvi awo də awamə ənə, i mi gbə. ³⁵ Yekə Mawu la daci miaxo ɔə nəmi, i η lə nui nə mi, mi η kaa gbə kpɔ η kəkə sɛ jə gbəkikə əga a la xo, i mia va nu bə: «Mawu na xɔɔə də amə kə gbɔnɔ lə ətɔhɔnɔ ηkɔ mə a ji o.»

Yesu yɔdɔ nɛ dɔnɔ dɛka lɛ jifuwo gbɔngbɔnzangbɛ

14 ¹Lɛ jifuwo gbɔngbɔnzang dɛka gbɛ a, Yesu vayi Farizitɔ wo gan dɛka ɛ xomɛ i kaa dɔnu, amɛ kɛ leenawo cɔ ŋkuvɛ dɛji dɛ. ²Ŋucu dɛka leena i lɛ tɛntɛndɔ dɛ, i va lɛ ŋkɔ dɛ nɛ Yesu. ³Yesu xɔ nuxo i lɛ byɔ ɛsɛkpramɛtawo kidɛ Farizitɔ wo sɛ bɛ: «Miasɛ nagbɛ bɛ wo a yɔdɔ namɛ lɛ gbɔngbɔnzangbɛ a, nɔmi wo ŋ kaa yɔ o?» ⁴Vɔ a, amɛdɛ ŋ kɛnu o. Yesu cɔ alɔ dɛ dɔnɔ a ji, i yɔdɔ nɛ i bɛ na yi. ⁵Ɛnɛ a, i va nu nɛ wo bɛ: «Mɛɛ i lɛ miamɛ i nɛ ɛvi a alo ye lala j'ɛtɔmɛ a, ŋ ka ve dɛ e do zedɛka lɛmɛ lɛ gbɔngbɔnzangbɛ o?» ⁶Amɛdɛken ŋ kɔ ɛnyɔ dɛ nu dɛ ŋ o.

Yesu kpra ɛnu amɛ bɛ wo a cɔ amɛdɛki sɛ hwe

⁷Kɛ Yesu kɔnɔ dɛ sigbɛ amɛ jro kɛ wo yɔ a wo kanren nɛ dɛ toho ŋkɔtɔ wo a. Ɛ do ɛlo nɛ wo bɛ: ⁸«Nɛ wo yɔwo dɛ nyɔrunkpɔkɔrɔtoho dɛ a, ka ve kanren nɛ dɛ toho jɛŋkɔtɔ o, ɛ tɛ va nyi bɛ amɛ bu la nyi amɛ jɔ amɛ wugan'o, i wo yɔ yeca. ⁹I nɛ amɛ kɛ yɔ wo kidɛ amɛ hunna a, ŋ kaa va nu nɛ wo bɛ: "Gbɛ toho a dɛ nɛ ɛ" o, inaa a va cɔ kidɛ ŋkɔrɛn yi toho ŋgbɛsitɔ. ¹⁰To ɛvo nɛ hunna a, nɛ wo yɔwo dɛ ɛgbɛ hunna wo toho a, yi i ve kanren dɛ ŋgbɛ, nɛ amɛ kɛ yɔwo a va va a, a nu nɛ wo bɛ: "Ɛxɔnyɛ, va ŋkɔ" i kina la nyi ɛvi gangan i la nɔta nɛ wo lɛ amɛ kɛ ɛ lɛ dɔnu kido a wo see ŋkɔ. ¹¹Ɖo ɛgbɛtɔ dɛken kɛ a cɔ dɛkia d'ɛjia a, wo a cɔ ɛ hwe; i amɛ kɛ la cɔ dɛkia hwe a, wo a cɔ ɛ dɛ ɛji» ¹²Ɛ va nu nɛ amɛ kɛ yɔ ɛ a bɛ: «Nɛ ɛdɛ ɛnuɔdɔdu nyidɔmɛtɔ alo fiɛnyigbɔtɔ a, kagbɛ yɔnɛ tɔɔ xɔ wo o, nɔmi tɔɔ nɔviwo, tɔɔ mɛwo, nɔmi ɛdɔkɔnɔ tɔɔ hatiwo o, dɔ wo cao co wo a va yɔ o, i la gbɛ na o hunna mɔki. ¹³Wu gan ɛnɛ, nɛ ɛ kaa dɔ ɛgbɛ a, na yɔnɛ ayamɛnɔwo kidɛ kɔrɔbɔnɔwo, ɛsɛkɔnɔwo kidɛ ŋkuvitɔnɔwo. ¹⁴Kinaa, ɛnu la nyɔnɔwo dɔ wo ŋ wo ɛnuɔdɛ dɛ i la nawo dɛnu o, ifia Mawu la tu yɛfan nɛ wo lɛ gbɛ kikɛ ɛmɛjɔjɔwo la nyɔ co o ku a.»

Yesu do ɛlo dɛ amɛ jro kɛ wo yɔnɛ dɛ azanɔdɔdu toho a wo ŋ

(Mat 22:1-10)

¹⁵Kɛ amɛ kɛ lɛ dɔnu kidɛ Yesu a wo dɛka sɛ ɛnyɔ hunna wo a, i nu nɛ Yesu bɛ: «Ɛnu nyɔ nɛ amɛ kɛ la dɔnu lɛ Mawu fyɔdɔdɔmɛ a sa.» ¹⁶Yesu nu nɛ bɛ: «Ŋucu dɛka dɔ azanɔdɔdu gangan dɛka, i yɔ ɛgbɛtɔ sɔgbɛ dɛ toho. ¹⁷Kɛ ɛnuɔdɔdu gamɛ sun a, ɛ dɔ ye masɛntɔ dɛdɛ bɛ na ve nu nɛ amɛ kɛ wo yɔ a wo bɛ: "Mi va ifia ɛnuɔdɔdu a sɔgbɛ." ¹⁸Vɔ a, wo see tɔ ɛgbɛ dɛkaa byɔ byɔ. Amɛ jɛŋkɔtɔ a bɛ: "Ŋ xɔ anyigban dɛka ifia, i i byɔ bɛ ma yi i ve kɔ ɛ, ŋ daakɔ sɛ kɛŋ" ¹⁹Amɛ bulɔmɛ bɛ: "Ŋ xɔ lala amɛwo ifia, i ka ve tɛwɔkɔ bɛ wo a tɛ ŋ dɛbo nyɔngbin maa, ŋ daakɔ sɛ kɛŋ." ²⁰Amɛ bu gbɛ nu bɛ: "Ifia i ŋ dɛ nyɔrun, yeidɔ nyi ŋ kaa tɛ ŋ va o." ²¹Kɛ amɛsɛntɔ a tɔɔva ɛgan a gbɛ a, ɛ dɔ ɛgbɛ a wo see nɛ ɛ. Vɔ a, xomɛfyɛn lɛ ɛxɔtɔ a, i i nu nɛ amɛsɛntɔ a bɛ: "kaba, yi dɔkɔn bɔxo wo, kidɛ ɛmɔ ɛdɔgan a mɛtɔwo ji, i na kɔrɔ ayamɛnɔwo, ɛsɛkɔnɔwo, ŋtɔnɔwo kidɛ kɔrɔbɔnɔwo va." ²²I amɛsɛntɔ a tɔɔva i bɛ: "ɛxɔtɔ, ŋ wo ɛnu kɛ ɛdɔ a, vɔ a toho gbɛ kɔrɔtɔ." ²³ɛxɔtɔ a gbɛ nu nɛ amɛsɛntɔ a bɛ: "Va yi ɛmɔ cukuvɛwo ji kidɛ botawo, i dɔn amɛ wo va dɛ ɛgan kɛkɛ nɛ tiinxo na dɔ. ²⁴dɔ ŋ lɛ nui nɛmi, amɛ kɛ wo yɔ jɛ ŋkɔ a wo, wo dɛken ŋ ka tɔnu tiinɔdɔdu o."»

Mi gbɛ ɛnu wo see dɛ i a kɔrɔ Yesu do

(Mat 10:37-38)

²⁵ɛgbɛtɔwo lɛ ɛhwɛ i lɛ zɔn ɛmɔ kidɛ Yesu, i i tɔrɔ dɛŋkɔ wo, i lɛ nu nɛ wo bɛ: ²⁶«Nɛ amɛdɛ ji bɛ ye a kɔrɔŋdo, i ŋ rɔn ŋ sɛ wu ye dada, ye nana, asia, ɛvi awo, nɔvia ŋucuvɛwo, nɔvia nyɔrunvi wo kɛkɛ sɛ jɛ ɛgbɛ yɛŋta tɔ ji o, ŋ ka tɛ ŋ nyi tiin dɛkɔrɔvi o. ²⁷Nɛ amɛdɛ ŋ cɔ yeticoga i kɔrɔŋdo o, ŋ kaatɛ ŋ nyi tiin dɛkɔrɔvi o. ²⁸Ɖo, mɛɛ i lɛ miamɛ, i la gbɛnɔ sigbo tugbɛ, i ŋ kaa kanren i la wɔ akɔŋta ɛho

nəənə kə a zan a tɔ o, i la kpɔ bə kə lə yesiye a la tə sun əxɔ a yi vɔvɔnu ma a?
²⁹Wugan ənə a, nə i cɔ əxɔ a dʒo anyi i η gbə tə va yi vɔvɔnu ə dʒee, amə kə la kpɔ ε
 a wo see la tɔ ε koko. ³⁰I la lə nubə: "Mi kpɔ ηucu hunna, i lə mə əxɔ i η tə ɲ sunji
 i mɛɛ jɾɔ o!" ³¹Alo, əfyɔ kee i la ka ve fun àhwà kidə əfyɔ bulɔmə, i η kaa kanren i
 buɖeekia kpɔ bə ye a tə hən sɔja taŋga aməwɔ(10.000) kə lə yesi e a, i la səŋ do
 àgo kidə yee kəɔ kə hən sɔja taŋga aməvə (20.000) a, i a fun àhwà kidə e ma?
³²Nə η ka tə nyi ənə a, gəkəmə amə dʒeya gbɔnɔ cɔ àzɔgə a, na dɔ amə dʒidɛ bə, nə
 ye a wɔmɔ i fafa la nɔ anyi. ³³Nə nə kə i, nə amə dʒə lə miamə, i η gbə ənu kə i wɔ
 dʒe a wo see o, η kaa tə nyi tiin dəkprɔvi o.»

Yesu do əlo də əjə η

(Mat 5:13; Mak 9:50)

³⁴Ξεν! Əjə a ənu nyɔŋgbɪn i i nyi, vɔ a, nə vivi va bu lə əjə mə dʒee, nə wo a gbə
 wɔ ε mɔ i a vivi? ³⁵ŋ gbə nyɔ nə anyigban o, η gbə nyɔ nə əbo ca o, wo a cɔ ε kɔ
 də xixənu. Nə amə dʒə wɔ əto dʒe i la sənu a, na sə!»

Yesu do əlo də arengbo kə bu i wo va kpo e a η

(Mat 18:12-14)

15¹ Ɖatahojɔtɔwo kidə ɔ̀gɔjɔtɔwo sɔ̀gbɔ gbotəbɔ Yesu i kaa ɔ̀to ə. ² Farizitɔ wo kidə əsəkpraməɔwo lə kalasi i, i lə nu bə: «Ɖucu ila xɔnə ɔ̀gɔjɔtɔwo nyɔ̀ngbin, i lə ɔ̀unu kidəwo.» ³ Ɖnə a, Yesu do əlo əla nə wo: ⁴ « Ɖucu kee i lə miamə i wɔ arengbo kavətakpo(100) ɔ̀ɛ, i ɔ̀ka bu, i η kaa gbə ɔ̀katolə kavətakpomə(99) kə kɔ̀ɔawo ɔ̀ɛ də zogbɔji, i la yi ɔ̀ka kə bu a jɔ̀gbə kəkə i la kpo e o? ⁵ I kə i va kpo e a, əji a jɔ̀ e i a cɔ e d'əkɔgbɔramə, ⁶ i nə i ɔ̀fo ɔ̀xomə a, a yɔ əxɔ a wo see bɔ, kidə amə kə lə yexo xa a wo, i a nu nə wo bə: "Mi va kpo jɔ̀jɔ kidə η, ɔ̀fo η kpo tiin rengbo kə bu a!" ⁷ Ma nu ɔ̀dɔdɔ nə mi, nənə kə i jɔ̀jɔ kɔ̀kɔ nənə səxo nə ɔ̀gɔjɔtɔ ɔ̀ka trɔ jɔ̀jɔ, wu aməjɔjɔ ɔ̀katolə-kavətakpomə kə η gbə hinya jɔ̀jɔ trɔtrɔ a ənə.»

Yesu do əlo də əhoga kə bu i wo va kpo e a η

⁸ «Wu ənə a, nyɔ̀run kee i la wɔ əhoga aməwo ɔ̀ɛ, i la cɔ ɔ̀ka bu, i η kaa tɔ kanɔ̀ɔɛ i la kɔ̀ɔ xɔ a mə i la jii nyɔ̀ngbin kəkə i kpo e o? ⁹ I kə i va kpo e a, ə yɔ əxɔ a nyɔ̀run wo, kidə nyɔ̀run kə lə yexo xa a wo bɔ, i nu nə wo bə: "Mi va kpo jɔ̀jɔ kidə η, ɔ̀fo η kpo əhoga kə η sə bu a!" ¹⁰ Ma ɔ̀mə nəmi, nənə i Mawuɔ̀dɔtɔwo kpo nə jɔ̀jɔ nə ɔ̀gɔjɔtɔ ɔ̀ka trɔ jɔ̀jɔ a nə.»

Yesu do əlo də əvi kə bu i wo va kpo e a η

¹¹ Yesu gbə nu bə: «Ɖucu ɔ̀ka wɔ ηucuvi aməvə ɔ̀ɛ. ¹² Ɖevi cukuvi a va nu nə ye dada bə: "Dada, na η cinɔ kə nyi tinyə a" i dada a ma ɔ̀dɔkɔ nu kə i wɔ ɔ̀ɛ a kidə əvi awo. ¹³ Lə əwunkəkə ɔ̀ɛ o mə a, ɔ̀vi cukuvia lɔ yenuwo see, i yi ədu diɔ̀din ɔ̀kamə, i zan yenuwo see yaka yaka də ahə ɔ̀du mə. ¹⁴ Kə i zan yenuwo see vɛ a, fifə gangan ɔ̀ka do lə əduamə, i tɔ ənuɔ̀du jiji dokpin. ¹⁵ Ɖ taju vɛ cɔ ɔ̀kia nə əduaməɔ ɔ̀ka, i hwɛnya dɔ e ɔ̀ɔɔ ye bomə, i a vɛ lə kpo əhanwoji nɛ. ¹⁶ Ɖnuɔ̀du kə əhanwo lə ɔ̀u a na lə jro e, vɔ a, aməɔkɛn η na nə e o. ¹⁷ Ɖ va butamə kpo, i nu də aye mə bə: "Ɖɔwɔtɔ kə lə tiin dada gbɔ a wo ɔ̀unə ənu kəkə i a kɔ̀ɔtɔ, i fifə ka va wu nya də lɛla. ¹⁸ Naa trɔyi tiindada gbɔ i la nune bə: "Dada η jə ɔ̀gɔ də Mawu, i gbə jə dəwo. ¹⁹ Nyi η gbə jə nə na yɔ η bə əvi o, xɔ η də tɔdɔwɔtɔwo mə." ²⁰ Ɖ yayi ye dadagbɔ, i kə i lə ɔ̀zɔgə gbɔnɔ a, ye dada kpo e, i yenu ɔ̀u ɔ̀dɔnnɔ nɛ, i i sudu i vɛ kprasikɔmə nə e, i kisi nə e. ²¹ Ɖvi a nu nə e bə: "Dada, η jə ɔ̀gɔ də Mawu i gbə jə dəwo, nyi η gbə jə, nə wo a yɔ η bə, əvi o. ²² Vɔ a, dadaa nu nə ye məsəntɔwo bə: "Kaba, mi cɔ awu diɔ̀din nyɔ̀ngbin ɔ̀ka, i va do nə e, mi do alogavi nɛ, i do afɔkpa nɛ. ²³ Mi lə Lala kə dami a va, mi wui, nə mia ɔ̀u ɔ̀gɔ i a kpo jɔ̀jɔ. ²⁴ Ɖo əvinyə laa wɔ ɔ̀ɛ sigbə amə kə ku ɔ̀ɔɔca ənə, ifia i gbə trɔva ɔ̀gbə, əbu i η gbə trɔ kpo e."

I wo tɔ azan ɔ̀du. ²⁵ «Ɖvi a ηkɔtɔ a lə bomə ɔ̀ɛ. Kə i trɔ gbɔnɔ i təbɔ ɔ̀xo a mə a, əsə i wo lə xohun i lə ɔ̀uwe. ²⁶ Ɖ va yɔ aməsəntɔ ɔ̀ka, i ka ənu kə lə jɔ a sə. ²⁷ Aməsəntɔ a nu nɛ bə: "Nɔvɔ i i trɔgbɔva i tɔɔ dada wu lala aminɔ a, ɔ̀fo əkɔ əvi a i i gbə lə nyɔ̀ngbin ɔ̀ɛ" ²⁸ Vɔ a, xoməfyɛn lee, i i gbə bə yɛn kaa ɔ̀fo ɔ̀xomə o. Ye dada do i vɛ daakpə nɛ bə na ɔ̀fo ɔ̀xomə. ²⁹ Vɔ a, ə xɔ nuxo i nu nə ye dada bə: "Kpo ɔ̀xo sɔ̀gbɔ i η sə wɔdɔ nəo, yiη gbəɔdɔ nəo kpo o, gankə η ɔ̀ɛ na η əgbɔvi nə ma se ɔ̀uxo kidə əxɔnyə wo kpo gbəɔfo. ³⁰ Vɔ a, əvɔ kə ɔ̀u taa dɔku kidə mateletɔ wo a va ifia, ə wu Lala kə dami a nə ya." ³¹ Ɖnə a, dada nune bə: "Ɖvinyə, wa l'əgbɔnyə ɔ̀ɛ gadəɔɔɔ mə, i ənu kə nyi tinyə a wo see i nyi tɔwo. ³² Vɔ a, mi ɔ̀fo a ɔ̀uxo i kpo jɔ̀jɔ, taɔo bə nɔvi o kə ə lə kpo əlaa ya ku mɔki, i gbə va ɔ̀gbə, ə bu, i mi gbə va kpo e."»

Yesu do ɔlo dɛ ɛnujɪkrɔtɔ bibitɔ dɛka ŋ

16 ¹I Yesu gbɛ nu nɛ Ye dɛkrɔviwo bɛ: «ŋucu hotɔnɔ dɛka wɔ ɛnujɪkrɔtɔ dɛka dɛ, i wo va nu nɛ bɛ ɔ lɛ zan yenuwo dɛ yaka yaka mɛ. ²Ɛhotɔnɔ a yɔ ɛ, i nu nɛ bɛ: "Nukee i ŋ lɛ sɛ dɛ ɛŋwo nɛ? Wɔ akɔŋta ɛnu kaji ɔ lɛ kɔ a wo tɔ ŋ, dɔ ŋ kaa gbɛ tɛ nɔ tiinnuwo nu o." ³Ɛnujɪkrɔtɔ a lɛ nu lɛ dɛkiamɛ bɛ: "Nɛ ma wɔmɔ dɔ tiingan kaa xɔ ɛdɔ lɛ asinyɛ? Ɛbo i naa vɛ dɛ a? Nyi ŋ wɔgan dɛ o, ma vɛ byɔ ɛnu a? ŋkrɛn la lɛ ŋ. ⁴ŋ nya ɛnu kɛ maa wɔ, i nɛ wo va xɔ ɛdɔ lɛ asinyɛ a, amɛ bu la xɔŋ dɛ yexomɛ a." ⁵I i tɔ amɛ kɛ dɔfɛn dɛ yegan a wo yɔyɔ dɛkadɛka, i nu nɛ amɛ ŋkɔtɔ a bɛ: "Ɛfɛn nɛnɛ i ɔ dɔ dɛ tiingan?" ⁶Hwɛnya rɔn nɛ ɛ bɛ: "Ami aŋɔgo kavɛtakɔ(100)." Ɛnujɪkrɔtɔ a nune bɛ: "Tɔwɛma kɛ, kaba, kanrɛn dɛ leena nɛ na ŋrɔ hokaciwo(50)." ⁷Ɛ gbɛ va nu nɛ amɛ bu bɛ: "I ɔwa dɛɛ, ɛfɛn nɛnɛ i ɔdɔ?" Amɛ ɔla ya bɛ: "Ɛnuku kotoku kavɛtakɔ(100)." Ɛnujɪkrɔtɔ a nu nɛ bɛ: "Tɔ wɛma kɛ, ŋrɔ kavɛ(80)." ⁸I ɛhotɔnɔ a kafu bibi nɛ ɛnujɪkrɔtɔ ɛhizɔnɔ a; dɔ ɛgbɛ ɛlamɛviwo nya nɛ aye kɛ wo a zan kidɛ wo hatiwo a, wu amɛ kɛ nyi kɛkrɛ viawo.» ⁹«I nya ŋ lɛ nu nɛ mi bɛ: Mi jɛ ɛkrɔwo kidɛ ɛho amɛfrutɔ, cagbɛ nɛ i va vɔ lɛ miasɛ a, wo a xɔ mɛ dɛ nɔxo mavɔwo mɛ. ¹⁰Amɛ kɛ nɔ ɛgbɛji lɛ ɛnu cukuvi mɛ a, lagbɛ nɔ ɛgbɛji lɛ ganɔanwo mɛ; i amɛ kɛ nyi ɛhizɔtɔ lɛ ɛnu cukuvi mɛ a, la gbɛ nyi ɛhizɔtɔ lɛ ganɔanwo mɛ. ¹¹I nɛ mi ŋ nyi ɛgbɛji nɔtɔ lɛ ɛho amɛfrutɔ mɛ o, mɛɛ i la cɔ ɛdɔkɔ ɛdɔdɔ dɛ asi nɛ mi? ¹²I nɛ mi ŋ lɛ ɛgbɛji lɛ amɛ bulɔmɛ ɛnuwomɛ ɛdɛɛ, mɛɛ i la va cɔ kɛ nyi miatɔ a dɛ asi nɛmi? ¹³Amɛsɛntɔ dɛ ŋ kaa tɛ ŋ sɛn ɛgan amɛvɛ o, dɔ a rɔn amɛdɛka i la gbɛ ɛvatɔ, alo asɛtonu nɛ dɛka i la vɛtɛ nɛ ɛvatɔ. Mi ŋ kaa tɛ sɛn Mawu i la gbɛ sɛn ɛho o.»

Ɛsɛ kidɛ Mawu ɛfyɔdɔdɔ

(Matie 11:12-13; 5:31-32; Maka 10:11-12)

¹⁴Farizitɔ, kɛ ɛho vivinɔ a, wo sɛ ɛnyɔ hunna wo i tɔ Yesu koko. ¹⁵Yesu nu nɛ wo bɛ: «Miawo a mi di nɛsa miadɛkiwo lɛ amɛ wo ŋkuvimɛ bɛ yewo nyi amɛ jɔjɔ, ama Mawu dɛsi mia yewo. Dɔ ɛnu kɛ ɛgbɛtɔwo sɛ krɔnɛ ɛnugan a, yɛi nyi ɛnu nyɔŋu nyɔŋu lɛ Mawu ɛ ŋkuvimɛ.

¹⁶Moyizi ɛsɛ kidɛ ɛnyɔ kɛ Mawugbɛdɔtɔwo nu a, ye i lɛ kpra ɛnu amɛ wo kɛkɛ sɛ jɛ Jaan Mawucilɛnamɛtɔ a gamɛ, cɔ ganamɛ i wo tɔ ɛŋɛnyɔɛn Mawufyɔdɔdɔtɔ a nunu, i amɛ dɛsɛiadɛ lɛ do wɛsɛn i la dɔmɛ. ¹⁷Jɪŋkɔri kidɛ anyigban ɛ vɔvɔ, la bubɔ wu wemaku ɛkudɛka a tutu lɛ ɛsɛ a mɛ. ¹⁸«Nɛ ŋucu dɛ gbɛ ɛasia i dɛ ɛbulɔmɛ a, ɛwɔ ɛhasi; i nɛ amɛdɛ dɛ nyɔrɔn kɛ ɛcu a gbɛ a, yɛca wɔ ɛhasi.»

Yesu do ɔlo dɛ hotɔnɔ kidɛ ayatɔnɔ Lazaa ŋ

¹⁹«ŋucu ɛdɔkɔnɔ dɛka lɛ, i do nɛ ciganvɔn kidɛ ɛhovɔnwo, i na lɛ dɔ ɛgbɛ, i na lɛ dɔ azan ŋkɛ ŋkɛ. ²⁰Ayatɔnɔ dɛka lɛ i tɔ mɛ Lazaa, i ye goto see nyi ɛbi, i i a mre dɛ dɛ ɛhotɔnɔ a ɛhɔngboji. ²¹Ɛ jɪnɔ bɛ ye a dɔ ɛnuɔdɔdɔ kɛ hrɛnɔ dɛ anyigban mɛ, gɛkɛmɛ ɛdɔkɔnɔ a lɛ dɔnu a, vɔ a, avuwo i va dɔdɔ nɛ yɛbiwomɛ. ²²Ayatɔnɔ a va ku, i Mawuɛdɔtɔwo va kprɛ ɛ dɛ Abraxamɔ kɔdɛka; ɛhotɔnɔ ca va ku i wo dɔji. ²³Lɛ ɛkutomɛ a, ɛdɔkɔnɔ a va lɛ sɛ vɛvɛ taŋ, ɛva cɔ ŋkuvɛ dɛ ɛji i kɔ Abraxamɔ dɔdɔ lɛ ɛzɔgɛ, i Lazaa lɛ ɛxa nɛ ɛ. ²⁴I i dɛ ɛxa bɛ: "Dada Abraxamɔ, kɔ ɛdɔnɔnɔ mɛ ŋ, i na dɔ Lazaa nɛ a vɛ cɔ yɛlvɔnu dɛ ɛci mɛ sɛ va fa adɛta ŋ, dɔ ŋ lɛ sɛ vɛvɛ sɔgbɔ lɛ ɛzo ɛlamɛ." ²⁵Abraxamɔ nu nɛ ɛ bɛ: "Ɛvinyɛ, dɔ ŋ bɛ ɛ xɔ tɔɔ nu nyɔɛ sɔgbɔ lɛ ɛgbɛ vɔ, i Lazaa dɔu aya; ifia ɛ va lɛ kɔ jɪmɛfafa lɛla, i wa lɛ sɛ vɛvɛ. ²⁶Sɛwu ɛnɛ a, ɛdɔ ganɔan dɛka i wo sɛ cɔ mi kidɛ miawo vɛ ɛdɔnɔdomɛ, nɛ amɛ kɛ la ji bɛ yewo a cɔ lɛ miagbɔ lɛla, i va miagbɔ a, ŋ ka tɛ ŋ o, i nɛ amɛ dɛ ca lɛ miagbɔ, i lɛji a va miagbɔ a, yɛca ŋ ka tɛ ŋ o. ²⁷ɛdɔkɔnɔ a bɛ: "Dada, ŋ daakprɛ n'ɛwo, dɔ Lazaa dɔdɔ tiin dada ɛ xomɛ". ²⁸Dɔ ŋ wɔ nɔvi amatɔn dɛ. Nɛ a vɛ xonu

d'eto nɛ wo, nɛ woca wo ŋkaava va vɛvɛ sɛsɛ toho əla o." ²⁹ Abraxamù nu nɛ ɛ bɛ: Moyizi kidɛ Mawu gbɛɔɔtɔwo nyɔ lɛ wogbɔ, wo ɔo a zɔn dɛji" ³⁰ Àd̀̀k̀̀ǹ̀ǹ̀ a gbɛ xɔ nuxo bɛ: "Ɛo, tiin dada Abraxamù, nɛ amɛɔɔ co əkuxo i yi wogbɔ ɔɛ, wo a trɔ jɔjɔ" ³¹ Abraxamù nu nɛ bɛ: "Nɛ wo ŋ ɔoto Mayizi alo Mawugbɛɔɔtɔwo nyɔ o, bari nɛ amɛɔɔ nyɔ co əkuxo ɔɛ, wo ŋ kaa xɔ ɛ sɛ o."»

Àgðjəjə kidə sə kə

(Matie 18:6-7; 18:21-22; Makə 9:42)

17 ¹Yesu nu nə ye dəkprəwiwo bə: «Mi η ka tə η ji ənu kə dɔn nə amə də àgðjəjə mə a dokpin o, vð a, heee! Nə amə kə la dɔn amə də àgðjəjə mə a. ²Ɔ nyc nə amə na bə wo a bra ətə ganɣan d'əko nɛ i tutui də àxu mə səwu na dɔn dɛvi cukuvi ilawo doməto dɛka də àgðjəjə mə. ³Mi cɔ mia dɛkiwo nyðŋgbin. «Nə nɔvio jə àgð dəo a, na gbə nɛ, nə i sə i trɔ jɔjɔ a, na sə kee. ⁴Nə i gbə va jə àgð dəo zadrə lə ηkəkə dɛkamə, i gbə trɔva əgbɔo zadrə i bə "Ŋ trɔ jɔjɔ" na sə kee.»

Ŋusən kə lə xðsə mə a

(Mat 17:20)

⁵Amədɔdɔdawo nu nə Àxotɔ bə: «Cɔ xðsə də xðsə ji nə mi.» ⁶Àxotɔ bə: «Nə mi wɔ xðsə dɛ sigbə atiku cukuvi ənə a, i mi nu nə ati hunna bə: "hun i na vɛ tu dɛkiwo də àxu mə" a səgbə nəmi.»

Ɔdɔ kə aməsəntɔ dɔ la wɔ a

⁷«Mɛɛ i lə mia mə, i la wɔ aməsəntɔ dɛ, i i lə dɛbo nɔmi ə lə nyi əranwo, i nə i gbɔ co bomə a mi a nune zedɛka bə "Va kanren kaba i dɔnu?" ⁸Wu ənə a; nu i a nu nɛ bə: "Va dɔ ənu dɔdu η, nə na dɔri awu, i va sən η nə ma dɔ i nu jrɔ gbɔxo, woca aa va dɔ i nu nə dɛkio." ⁹Nə aməsəntɔ a wɔ ədɔ kə wo dɔ ɛ a, akpə dɛdɛ dɛ lɛ nə ɛ lə əgan a gbɔ i a? ¹⁰Nənə kə i i nyi nə miacawo, nə mi wɔ ənu kə Mawu dɔ mia see a, mi a nu bə: "Aməsəntɔ gbale i mi nyi. Ənu kə mi dɔ la wɔ a, i mi wɔ."»

Yesu gbɔjɛn dɔ nə dɔjɛnɔ aməwo(10)

¹¹Yesu zɔnmɔ yikɔ Jərizalɛmù, i to Samari kidə Galilee dɔŋdomə ¹²Kə i va dɔ botadɛkamə a, dɔjɛnɔ aməwo dɛkawo ka va dogo e. I wo nɔtə də àzðgə. ¹³I wo cɔ əgbə də əji i nu nə ɛ bə: «Yesu, Ɔgan kpɔ àdɔnnù mə nəmi.» ¹⁴Kə Yesu kpɔwo a, ə nu nə wo bə: «Mi vɛ cɔ miadɛkiwo disa nə Mawu vðsəto wo.» Gəkəmə wo jə əmɔji yikɔ a, ədɔ vɔ nə wo. ¹⁵Wo doməto dɛka kpɔ bə ədɔ vð nə ye, i trɔ vayi Yesu gbɔ i lə də àhà sinsin sə lə kafu Mawu. ¹⁶Ɔ va dənugu nə Yesu i do akpə nə ɛ, Samaritɔ i nyi. ¹⁷I Yesu nu nɛ bə: «Ŋ nyi mi aməwo awo see i ədɔ vɔ nɔ e a? I amə amasidɛkə dɛyawo dɛ, fi wo lə? ¹⁸Amə dɛkɛn η lə wo mə i a trɔva kafu Mawu a, zən lə amə jro la dɛkɛn η a?» ¹⁹I Yesu nu nə ɛ bə: «Co j'ətə, i yi. Tɔɔ xðsə xɔ əwo gan.»

Mawufyɔ dɔdu a ye vava

(Mat 24:23-28)

²⁰Farizitɔ wo lə ka Yesu sə bə: «Gàkeemə i Mawu əfyɔ dɔdu a la va?» Ɔ rɔn nə wo bə: «Mawu fyɔdɔdu a vava a η nyi ənu i wo a kpɔ kidə ηkuvi o.» ²¹Wo η ka tə nu bə: "Ye i lela dɛ kə alo yei lə lenu dɛ nə o. Dɔ, Mawufyɔ dɔdu a lə miamə dɛ vð. ²²Ifia ə va nu nə àdɛkprɔvi awo bə: «Azan dɛkawo la va, i mia va ji bə yewo a kpɔ, dɛka lə Àgbəto əvi a ye zanwo mə, i mi η ka kpɔ o. ²³Wo a nu nə mi bə: "Ye i leenu dɛ nə, alo yei lela dɛ kə." Mi η kaa yi o, kpɔ mi η kaa sudu yi o. ²⁴Dɔ sigbə əji na kəzo i jɛŋkɔri na kɔ co àgə dɛka ji sə yi àgə bulɔmə ji ənə. Nə i a yi nə àgbəto əvi a lə ye zangbə a nə. ²⁵Vð a, Àgbəto əvi a la sə vəvə tan, i əgbəviwo la gbə e. ²⁶I ənu kə jɔ lə Nɔwe gəmə a, ye mɔki i la gbə jɔ lə Àgbəto əvi a gəmə. ²⁷Amə wo lə dɔnu, i lə nu àhà, amə wo lə dɛ nyɔrun, i lə cɔ gan nyɔrunvi wo na àcu, kə kə sə jə gbəkikə Nɔwe dɔ ətɔjɛhun a mə a, i əci ganɣan dɛka va ja kəkə i vð wo see. ²⁸Alo sigbə i nyi lə Lɔɔtu gəmə a: Amə wo lə dɔnu, i lə nu àhà, amə wo lə hrənu, i lə sanu, amə wo lə do ənu, i lə gbaxɔ; ²⁹Ama, azan kə gbə Lɔɔtu do lə Sodɔmu a, ye i Mawu wɔ i əzo kidə nyidɔnmi ja co jɛŋkɔri kɔdə wɔji i vɔ wo see. ³⁰Nə kə i a

gbə nyi gbəkikə Àgbətɔ əvi a, la dɛ dɛkia disa a nɛ. ³¹«Lə azan hunna gbə a, nɛ amə dɛ lə àxɔ ta, i ye nuwo lə àxɔ mɛ a, ɲ kaa dʒi bə ye a vɛ fɔwo o; nɛ nɛ kə i amə kə a lə bomə a, ɲ kaa gbə trɔ va àxomə o. ³²Mi dɔŋ Lɔɔtu əsi. ³³Amə kə la ji bə ye a xɔ yegbe gan a, a cɔ ɛ bu, i amə kə la cɔ yegbe sə bu a la xɔ ɛ gan. ³⁴ŋ lə nu i nɛ mi, l'əzan hunna mɛ a, amə aməvɛ lə lə əba dɛka a ji, i wo a cɔ dɛka i gbə dɛka dɛ. ³⁵Nyɔrun aməvɛ a l'ədu i la lə tunu lə ətəji, i wo a cɔ dɛka i gbə dɛka dɛ. ³⁶[ŋucu aməvɛ a lə bomə i wo a cɔ dɛka i gbə dɛka dɛ]*.» ³⁷Ye dəkprɔviwo lə ka ɛ sə bə: «Àxotɔ, ləfi ənu hunna la jɔ lə?» Yesu nu nɛ wo bə: «Fi ənukuku lə a i akrasuwo bɔnɔ do.»

---

* 17:36 Wema xoxo sùgbɔ lɛ, i wo ɲ wɔ hənhrən mɛ əla dɛ o

Yesu do ɛlo dɛ kposu kidɛ kojodɔtɔ dɛka ɲ

18 ¹Yesu gbɛ do ɛlo nɛ wo, i a se disa nɛ wo bɛ, wo ɔloa xodɛ ma gbɛ dɛ gaɖesiadɛmɛ, i ɛnu ɲ ka a tiku nɛ wo o. ²Ɛ nu nɛ wo bɛ: «Kojodɔtɔ dɛka lɛ ɛdugan dɛkamɛ, ɲ bunɛ Mawu o, kpɔ ɲ si nɛ amɛ dɛ o. ³I nyɛrɛn kposu dɛka ca lɛ ɛdugan a mɛ, ɛ va nu nɛ kojodɔtɔ a gbɛdɛka bɛ: "Xɔ ɲ lɛ tiinkɛtɔ si." ⁴Kojodɔtɔ a gbɛ kɛkɛ gbɔxo. I va nu lɛ dɛkiamɛ bɛ: "Bari nyi ɲ bunɛ Mawu o, i nyi ɲ si nɛ ɛgbɛtɔwo ɛ dɛɛ, ⁵sigbɛ kposu ila lɛ dɛfun ɲ dɔ a, naa gbɔjen i co koju a dɛ yetɔ ji, nɛ ɲ ka va cɔ bukpɔ dɛ aye mɛ ɲ o.» ⁶Àxotɔ gbɛ nu bɛ: Mi dɔ ɛto ɛnu kɛ kojodɔtɔ ɛnuvɛnɔwɔtɔ a nu a. ⁷I Mawu ɲ kaa co koju nɛ yemɛ kɛ i can i wo a lɛ dɛ ɛ̀xa dɛ dɛ nyidɔn kidɛ ɛzan a? A dɛɲɔdɛn gbɔxo a d'ɛlɔ wo i a? ⁸Ma dɛmɛ nɛmi: Mawu a co koju jɔjɔ nɛ wo i a cɔ. Vɔ a, gɛkɛmɛ ɛgbɛtɔ ɛvi a la tɔva a dɛ, a kpɔ xɔsɛtɔwo lɛ anyigban ji a?»

Yesu do ɛlo dɛ Farizitɔ dɛka kidɛ ɛtahoɲtɔ dɛka ɲ

⁹Yesu gbɛ do ɛlo dɛ amɛ kɛ na bubɛ, yewo nyi amɛ jɔjɔ i na gbari nɛ amɛ kpɛtɛawo a; i bɛ: ¹⁰«Ɔjucu amɛvɛ yi dɛxo gbɛ lɛ Mawusɛnxo; amɛ dɛka nyi Farizitɔ i ɛvatɔ nyi Ɛtahoɲtɔ. ¹¹Farizitɔ a nɔtɛ, i lɛ nu lɛ dɛkiamɛ bɛ: "Mawu, ɲ d'ɛkpɛ nɛ wo bɛ nyi ɲ wɔ dɛ sigbɛ ɛgbɛtɔ dɛyawo, kɛ nyi frafitɔwo, ɛnuvɛn ɔwɔtɔ wo, ɛhasiwɔtɔwo alo sigbɛ ɛtahoɲtɔ hunna mɔki o. ¹²Ɔ branɛ ɛnu zɛvɛ lɛ kɔsiɖa dɛka gbramɛ, ɲ nanɛ madɛ amɛwo ɛnu kɛ ɲ wɔdɛ a wo see tɔ." ¹³Ɛtahoɲtɔ a nɔtɛ dɛ ɛ̀zɔgɛ dɛ, ɲ lɛ ji a kɔta dɛ ɛji kpɛtɛ o, vɔ a, ɛ lɛ cɔ alɔ xo akɔtanu* i lɛ nu bɛ: "Mawu, kpɔ ɛdɔnnɔ mɛ ɲ, ɛ̀gɔjɛtɔ i ɲ nyi." ¹⁴Ma dɛmɛ nɛ mi: Ɛtahoɲtɔ a tɔzun amɛ jɔjɔ lɛ Mawu ɲkɔ, yi yexomɛ. Vɔ a, Farizitɔ a cɔ ɲ nyi ɛnɛ o; dɔ amɛ dɛsiadɛ kɛ a cɔ dɛkia dɛ ɛji a, wo a cɔ ɛ hwe, i amɛ kɛ a cɔ dɛkia hwe a, wo a cɔ ɛ dɛ ɛji.»

Yesu xodɛ dɛ dɛviwo ji

(Mat 19:13-15; Mak 10:13-16)

¹⁵Amɛ wo hɛn yeye wo va Yesu gbɛ, nɛ a cɔ alɔ dɛ ɛta nɛ wo. Vɔ a, kɛ ɛ̀dɛkpɛrvɛi awo kpɔ ɛnɛ a, wo wɔ adan dɛwo. ¹⁶Ama, Yesu dɛgbɛ bɛ wo a cɔ yeye a wo va nɛ ye, i bɛ: «Mi gbɛ dɛviwo dɛ nɛ wo a va ɛgbɔnyɛ; mi ɲ kaa tu ɛmɔ dɛwo o; Mawufyɔɖuɖu a nyi amɛ kɛ wɔ dɛ sigbɛ dɛviwo ɛnɛ a tɔ. ¹⁷Ma nu ɛ̀dɔdɔ nɛ mi, nɛ amɛdɛ ɲ xɔ Mawu fyɔɖuɖu a sigbɛ dɛvicukuvɛwo ɛnɛ o, ɲ kaa tɛ ɲ dɔmɛ gbɛdɛ o.»

Ɔjucu ɛ̀dɔkɔnɔ dɛka byɔ nyɔ Yesu sɛ

(Mat 19:16-30; Mak 10:17-31)

¹⁸Jifutɔwo gan dɛka byɔ Yesu sɛ bɛ: «Ɛnuɛkɛmɛtɔ nyɛɛ, nukɛɛ naa wɔ i la kpɔ ɛgbɛmɛvɔ?» ¹⁹Yesu nu nɛ ɛ bɛ: "Nukɛɛ jɔ i ɛ yɔ ɲ bɛ amɛ nyɛɛ? Amɛ dɛken ɲ nyi amɛ nyɛɛ zɛn lɛ Mawu dɛken ɲ o". ²⁰Ɛ dɛsi ɛsɛ wo dɛ mɛ: "Ka wɔ ɛhasi o, ka wu amɛ o, kaa fifi o, kaa dɛ kunu d'ɛgɔ o, bu tɔɔ dɛda kidɛ tɔɔ nana." ²¹Amɛgan a rɔn bɛ: "Ɔ zɔnɔ dɛ ɛsɛ hunna wo see ji co tiindɛkɛjɛmɛ". ²²Kɛ Yesu sɛ ɛnyɔ hunna a, ɛ nu nɛ bɛ: "Ɛnu dɛka kpɔtɔ i hwe dɛ'o: Vɛɛ sa ɛnu kɛ ɛ wɔ dɛ a wo see, i cɔ y'ɛho ma nɛ ayamɛnɔwo, kinaa, a wɔ ɛ̀dɔkɔ dɛ l'ɛsɛxo; nɛ ɛwɔnɛjɔ a na va kpɔ ɲ do". ²³Kɛ amɛgan a sɛ ɛnɛ a, ɛwunkui, dɔ ɛ̀dɔkɔnɔ gan gan i i nyi. ²⁴Kɛ Yesu kpɔ ɛnɛ a, i nu bɛ: "Ɛ vaadɛi nɛ amɛ kɛ wɔ ɛ̀dɔkɔ dɛ a wo a tɛ ɲ dɔ Mawufyɔɖuɖuɛmɛ." ²⁵Tɔnni dɔmɛ toto a bubɔ nɛ keteketɛ, wu ɛ̀dɔkɔnɔ na dɔ Mawufyɔɖuɖuɛmɛ." ²⁶Amɛ kɛ lɛ dɔ ɛto e a wo bɛ: "Kɛ i nyi ɛnɛ a, mɛɛ i la tɛ ɲ kpɔ xɔgan"? ²⁷Yesu xɔgbɛ nɛ wo bɛ: "Ɛnu kɛ gro ɛgbɛtɔ a, ɲ gro Mawu o". ²⁸Pyɛɛ bɛ: "I miawo mi gbɛ mia nuwo dɛ, i

* **18:13** Lɛ Jifuwo ɛnu wɔwɔ wo mɛ a, alɔ cɔ xo akɔtanu a lɛ disa bɛ amɛ hunna lɛ ɲtikuku mɛ dɛ, nɛmi ɛ lɛ tɔɔ jɔjɔ.

kpɔɔ o do" ²⁹ Yesu nu nɛ wo bɛ: "Lɛ ɔ̀dɔ̀domɛ a ma nu nɛ mi, amɛ kɛ la gbɛ yexo, asia, nɔ̀viawo, yetɔ̀wo alo yeviwo, cagbɛ Mawufyɔ̀duɔ̀du a, ³⁰ amɛ hunna, wo a nɛ ɛ ɔ̀nu kɛ wu ɔ̀nɛ a wo lɛ xixɛmɛ lela, i la gbɛ nɛ ɛ ɔ̀gbɛ mavɔ̀, lɛ ɛ̀gbɛ kɛ gbɔ̀nɔ̀ a mɛ.»

Yesu gbɛ nu zɛtɔ̀n a tɔ̀ bɛ ye a ku i la gbɛ nyɔ̀

(Mat 20:17-19; Mak 10:32*34)

³¹ Yesu kpɔɔ ɔ̀dɔ̀kpɔ̀vɛ amɛwivɛ a wo dɛ dɛkia gbɛ, i nu nɛ wo bɛ: «Mi kpɔɔ, Jɛrizalɛmù i mi yikɔ̀ kɛ, i ɔ̀nu kɛ Mawugbɛdɔ̀tɔ̀wo ɛ̀rɔ̀ dɛ ɔ̀gbɛtɔ̀ ɔ̀vi a ɛ̀ a, wo see la jɔ̀. ³² Dɔ̀ wo a cɔ̀ ɛ̀ dɛ asi nɛ, amɛ kɛ ɛ̀ dɛsi Mawu a wo o, i wo na camisi i, wo a zui kɛkɛ i la tu ɔ̀tan dɛ ɛ̀kuvimɛ nɛ ɛ̀. ³³ Wo a xo e kidɛ sɔ̀vo i la wu i, i ɛ̀kɛkɛ ɔ̀tɔ̀n a tɔ̀mɛ a, a gbɛtɔ̀ nyɔ̀ va ɔ̀gbɛ.» ³⁴ Vɔ̀ a, ɔ̀dɔ̀kpɔ̀vɛ a wo ɛ̀ mɔ̀ɛɛ ɔ̀nyɔ̀ kɛ Yesu lɛ nu a mɛ o, wo cɔ̀ ɔ̀nyɔ̀ hunna wo gɔ̀mɛ sɛ wra dɛwo, i wo ɛ̀ mɔ̀ɛɛ ɔ̀nyɔ̀ kɛ Yesu lɛ nu a wo gɔ̀mɛ o.

Yesu yɔ̀dɔ̀ nɛ ɛ̀tɔ̀nɔ̀ dɛka

(Mat 20:29-34; Mak 10-46-52)

³⁵ Kɛ Yesu lɛ tɛbɔ̀ Jeriko a, ɛ̀kuvitɔ̀nɔ̀ dɛka kanren dɛ ɔ̀mɔ̀ a to dɛ i lɛ byɔ̀ ɔ̀nu. ³⁶ Ɛ̀ sɛ ɔ̀hwà kɛ kpɔɔ Yesu do vayikɔ̀ a wo zikiti, i ka ɔ̀nu kɛ lɛ jɔ̀ a sɛ. ³⁷ Wo nu nɛ ɛ̀ bɛ: «Yesu Nazaretitɔ̀ i vayikɔ̀». ³⁸ I i tɔ̀ ɔ̀xa dɛdɛ bɛ: «Yesu, Davidi ɔ̀vi, kpɔɔ ɔ̀dɔ̀nnù mɛ ɛ̀!» ³⁹ Amɛ kɛ lɛ ɛ̀kɔ̀ a wo lɛ gbɛ nɛ ɛ̀ bɛ na bɔ̀nu, ama ɛ̀kuvitɔ̀nɔ̀ a gbɛ d'ɔ̀xa sinsin bɛ: «Davidi ɔ̀vi kpɔɔ ɔ̀dɔ̀nnù mɛ ɛ̀!» ⁴⁰ Yesu nɔ̀tɛ, i bɛ wo a kpɔɔ ɛ̀ va nɛ ye. Kɛ ɛ̀tɔ̀nɔ̀ a tɛbɔ̀ ɛ̀ a, ɔ̀ byɔ̀ ɛ̀ sɛ bɛ: ⁴¹ «Nukee ɔ̀ lɛ ji ma wɔ̀ nɛ o?» ɛ̀tɔ̀nɔ̀ a rɔ̀n nɛ ɛ̀ bɛ: «ɔ̀xotɔ̀ wɛɛ nɛ ma gbɛ kpɔɔ wunu.» ⁴² Yesu nu nɛ ɛ̀ bɛ: «Gbɛ kpɔɔ ɔ̀nu. Tɔ̀ xɔ̀sɛ xɔ̀ o gan.» ⁴³ Zedɛka a, ɛ̀tɔ̀nɔ̀ a tɔ̀ ɔ̀nu kpɔ̀kpɔ̀ i jɛ Yesu ɔ̀yomɛ, i lɛ kafu Mawu. Kɛ d̀ɔ̀kɔ̀n a see kpɔɔ ɔ̀nu hunna a, wo see tɔ̀ Mawu kafukafu.

Yesu yi Zacee ə xomə

19¹ Yesu qo Jeriko, i to ədügən a mə va yikə. ² Ɔjucu qeka tə bə Zacee, ətahojəto wo əgan i i nyi, i gbə nyi ədökünə. ³ Ɔ lə ji i ka kprə amə kə nyi Yesu a, ama Ɔ ka tə Ɔ kprə ɛ o, cəgbə əhwà kə bə qe a tə, qo amə takpoe i i nyi. ⁴ Ɔ sudu yi Ɔkə, i vɛ ra ati qeka, i la kprə Yesu, qo leena i kaa to. ⁵ Kə Yesu va jə ati a gəmə a, i cə Ɔkui dəji, i nu nə ɛ bə: «Zacee, qɪ kaba, əgbaa tə xomə i Ɔ ka nɔ.» ⁶ Kə Yesu nu ənə a, Zacee qɪ kaba i kprə ɛ yi əxomə, i xə ye məjro kidə jɪjə. ⁷ Kə wo kprə ənə a, amə wo tə nuxo xoxo də Yesu Ɔ bə: «Ɔ vɛ nɔ əgɔjətə ə xomə.» ⁸ Zacee jətə lə Ɔxotə Yesu Ɔkə, i nu nə ɛ bə: «Ɔxotə, naa ma tiin doku dəvə, i la na akpaqekaxo ayamənəwo, nə Ɔ hizi amə qə a, na tu kina məkɪ amənə nɛ.» ⁹ Yesu nu nə ɛ bə: «Ɔ gba a, xəgan qo əxo əla mə, qo ye ca a Abraxamū əvi i i nyi. ¹⁰ Ɔo əgbətə əvi a va i la va ji amə kə bu awo ila xəwo gan.»

Yesu do əlo də sika hogawo Ɔ

(Mat 25:14-30)

¹¹ Kə amə wo lə sə ənyo hunna wo a, Yesu gbə do əlo qeka nə wo, qo ələ təbo Jərizaləmū, i wo bu bə Mawu fyoqduqo a ifia troqo i ika təji. ¹² I i nu bə: «Ɔjucu Ɔkui ləji qeka, yi ədu diŋdin qekamə, nə wo a cə ɛ əfyo, i a trə gbə va. ¹³ Gbɔxo a yi a, ə nyo ye məsəntə aməwo, i ma sika hoga aməwo də asi nə wo, i i nu nə wo bə: "Wo a sə lə do əjə kəkə jə gəkəmə ye a trə va a." ¹⁴ Ye dumə təwo Ɔ rən ye nyo gbə o, i wo qə amə də Ɔgbə nə ɛ, nə wo a vɛ nu nə amə kə ka cə ɛ awo bə: "Mi Ɔ lə ji bə amə hunna na qufyo nə mi o". ¹⁵ Kə wo cə ɛ əfyo i i trə vayi a, ə yo ye məsəntə kə i ma əho nɔ a wo, i la nya ələ nənə kə amə qeka qeka kprə a. ¹⁶ Amə jəŋkətə a va, i bə: "Ɔxotə, Ɔ qɪ sika hoga aməwo də kə ə cə Ɔ jə ji". ¹⁷ Ɔxotə a rən nə ɛ bə: "Ɔwo nu nyɔŋgbin, Aməsəntə nyɔŋgbin i ə nyi, kə ə s'ətonu lə ənu cukui mə a, na cə o i a kpace də ədügən aməwo nu". ¹⁸ Amə amə əvə a tə va, i nu bə: " Ɔxotə, taa sika hoga a, Ɔ qɪ amatən də kə ə cə Ɔ jə ji". ¹⁹ Ɔxotə a rən nɛ bə: "Woca, a kpace də ədügən amatən nu". ²⁰ Aməsəntə bu va i bə: "Ɔxotə, sika hoga kə ə cə Ɔ jə a kə, avən to i Ɔ brɛɛ do; i cə ɛ wra; ²¹ Ɔo, vɔnɔn jɪŋ də əŋwo, qo ə nyrandə; ənu kə Ɔ cə qe a o, ye i ə xəno, ənu kə Ɔ do a o, yei ə vɛ jino". ²² Ɔxotə a rən nə ɛ bə: Amə səntə vɔnɔ, wo Ɔta nyo wo i naa sə do kojo kidə o. Ɔ nya bə Ɔ nyrandə i nya bə ənu kə nyi Ɔ cə qe a o, ye i Ɔ xəno; i ənu kə nyi Ɔ do a o, yei Ɔ vɛ jino a, ²³ nukee jə i Ɔ vɛ cə tiin ho sə wra də fiwo cə nə əho do a o? I nə Ɔ trə gbə va a, ma va xə ɛ kidə əvi kə a ji a wo o? ²⁴ I i nu nə amə kə lə lenawo bə: "Mi xə ye sika hoga ləsi, nə mi a cə ɛ nə amə kə wə aməwo qe a." ²⁵ Wo rən nə ɛ bə: "Ɔxotə! Ya wə əhoga aməwo qe vɔ e! ²⁶ Ɔ rən nə wo bə: "Ɔ lə nu nə mi, amə kə wə nu qe a, wo a gbə nə ɛ d'əji, amə kə Ɔ wə Ɔ qe qe a, wo a gbə xə xəqeka kə i wəqə a ləsi. ²⁷ Tiin kətəwo kə bə nyi Ɔ ka a qufyo nə yewo awo, mi kprəwo va lela, nə mia cə əta nə wo lə tiin Ɔkuvimə."»

Yesu qo Jərizaləmū

(Mat 21:1-11; Mak 11:1-11; Jan 12:12-19)

²⁸ Kə Yesu nu ənyo hunna wo jɔ a, ə jə Ɔkə nə wo, i kaa yi Jərizaləmū. ²⁹ Kə i lə təbo Bətifəjee kidə Bətanii a, l'əto kə ji olivuti wo lə a kpaqeka a, ə dɔ ye dəkprəvi aməvə sə qɪqɪ. ³⁰ I nu nə wo bə: «Mi yi bota kə lə Ɔkə lee na a mə; nə mi qo bota a mə troqo a, mi a kprə keteketevi qeka lə əkamə, i amə qə Ɔ raji kprə gbəqə o, mi tui i kprə ɛ va. ³¹ Nə aməqə ka mi sə bə: "Nukee jə i mi lə tui, mi a rən nə ɛ bə: "Ɔxotə i hinya ɛ." ³² Kə ye dəkprəvi wo yi a, wo kprə ənu awo sigbə Yesu nu ɛ a. ³³ Kə wo lə tu ketekete a, ənutəwo lə kawo sə bə: «Nukee jə i mi lə tui?» ³⁴ Wo rən nə ɛ bə: «Ɔxotə a i hinya ɛ.» ³⁵ Wo kprə keteketevi a va nə Yesu, i wo cə wo vɔn wo qo də keteketevi a ji, wo cə Yesu kanrən dəji. ³⁶ Kə Yesu lə əmɔji qe a, amə wo na lə qo

wo vɔnwɔ dɛ anyigban mɛ nɛ ɛ. ³⁷ Kɛ i lɛ tɛbɔ Jɛrizalemù, i lɛ ɔi lɛ ɛto kɛ ji olivuti wo lɛ a ji a, ye dɛkprɔvi sùgbɔ sùgbɔ a wo lɛ kpɔ jìjì gangan ɔka, i wo tɔ Mawu kafu kafu, kidɛ àxa ca gbɛ Mawu ɛ nu jiwun kɛ wo kpɔ a wo tɔ. ³⁸ Wo nu bɛ: «Mawu na xoɔɔ dɛ ɛfyɔ kɛ gbɔnɔ lɛ ɛtɔhonɔ ŋkɔ mɛ a ji. Fafa na lɛ sɛxo, i kafukafu na nyi Mawutɔ!» ³⁹ Farizitɔ ɔkɛawo lɛ àgùdo a mɛ, i nu nɛ Yesu bɛ: ʼnukpramɛtɔ, nu nɛ taa dɛkprɔviwo nɛ wo a vin!" ⁴⁰ Yesu rɔn nɛ wo bɛ: «Ma nu nɛ mi: Nɛ wo vin a, ɛkpɛwo la dɛ àxa!»

Yesu fan avin dɛ Jɛrizalemù ɛtamɛ

⁴¹ Kɛ Yesu tɛbɔ Jɛrizalemù a, i kpɔ ɛdùgan a ɔiɔa a, ɛ fan avin dɛ ye tamɛ, ⁴² i bɛ: « Jɛrizalemùtɔ wo! ɛgba ifiaa, ɛ nyi ɛnu kɛ la hɛn fafa va nɛ mia mɛ, i mi mɛ ne mɔŋjɛ a, a nyɔ; vɔ a, wo sɛ wradɛmi. ⁴³ Ŋkɛkɛ ɔkɛawo la va nɛ mi, i mia kɛtɔwo la mɛ gri xrixa dɛ mi, i la xami, i la lɛ fyc mi to àfisiafi. ⁴⁴ Wo a va crɔn mi kidɛ mia dugan a see, i wo ŋ kaa gbɛ ɛkpɛ ɔɔ dɛ ɛkpɛji ɔɔ o, ɔo mi ŋ desi gàkɛmɛ Mawu va, i a d'alo mi a o!»

Yesu nya ɛnusatɔwo lɛ Mawusɛnxo

(Mat 21:12-17; Mak 11:15-19; Jan 2:13-22)

⁴⁵ Yesu ɔo Mawusɛnxo, i tɔ ɛnu satɔwo nyanya; ⁴⁶ i i nu nɛ wo bɛ: «Mawu nyɔ a nu bɛ: tiin xomɛ a ɔɛxo xo i a nyi; i fia, mia wo mi sɛ trɔ zun Jagudawo nɔxo!» ⁴⁷ Ŋkɛ ŋkɛ tɛgbɛ a, Yesu na lɛ kpɛra ɛnu amɛ wo lɛ Mawusɛnxo; Mawu vɔsatɔwɔganwo, ɛsɛkpramɛtɔwo kidɛ amɛ ŋkuvɛ lɛji dùkɔn a tɔ wo, lɛji i kaa wu i. ⁴⁸ Vɔ a, wo ŋ nya nɛ ɛnu kɛ wo a wo a o, ɔo dùkɔn a see, i lɛ ɔto e vɛvɛɔɔ.

Fi Yesu wusən a lə co?

(Matie 21:23-27; Makə 11:23-33)

20¹ Gbə ɖeka sun, i Yesu lə kpɾa ənu dükɔn a lə Mawusənxo, i lə do əŋə nyɛ, Mawuv̄sətɔ wo gan, kidə əsəkpramətɔwo kidə əduməganxowo va. ²I wo nu nə e bə: «Nu ɔcə kə ə wɔɖɛ, i na lə jrənu nawo a nə mi, nɔmi nu amə kə nawo ɔcə a nə mi?» ³Yesu rɔn nə wo bə: «Ij ca ma ka ənyɔ ɖeka mi sə, i mia rɔn ŋ.» ⁴Mə na ɔcə Jaan, i i va lə Mawuci nə amə wo? "Mawu i i a", a ka mi sə bə: "Nu keejɔ i mi ŋ xɔ Jaan ji sə o?" ⁶Ənyi mi rɔn nə e bə, "əgbətɔwo i a," dükɔn a see la dakpə wu mi, ɖo wo kpɾɔnə Jaan bə Mawugbədɔtɔ.» ⁷Kina a, wo taju rɔn nə e bə mi ij dəsi amə kə nə e ɔcə a o. ⁸«I Yesu nu nə wo bə: Kina a, unca nyi ŋ ka nu amə kə na ŋ ɔcə, kə ŋ sə lə wɔ ənu hunna wo a nə mi o.»

Yesu do əlo də vinyidɔwɔtɔ adənyrantɔ ɖeka ŋ

(Matie 21:33-46; Makə 12:1-12)

⁹Ɖɛji a, Yesu gbə do əlo la nə dükɔn a bə: Amə ɖeka wɔ anyigban ɖɛ, i tu vinyitiwo ɖɛji, i xayɛ nə vinyidɔwɔtɔwo, i doda yi, i la xɔ azan diŋdin. ¹⁰Kə vinyiti cəncən wo kəkə gāmə va a, əbotɔ a dɔ ye məsəntɔ ɖeka ɖiɖa bə, na yi vinyidɔwɔtɔ a wo gbɔ nə wo a xɔ vinyiti cəncən kə nyi yetɔ ye a va nə ye. Vɔ a, vinyidɔwɔtɔ a wo xo e i nyɛ e alɔ gbale. ¹¹Əbotɔ a gbə trɔ dɔ aməsəntɔ bulɔmə ɖiɖa, i wo xo ye ca, i xo nuxo ya nə e kəkə, i nyɛ e alɔ gbale. ¹²Əgbə va dɔ amə amətɔn a tɔ ɖiɖa, i wo d'akpa ŋ, i nyɛ e do lə əbo a mə. ¹³Əbotɔ a va nu də xomə bə: "Nə maa wɔmɔ? Naa dɔ əvinyə vəvə a ɖiɖa kpɔ; ətanyɔ a wo tə ij bu ya. ¹⁴Vɔ a, kə vinyidɔwɔtɔ a wo kpɔ e a, wo nu lə wo ɖekiwo mə bə: Əvi kə kaa ɖu cɪnɔ a kə. Mi a wui, nə cɪnɔ a na cɛɛn nə mi." ¹⁵I wo dɔɛn do lə vinyibo a mə, i wui. Yesu lə kawo sə bə: «Nu kee i ɔxɔtɔ vinyibɔtɔ a la wɔ nə wo ko?» ¹⁶A va, i la wu vinyidɔwɔtɔ a wo, i la cɔ vinyibo a də alɔ mə nə amə bulɔmə wo.» Kə amə wo sə nə a, wo bə: «Əlo! gbəɖɛ kpɔ o!» ¹⁷Ama Yesu kpɔwo, i bə: Ənyɔ la kə wo ŋrɔ də Mawunyɔwema mə a, nə i lə nu mə: "Əkpɛ kə ɔxɔ mətɔwo kpɔ bə ŋ nyi ənuɖə o, i gbə e ɖɛ a, yei va trɔzun zogojikpɛ." ¹⁸Nə aməɖeken gejen də əkpɛ a ji a, amə a la gban, kpɔ nə əkpɛ a jə amə ɖɛji a, amə a la tuku.»

Wo a tu taho nə əfyɔ gan

(Matie 22:15-22; Makə 12:12-17)

¹⁹Əsəkpramətɔwo kidə Mawuv̄sətɔ wo gan, ləji nə wo a wɔmɔ i alɔ a jə Yesu ŋ a, ɖo wo nya bə yewo ŋ i i lə do əlo a do, vɔ a, wo lə vɔnɔn nə dükɔn a. ²⁰I wo tɔ Yesu wawakpɔji, i ɖo amə ɖekawo nə e, nə wo a lə kpɾɔ e do, kidə aye sigbə wo lə gbəji ɖɛ nə Mawu ənə; i la lə ka ənyɔcə sə, i la sə ɖo fecə nə e, i a kpɔ əmɔ sə lee lə ye ŋta nuxo wo mə, hunna a, wo a cɔ e də asi nə əgan kə kpɾacɛ n'ədu a. ²¹Wo va ka Yesu sə bə: «Ənukpramətɔ, mi nya bə ənyɔ kə ənu nɔ, kidə tɔɔ nu kpramə wo see wo lə wo toho, ŋ xo nə amə ɖɛ ŋkuvita kpɔ o. I ə kpranə əɖɔdɔ amə də Mawu mɔji. ²²Mia sə nagbə bə mi a tu ətaxo nə Sezaa Hlɔma əfyɔgan a, nɔmi mi ŋ kaa tui o?» ²³Yesu mɔŋjə wo yemə, i nu nə wo bə: ²⁴«Mi disa əhoga ɖeka ŋ; i wo disɛ nə e, məɛ ɖɛɖɛ kidə ye ŋkɔ i lə əhoga a ji kə?» Wo rɔn nə e bə: «Sezaa i!» ²⁵Yesu nu nə wo bə: «Mi cɔ ənu kə nyi Sezaa tɔ a, nə Sezaa; i a cɔ ənu kə nyi Mawu tɔ a nə Mawu.» ²⁶Wo ŋ sunji i la lə Yesu lə ye nuxowo mə lə dükɔn a ŋkɔ o, ənyɔ ci kə i nawo a jiwun nə wo, i wo vin.

Sadusitɔ wo kanyɔ Yesu sɛ dɛ amɛ kuku wo nyɔnyɔ ɲ

(Matie 22:23-33; Makɛ 12:18-27)

²⁷ Sadusitɔ wo nu nɛ bɛ nyɔnyɔ co ɛku ɲ lɛ o. Amɛ dɛo lɛ wo mɛ, i gbotɛbo Yesu. Wo lɛ ka ɛnyɔ ɛ sɛ bɛ: ²⁸ «Ɛnukpramɛtɔ, Moyizì ɲɔ dɛ lɛ ye sɛ wo mɛ bɛ: Nɛ amɛdɛ wɔ nyɔrun dɛ, i ɲ jivi o, i ku gbɛ asia dɛ a, nɔvi ɲucu co a dɛe, i la jivi lɛ xomɛ nɛ ɛ, sɛ wɔ donu dɛ nɛ fofɔ a kɛ ku a a." ²⁹ Vɔ a, nɔvi amadrɛ dɛkawo lɛ. Amɛ jɛɲkɔtɔ a dɛ nyɔrun, ɲ jivio; i ku gbɛ nyɔrun a dɛ. ³⁰ Amɛ ɛvatɔ ca cɔ nyɔrun a sɛ dɛ, ye ca ɲ jivi gbɔxo i ku o. ³¹ Amɛ amɛtɔn a tɔ ca gbɛ cɔ kposu a sɛ dɛ, yeca ɲ jivio i ku; nɛ i wo amadrɛ a wo see dɛ nyɔrun a, ɛdɛ jɛ ɛdɛɲgbɛ i wo ku ma jivi dɛken a ɛnɛ. ³² Ye vɔxo a, nyɔrun a ca va ku." ³³ Gɛkɛmɛ amɛ kukuwo la va nyɔ a dɛe, mɛɛtɔ i nyɔrun a la nyi lɛ wo amadrɛ a wo mɛ? Ye nɛ i nyi wo amadrɛ a wo si kpɔ nɛ!» ³⁴ Yesu na yeci wo bɛ: «Ɔucu kidɛ nyɔrun kɛ lɛ xixɛ la mɛ a, wo i dɛnɛ asi kidɛ ɛcu» ³⁵ Vɔ a, amɛ kɛ Mawu kpɔ bɛ nyɔnyɔ co ɛku jɛ kido, i wo a nɔ ɛgbɛ kɛ gbɔnɔ a mɛ a, wo ɲ ka gbɛ dɛ asi nɔmi ɛcu o. ³⁶ Nɛ nɛ kɛ i wo ɲ ka gbɛ tɛ ɲ ku ɛnɛ, dɛ wo a wɔdɛ sigbɛ Mawu ɲɛdɔtɔwo ɛnɛ, i la nyi Mawu ɛvi, dɛ Mawu nyɔ wo lɛ amɛ kuku wo mɛ. ³⁷ Moyizì bɛ amɛ kuku wo la nyɔ, lɛ ye wema kɛ xonu dɛ ati kreyɛɛ, kɛ mɛ ɛzo bi lɛ a, gɛkɛmɛ i lɛ yɔ Ɛtɔhonɔ Mawu bɛ: Mawu Abraxamɛtɔ, Mawu Izakitɔ, kidɛ Mawu Jakɔbutɔ a." ³⁸ Vɔ a, Mawu a, ɲ nyi Mawu amɛ kukuwɔtɔ o, ama, amɛ lagbɛwɔtɔ i i nyi, dɛ nɛ Mawu a, wo see lagbɛ. ³⁹ Ɛsɛkpramɛtɔ dɛkawo xɔ nuxo i nu nɛ Yesu bɛ: «Ɛnukpramɛtɔ, ɛ xo nuxo nyɔɲgbin.» ⁴⁰ Dɔ wo ɲgbɛ doji i kanyɔ dɛe sɛ o.

Nukee kriso nyi nɛ Davidi

(Matie 22:41-46; Makɛ 12:35-37)

⁴¹ Yesu nu nɛ wo bɛ: «Nɛ wo a tɛ ɲ nu bɛ Kriso, Xɔgantɔ a nyi Davidi ɛ jijimɛvi mɔ?» ⁴² Dɔ Davidi ɲta nu lɛ ɛxawema mɛ bɛ:

"Ɛtɔhonɔ, nu nɛ tiin xɔtɔ bɛ, kanren dɛ dɛsi mɛ ɲ,

⁴³ Kɛkɛ ma cɔ tɔ kɛtɔwo dɛ ta fɔwɔgɔmɛ."

⁴⁴ Davidi dɛ yɔ ɛ bɛ Ɔxɔtɔ, nɛ a wɔ mɔ i gbɛ nyi ye jijimɛvi?»

Yesu bɛ wo a hɛn aye dɛ ɛsɛkpramɛtɔwo ɲ

(Matie 23:1-36; Makɛ 12:38-40)

⁴⁵ Yesu nu nɛ ɛdɛkprɛvi a wo lɛ dɛkɔn kɛ lɛ dɛto e a see ɲkɔ bɛ: ⁴⁶ «Mi Hɛn aye, dɛ ɛsɛkpramɛtɔwo, kɛ jinɛ i la do awu dɲɲin, i la lɛ dan; nɛ wo a ci nɛ wo lɛ ɛdubɔbɔxowo; wo jinɔ a kanren dɛ toho ɲkɔtɔwo lɛ bɔbɔxowo, kidɛ azandɲuɲu tohowo. ⁴⁷ Wo jɛnɛ kumarin dɛ kposu wo nuwo nu, i na lɛ xɔdɛ dɲɲin, i la sɛ disa nɛ amɛ wo bɛ ɛgbɛtɔvi nyɔɲgbin i yewo nyi. Mawu la dɔnto nɛ wo i a sɛnwun tanɲ.

Yesu kafu ənu jəjə kposu ayaməncə dəka tə

(Mat 12:41-44)

21 ¹ Yesu cə ŋkuvɪ də amə wo ji, i kprə əhotəncəwo lə na ənu jəjə də ənujəjəgban a mə. ² I gbə kprə kposu ayaməncə dəka, i i cə əhoga cukuvɪ aməvə də ənujəjəgban a mə. ³ Kə Yesu kprə ənə a, ə nu nə wo bə: «Ma nu àdòdò nə mi, kposu ayaməncə la, na ənu wu amə i va a wo see. ⁴ Đo, amə kə naa wo a, ənu kə wo dɔ kprəcə a wo mə, i wo dɛ lə i va sə də ənujəjəgban a mə; ama ya kə ŋ wə ənu dɛ dɛ a, ənu kə kprəcə ləsi, i a sə nɔ əgbə a, see i i sə na.»

Yesu nu bə wo a gban Mawusənxo a

(Mat 24:1-2; Mak 13:1-2)

⁵ Kə amə dɛkawo lə xo nuxo də Mawusənxo a ŋ a, sigbə wo gbɛ ε kidə əkpə nɔdŋgbɪn wo, kidə ənu xohɔ, xohowo kə wo na a wo; Yesu nu bə: ⁶ «Ənu hunna wo kə mi lə kprə ifia, əŋkəkə dɛkawo la va, i əkpə a wo ŋ ka a gbə nɔ wo dɛkiwo jio; wo see i wo a tuku.»

Yesu xonu də ənu vɔɛn kə ka va jə awo ŋ

(Matie 24:3-14; Makə 13:3-13)

⁷ Wo ka Yesu sə bə: «Ənukpramətə , gəkeemə i ənu hinawo kaa jə? Desi kee i mi a sə nya bə ənu nawo kajə?» ⁸ Yesu nu nə wo bə: «Mi cə mia dɛkiwo nə amədɛ ŋ ka fru mio, dɔ amə sùgbɔ la cə tiin ŋkɔ i la va mia gbɔ, i wo dɛka dɛka la bə: "Ənyə i nyi Kriso a", i la gbə bə: " Gaamə təbɔ", mi ŋ ka a kprəwo do o.» ⁹ Kə mia va lə sə, àhwà wəwə kidə əgufənfən wo nɔy a, vɔvɔn ŋ ka a ji mi o. Đo ənu hunna wo dɔ la jə gbəxo, ama, vɔxo a ŋ lə trodɔ o.» ¹⁰ Yesu gbə nu dɛji nə wo bə: àdùkən dɛka la cə àhwà də dükən bulmə ji, i əfyəduxo dɛka la cə àhwà də əbulmə ji. ¹¹ Anyigban a hunhun taŋ. ədɔvɔɛnwo kidə fufə la lə àfiwo, ənu baɗa baɗawo ca la jə; i dəsi ganɗanwo la cə jɪŋkɔri. ¹² Vɔ a, kəŋgbəxo hunna wo la jə a, wo a zin əlɔ mi a ji, i wo a d'aya nə mi, ila dən mi yi mia bəbəxo wo, i la cə mi də gəkpamə, wo a yə kojo mi lə əfyəwo kidə ədu əganwo ŋkɔ, cəgbə tiin ŋkɔtɔ. ¹³ Ənu hunna wo la jə də mi a ji, nə mi a sə dɛkunun ŋ. ¹⁴ Mi lee də tamə dɛ bə, ənyɔ kə mi a nu, i la sə xɔ mia dɛkiwo a; mi ŋ ka a ji ədɛ dɛ o. ¹⁵ Đo, maa cə nuxo kə mi a xo a, kidə ŋununyanya kə mi a zan də aye mə nə mi, i mia kətəwo dɛken ŋ ka tə ŋ nɔtə lə mia nuxowo ŋkɔ o, wo ŋ ka kprə ənyɔ dɛ i la sə gban mia nuxo hunna wo o. ¹⁶ Mi a dada wo, mi a nana kidə mi a nɔvɪ wo; mi amə wo kidə mi a xɔ wo, a sa mi nə əgan wo, i wo a wu amə sùgbɔ lə miām. ¹⁷ Amə wo see la gbəmi cəgbə tiin ŋkɔtɔ. ¹⁸ Vɔ a, ədɛ kə l'əta nə mi a wo, dɛken na hwe o. ¹⁹ Nə mi doji lə vəvə səsə hunna wo mə a, Mawu la xɔ mi gan.»

Yesu xonu də sigbə wo a gban Jərizaləmù mə a ŋ

(Matie 24:15-21; Makə 13:14-19)

²⁰ Kə mi a va kprə àhwàfuntəwo, wo a va xrixadə Jərizaləmù dɛ a, mia nya bə gəxoxo kə mə wo kaa gban ədùgan a do a i sun. ²¹ Kina, amə kə la lə Judee kanmə a wo na si yi əto wo ji; amə kə la lə Jərizaləmù dugaan mə dɛ a wo, na sido, wo kə la lə bota dɛ a wo ŋ ka dɔ ədugaan mə o. ²² Đo kojoɔdɔ zan i azan hunna wo la nyi, i ənu kə wo ŋrɔ dɛ də Mawunɔy wema mə a wo see la jə. ²³ Ətavɔɛn i a nyi nə nɔvɔrun kə la fɔfu dɛ, kidə kə la lə na anɔ əviwo lə ŋkəkə hunna wo mə; dɔ amə wo a sə vəvə ganɗan dɛka l'ədu a mə, i Mawu a dɛ yə xoməfɪnyə disa nə dükən a. ²⁴ Wo a wu amə dɔo l'əwi nu, àhwà la ləwo sə yi ədutawo see mə, i amə kə ŋ dəsi Mawu a wo o, a gbidi Jərizaləmù lə afɔ nu, kəkə gəkəmə wo na wo a la sun.»

Àgbətɔ əvi a la trɔva

(Matie 24:29-31; Makə 13:24-27)

²⁵ Yesu gbə nu nə wo bə: «Wo a kpɔ dəsiiwo lə nyidɔn, wreti kidə wretiiwo mə, i dükɔnwo la lə vɛvə səsə mə dɛ lə anyigbanji, i zikiti kə àxu la lə wɔ a kidə ye mimrin, la ji vɔnɔn nə wo. ²⁶ Àgbətɔwo la lə bu ənu kə ka va jɔ l'əgbə a mə a kpɔ, kəkə vɔnɔn a wu wo d'ətə. Əo wusən jixotɔwo la hunhun. ²⁷ Kina, wo a kpɔ àgbətɔ əvi a a gbɔnɔ lə àkpɔkpɔ mə, kidə ɲusən, kidə ɲtikɔkɔ ganɲan. ²⁸ Gəkəmə ənu nawo la tɔ jɔjɔ a, mi a jɔ, i kɔ əta də əji, dɔ gəkəmə Mawu a la xɔ mi a təbɔ.»

Yesu kpɔ ənu amə də figiti ɲ

(Matie 24:32-35; Makə 13:28-31)

²⁹ Yesu do əlo nə wo bə: « Mi kpɔ ənu də figiti, kidə ati dɛyawo see ɲ: ³⁰ Nə wo tɔ amaka dɔndɔnɲi, i mi kpɔ a, mi nyanɔ bə əci ɲɔrin va. ³¹ Nə nə kə a, nə mi va kpɔ ənu nawo lə jɔ əhən, mi a nya bə əfyo dudu Mawu tɔ lə təbɔ ³² Ma nu àdɔdɔ, əgbəviwo see, ɲ ka ku gbɔxɔ ənu hunna wo la jɔ o. ³³ Jɲkɔri kidə anyigban wo a vayi, ama tiin nyo wo ɲ ka vayi gbəɔə o.»

Aməɔdeken ɲ dəsi gəkəmə àgbətɔ əvi a la trɔva o

³⁴ Mi cɔ mi a dɛkiwo, nə ənu dɔ digə, àhà nu mu, kidə bukpɔ gbemə lela tɔwo ɲ ka va ci mi a ye ji, nə əɲkəkə a na va fian mi, ³⁵ sigbə fecə dɛ nə əranwo ənə o; dɔ nə mɔki i azan hunna la fian amə kə lə anyigban ji a wo see nə. ³⁶ Vɔ a, mi nɔ wun gadəsiaɔəmə lə dɛxɔ mə, nə mi a kpɔ ɲusən i la sə gro ənu kə kaa jɔ a wo see, i la tə ɲ va nɔtə lə Àgbətɔ əvi a ɲkɔ. ³⁷ Yesu na lə kpɔ ənu amə wo lə ɲkəkəmə, lə Mawusənxo, əzanmə a, ə vɛ cinə əto kə ji olivutiwo lə a. ³⁸ Lə ɲgbangbansi a, i dükɔn a see na va gbɔ, i na lə dɔto e lə Mawusənxo a.

Ɖaganwo lə bragbə nə Yesu

(Matie 26:1-5; Makə 14:1-2; Jaan 11:45-53)

22¹ Ɖxo kə wo yɔnɔ bə 'didivayixo a, i wo ɔunə kɔnɔn kə mə wo η də kɔnɔtikə a o lə a təbɔ. ² Mawuwɔsətɔwogan kidə əsəkpramətɔwo, lə ɔə aye kə wo a sə wu Yesu a, ɔə wo lə vɔnɔn nə dükɔn a.

Juda ka sa Yesu nə əganwo

(Matie 26:14-16; Makə 14:10-11)

³ Kina, Regba ɔə aye mə nə Juda, kə wo yɔnɔ bə Isikaryɔti a, i i lə Yesu ye dəkprɔvi aməwivə a wo mə. ⁴ I Juda va yi Mawuwɔsətɔ ganjanwo kidə Mawusənxo mɔnucɔtɔwo gan gbɔ, i wo xonu də sigbə a wɔ i la sa Yesu nə wo a η. ⁵ Kə i nyi ənə a, əjijɔ wo taŋ, i wo nu kidə Juda bə ye o a na əho e. ⁶ I Juda rɔn, i lə ji gəkəmə la nyɔ, i a sa Yesu nə wo a, nə amə wo η ka nya o.

Yesu dɔ divayixo a ye nu ɔuɔu

(Mat 26:17-25; Mak 14:12-21; Jan 13:21-30)

⁷ Ɖxo kə mə wo ɔu nə kɔnɔn kə mə wo η də kɔnɔtikə a o, i wo lə ɔu. Azan kə gbə wo wu nə arengbɔviwo kə wo a sə ɔu didivayixo lə a sun. ⁸ Yesu dɔ Pyee kidə Jaan ɔiɔa, i nu nə wo bə: «Mi yi i ve ɔa ənu ɔuɔu, kə mi a sə ɔu divayixo a, nə mi a ɔu.» ⁹ Wo lə ka ε sə bə: «Fi ə lə ji bə mi a ɔanu a lə?» ¹⁰ I i nu nə wo bə: «Nə mi ɔə ədugan a mə a, ηucu ɔeka la dogo mi, i la hən əcigo də alɔ mə ɔe. Mi kɔrɔedo sə yi əxo kə mə a ɔə a,» ¹¹ I mi a nu nə Ɖxotɔ a bə: "Ɖnukpramətɔ bə mi a va kawo sə bə: əxo kee mə i ye kidə ye dəkprɔvi yewo a ɔu didivayixo a lə"? ¹² Kina, Ɖxotɔ a la disa əxo ganjan ɔeka nə mi lə sigbo ji, i ənu wo sɔgbə ɔe ləmə, leena i mi a ɔa əxo a y'enu ɔuɔu lə.» ¹³ Yesu ədəkprɔvi aməvə a wo yi, i kɔrɔ ənu awo sigbə i nui nə wo a; i wo ɔa əxo a y'enu ɔuɔu wo leena.

Yesu ɔu didivayixo a y'enu ɔuɔu kidə ye dəkprɔviwo

(Mat 26:26-30; Mak 14:22-26; 1kor 11:23-25)

¹⁴ Kə ə gaa xo a, Yesu kidə yeməɔɔiɔawo kaa ɔunu. ¹⁵ I i nu nə wo bə: «Ɖ jro η taŋ, ma ɔu didivayixo y'enu ɔuɔu la kidə mi gbɔxo i la tɔ vəvə səsə!» ¹⁶ Ɖo, η lə nui nə mi, nyi η ka gbə ɔu əɔə gbəɔə kəkə sɔjə, gəkəmə Mawu la cɔ ənu kə əxo a nyi a disa, lə ye fyɔɔuɔu mə a o.» ¹⁷ Ɖ va cɔ kɔfo kə mə vɛen lə a, i kafu Mawu, i bə: «Mi xɔ i mɛe lə miadəkwiwomə,» ¹⁸ ɔo, η lə nui nə mi, cɔ əgba, vin ɔə η ka gbə j'ənu η kəkə sə jə gəkəmə Mawufyɔɔuɔu la va do a o.» ¹⁹ Kə i nu ənə a, ə cɔ kɔnɔn a, i kafu Mawu, i ηə ε, i nawo i bə: «Kilaa, tiin gotoran kə η cɔ jo də mi a tamə a i, mi wɔ nə nə, i la sə ɔonɔŋ η.» ²⁰ Kə wo ɔunu jɔ a, əcɔ vɛen kɔfo a, i bə: Vɛen laa; tiin hun kə η sə kɔdə anyi də mi a tamə, i sə cɔ əgu nunu yeye a ye fɔ dətə a i. ²¹ Ama: Amə kə ka sɔŋ a, ye i lə ɔunu kidə η kə. ²² Ɖo, Ɖgbətɔ əvi a, la ku, sigbə Mawu cɔ ye gbəta a, vɔ a, heeə nə amə kə la sɛe a..!» ²³ I wo tɔ woɔəkwiwo ka kasə bə, mɛe i lə mi a mə i kaa wɔnə?

Mɛe i la nyi amə kə lə vəvə ɔə a?

²⁴ Ɖdəkprɔvi a wo tɔ aɔika dɛdɛ lə woɔəkwiwo dɔŋdomə bə: Mɛe i ka nyi amə vəvə. ²⁵ Yesu nu nə wo bə: «dükɔn kə η desi Mawu a wo o. Wo fyɔwɔ ɔə nə gbə də wo ji, i amə kə nyi əgan a wo na lə ji bə wo a yɔ yewo bə ənyɔn wɔtɔ. ²⁶ Vɔ a, miawo mi η kaa wɔ sigbə wao ənə o, wu gan ənə a, amə kə nyi amə ganxo lə mia mə a na trɔ ɔevi cukuvi, i amə kə nyi əgan a na trɔzun amə səntɔ. ²⁷ Mɛe i nyi amə vəvə, lə amə kə kanren i kaa ɔunu a, kidə amə kə lə ma ənu ɔuɔu a mə? Amə kə lə ɔunu a i a ye? Ɖwɔ ɔe ənə gbɔxo, nya η lə mi a mə sigbə aməsəntɔ ənə. ²⁸ Miawo

a, miawo i nɔ ɛdu kidɛ ŋ, lɛ tɛtɛkpɔwo mɛ. ²⁹ Kina i dɔ, ŋ cɔ tiin fyoɔɔdu a dɛ nɛ mi, sigbɛ tiin dada cɔ ɛ dɛ ŋ a. ³⁰ Kina, mia dɔ, i la nu kidɛ ŋ lɛ tiin fyoɔɔdu mɛ, i mia kanrɛn dɛ ɛfyoɔzinkpinwo ji, i la dɔ kojo kidɛ Izrayeli kɔta amɛwivɛ a wo.»

Yesu bɛ Pyɛɛ a gbɛ bɛ ye ŋ dɛsi ye o

(Mat 26:31-35; Mak 14:27-31; Jaan 13:36-38)

³¹ ʌxotɔ nu bɛ: «Simɔɔ, Simɔɔ Rɛgba byɔ mi, bɛ wo a na, nɛ ye a fu mi, sigbɛ wo fu nɛ ɛnuku ɛnɛ. ³² Vɔ a, ŋ xodɛ dɛ tɔɔ tamɛ, i byɔ Mawu, nɛ ŋ ka va ji xosɛ dokpin o. Nɛ gɔkɛmɛ aa trɔ va ɛgbɔnyɛ a, na do ŋusɛn ranmɛ nɛ taa nɔviwo.» ³³ Pyɛɛ nu nɛ ɛ bɛ: «ʌxotɔ! ŋ rɔn, i la kprɔwodo yi gɔkpramɛ, i kprɔwodo yi ku.» ³⁴ Yesu nu dɛ ŋ nɛ ɛ bɛ: «Ma nu nɛ wo Pyɛɛ! Kokro ŋ ka a dɔtɔ ɛgba gbɔxo aa gbɛ ŋ zɛtɔn bɛ ye ŋ dɛsi ŋ o.»

Mi hɛn ɛhohɛnnu; mi hɛn ɛgro; mi hɛn ɛwi

³⁵ Yesu nu nɛ wo bɛ: «Kɛ ŋ dɔ mi dɔɔaa, i mi ŋ hɛn bosun o, mi ŋ hɛn ɛgro o, mi ŋ hɛn afɔkpa o a, mi hian ɛnuɔɔ a? I wo dɔ ŋti nɛ ɛ bɛ: «Ɔo, mi ŋ ji ɛnuɔɔ dokpin o.» ³⁶ Ɔ nu nɛ wo bɛ: «Ama, i fia, nɛ amɛɔɔ wɔ bosun dɛ a, na cɔ ɛ hɛn, nɛ amɛɔɔ wɔ ɛgro dɛ a, na cɔ ɛ hɛn; amɛ kɛ ŋ wɔ ɛwi dɛ a, na sa ye wu i sɛ xrɛ dɛka. ³⁷ Ɔo ma nu nɛ mi: ɛnyɔ lawo dɔ la jɔ dɛ ɛjinyɛ; wo hrɛn ŋ dɛ ɛnu vɔɛn wɔtɔ wo mɛ. Ɔnu kɛ wo nu dɛ ɛwunyɛ a dɔ la ce.» ³⁸ Wo nu nɛ ɛ bɛ: «ʌxotɔ! Kpɔ ɛwi amɛvɛ kɛ.» I i nu dɛ ŋ nɛ wo bɛ: «Ɔ sun»

Yesu xodɛ lɛ ɛto kɛ ji olivutiwo lɛ a

(Mat 26:36-46; Mak 14:32-42)

³⁹ Yesu do, i yi ɛto kɛ ji olivutiwo lɛ a, sigbɛ i wɔ nɛ ɛ dɛɔɔɔ a, i ye dɛkprɔviwo kprɔɔdo. ⁴⁰ Kɛ wo va dɔ a, ɛ nu nɛ wo bɛ: «Mi xodɛ nɛ mi ŋ ka jɛ tɛtɛkpɔ mɛ o.» ⁴¹ Kɛ i nu ɛnɛ nɛ wo a, ɛ gboyi ɛzɔgɛ nɛ wo sigbɛ ɛnu jrɛkpo ɛgbɛn(30) ɛnɛ, i jɛkro i tɔ ɛɔɔxoxo, ⁴² bɛ: «Dada, nɛ i jro o a, gbo vɛvɛ sɛsɛ kɔfo la dɛ ɛzɔgɛ ŋ, vɔ a, ŋ ka a nyi tiin nujro o, ama na nyi tɔwo.» ⁴³ [Ganamɛ a, Mawuŋɛdotɔ dɛka cɔ jinkori, i va do dɛji, i do ŋusɛn ran mɛ nɛ ɛ. ⁴⁴ Yesu lɛ vɛvɛ sɛsɛ gaan dɛ mɛ, i gbɛ lɛ xodɛ kidɛ wusɛn, i ɛdɔxo kɛ i lɛ jɛ a, wɔɔɔ sigbɛ ɛhun ɛnɛ, i lɛ ja kɔdɛ anyigbamɛ.] ⁴⁵ Kɛ i xo dɛ a jrɔ a, ɛ cɔ, i yi ye dɛkprɔviwoɔgɔ, i kpɔ wo lɛ arɔn mɛ kidɛ ɛwun kuku. ⁴⁶ I nu nɛ wo bɛ: «Nukee! Arɔn i mi lɛ dɔn a! Mi cɔ i xodɛ nɛ mi ŋ ka va jɛ tɛtɛkpɔ mɛ o.»

Wo lɛ Yesu

(Mat 26:47-56; Mak 14:43-50; Jan 18:3-11)

⁴⁷ Ɔnyɔ a i i lɛ nu pɛɛ, i amɛ sɔgbɔ dɛkɛwɔ da ɛhwɛ va. I amɛ kɛ wo yɔnɔ bɛ Juda, lɛ ye dɛkprɔvi amɛwivɛ a wo mɛ a, zɔn ŋkɔ nɛ wo. I i tɛbɔ Yesu, i kisi nɛ ɛ. ⁴⁸ Yesu nu nɛ ɛ bɛ: «Juda, ɛsi i aa kɛ, nɛ ɛgbɛtɔ ɛvi a, i la sɛ sɛɛ a?» ⁴⁹ Amɛ kɛ l'ɛdu kidɛ Yesu a wo kpɔ ɛnu kɛ ka jɔ a, i wo lɛ ka ɛ sɛ bɛ: «ʌxotɔ, mi a tɔ ɛwi ama wo a?» ⁵⁰ Amɛ dɛka lɛ wo mɛ, i xuwi Mawu vɔsɛtɔwo ɛgan yɛ mɛsɛntɔ, i kpa ɛto dɔsimɛ tɔ nɛ ɛ. ⁵¹ Ama Yesu xɔ nuxo, i bɛ: «Mi gbɛ wo dɛ, wo a wɔ ɛnɛ» i i talɔ ɛto a, i ɛto a jɛ ɛto toho, ⁵² Yesu nu nɛ Mawuvɔsɛtɔganwo kidɛ Mawusɛnxo mɔnu cɔtɔ wo ganwo, ɛdumɛganxowo kɛ va ye gbɛmɛ a wo bɛ: «Jaguda i ŋ nyi, i mi hɛn ɛwi kidɛ ɛkpo jɛ tiin yomɛ a? ⁵³ Gasiagamɛ i nyɛ kidɛ miawovɛ nɔnɔ ɛdu lɛ Mawusɛnxo, i mi ŋ lɛ ŋ o; vɔ a, miawo kidɛ zubru wunsɛnwo ga i xo.»

Pyɛɛ gbɛ bɛ ye ŋ dɛsi Yesu o

(Matie 26 : 57-58, 26: 69-75; Makɛ 14:53-54,66-72; Jaan 18:12-18, 25-57)

⁵⁴ Wo lɛ Yesu, i dɔn ɛ sɛ yi Mawu vɔsɛtɔgan xomɛ. Pyɛɛ jɛ ŋgbɛ nɛ wo, i lɛ tɔ ɛzɔgɛ. ⁵⁵ Amɛ dɛkɛwɔ bɔ zo dɛ ɛxo a dɔŋdomɛ, i kanrɛn xrixadɛ e, i Pyɛɛ va

kanren dā wo mā. ⁵⁶ Nyɔrun aməsəntɔ ɔɛka kɔɔ ɛ lə kanrenxo lə əzɔ a gbɔ, i i kɔɔ ɛ nyɔŋgbɪn, i nu bə: «Amə əla ca zɔnnɔ kidə e!» ⁵⁷ Vɔ a, Pye mɔ, i bə: «Nyɔrun nyi η dəsi i o.» ⁵⁸ Zaan a, amə bulmə wo kɔɔ ɛ, i bə: «Woca ə lə ye tɔwomə!» Pye gbə, i bə: «Əo, nyi η lə wo mā o!» ⁵⁹ Kə a wɔ gəxoxo ɔɛka ənə a, amə bulmə gbə va, i gbə nui kidə kəkə dəji bə: «Ŋucu la ca zɔnnɔ kidə e koko, Galilee tɔ i i nyi!» ⁶⁰ Pye bə: «Əhɔnye, nyi mɔŋjə ənu kə ələ nu a mə o.» Ənyɔ hunna i ilə nu pɛe i kokro ɔɛtɔ. ⁶¹ I Əxotɔ trɔ i kɔɔ Pye, i Pye ɔŋjə ənu kə Əxotɔ a nu nə ɛ a; ye i nyi bə: "Kə η gbɔxo kokro la ɔɛtɔ əgba a, a gbə η zətɔn bə ye η dəsi η o. ⁶² I pye do i fan avin kidə vəvə səsə.

Wo zu Yesu igbə xo e

(Mat 26:67-68; Mak 14:65)

⁶³ Amə kə lə cɔ Yesu wo, wo lə ko e, i lə xo e. ⁶⁴ Wo cɔ avɔn sə bra ŋkuvimə nɛ ɛ, i nu nɛ ɛ bə: «Nu amə kə xoo a η.» ⁶⁵ Wo xo nuxoya sɔgbɔ bulməwo nə ɛ.

Wo kɔɔ Yesu yi kojoɔxo ganɔan

(Mat 26:59-66; Mak 14:55-64; Jan 18:19-24)

⁶⁶ Əwun va kə, i əduməganxowo, Mawuvcəsətɔganwo kidə əsəkpramətɔwo va bɔ, i dɔn Yesu yi kojoɔxo ganɔan a. ⁶⁷ I nu nə ɛ bə: «Nə i nyi əwo i nyi Kriso, Xɔgantɔ a əhən, nui nə mi.» I i nu nə wo bə: «Nə η nui nə mi, mi η ka xɔsə gbəɔə o.» ⁶⁸ Nə η ka nyɔ mi sə, mi η ka ɔo ηti η o. ⁶⁹ Vɔ a, bɛ co əgba a, əgbətɔ əvi a la kanren də ɔusimə nə Mawu ŋusən see tɔ. ⁷⁰ I wo see bə: «Mawu əvi i ə nyi nə sa?» Yesu nu də η nə wo bə: «Mi a ŋtawo i lə nui, yei η nyi.» ⁷¹ Kə Yesu nu ənə a, wo xɔ nuxo i bə: «Kunuɔtɔ kee i mi gbə lə ji? Ye i cɔ ye nu sə nui i mia ŋtawo mi sə nə.»

Wo kprɔ Yesu yi Pilatə ŋkɔ

(Mat 27:1-2; Mak 15:1-5; Jan 18:28-38)

23 ¹I wo see co i kprɔ Yesu yi Pilatə ŋkɔ. ²I wo lə do àgɔ̄ ε bə: «Mi kprɔ ŋucu la i i lə bru mi a dükɔn a. Ɛ gbə bə wo ŋ ka tu ətaho nə Sezaa Rɔma fyɔgan o, i na nu bə əye i nyi Kriso, Xɔgantɔ əfyɔ.» ³Pilatə lə ka Yesu sə bə: «Ɛwo i nyi Jifuwo fyɔ a?» Yesu rɔn nə ε bə: «Ɛwo i lə nui.» ⁴Pilatə va nu nə Mawuvɔsɔtɔ wo gan kidə amə kə bɔ dɛ a wo bə: «Nyi ŋ kprɔ àgɔ̄jəjə dɛkɛn i la dɔhwe nə ŋucu la o» ⁵Ama wo gbə lə nudəji bə: «Ɛnu kə ilə kpramə wo a, lə dɔn dükɔn a d'əji. Ɛtɔ ənu hunna ji co galilee kanmə i sə to Jude kanmə kəkə sə va lela.»

Wo kprɔ Yesu yi Erodu ŋkɔ

⁶Kə Pilatə sə ənə a, i kasə bə: «hwenya a galilee tɔ i i nyi a?» ⁷Kə i kprɔ bə àcɛ kprakpa Erodu tɔ mə i i co a; i trɔ ε dɛdɛ Erodu gbɔ, ye ca lə Jərizalemù dɛ lə azan hunna wo mɛ. ⁸Kə Erodu kprɔ Yesu a, əjijɔ ε tan; dɔ ələ jro e nə a kprɔ ε ədindin, cagbə ənu kə i sə nə dəwun a wo tɔ. I lə dɔ ŋkuvɛ bə a dɛ ənu jiwun dɛka disa i ye a kprɔ. ⁹Ɛ ka ənu sɔgbɔ wo e sə, vɔ a, Yesu ŋ nu ənyɔ dɛkɛn nə e o. ¹⁰Mawuvɔsɔtɔgan wo kidə əsəkpramətɔwo lə leena dɛ, i lə do əwɔcɛn kidə adan. ¹¹Erodu kidə ye sɔjawo zɔn amənu və amə ŋ zɔrin kidə Yesu; i lə kalasi i, i cɔ awu nyɔŋgbin do nə ε, i trɔ ε dɛdɛ Pilatə gbɔ. ¹²Azan hunna gbə i Erodu kidə Pilatə trɔjə əxɔ, dɔ dɛdɛca wo lə əkəmə dɛ i.

Wo dɔ əku hwe nə Yesu

(Mat 27:15-26; Mak 15:6-15; Jan 18:39-19.16)

¹³Pilatə va yɔ Mawuvɔsɔtɔganwo kidə ədɔgan wo see kidə dükɔn a bɔ ¹⁴i nu nə wo bə: «Mi kprɔ ŋucu la va ŋ, i bə ə lə bru dükɔn a; i ŋ ka ənyɔ wo e sə lə mi a ŋkuvimə, vɔ a, nyi ŋ kprɔ àgɔ̄jəjə dɛ lə əwɔcɛn kə mi do ə a wo mə i la sə dohwe e o. ¹⁵Erodu ca ŋ kprɔ ədɛ o, ye idɔ i i trɔ ε dɛdɛ mi; ənə a ŋucu la ŋ wɔ ənu dɛ d'əgɔ̄ i i jə kidə əku o. ¹⁶Kina a, naa nagbə i wo a xo e, ila daciɛ dɛ.» [¹⁷Lə Dindinvaixowo dɔdɔ gəmə tɛgbə a, Pilatə dɔ a dɛnə əgasəntɔ dɛka do nə wo]* ¹⁸Wo see tɔ àxa dədə bə: «Wu hwenya la, i gbə Baarabasi dɛ nə mi!» ¹⁹Baarabasi a, əgu i ifɔn də əganwo ji l'ədɔgan a mə, i wu amə, i wo lee də gəkpamə. ²⁰Pilatə ji ila gbə Yesu dɛ, kina i dɔ i i gbə xonu nə wo. ²¹Vɔ a, wo də àxa, i bə: «Kren də aticogaji!, Kren də aticogaji!» ²²Pilatə gbətrɔ nu nə wo zətɔn a tɔ bə: «Ɛ nuwɔcɛn kee i ŋucu a wɔ? Nyi ŋ kprɔ ənuwɔcɛn kə i wɔ i i jə kidə əku o. Vɔ a, naa nagbə i wo a xo e, ila daciɛ dɛ.» ²³Ama, wo lə d'əxa sinsin bə wo a kren də aticogaji, i wo xa dədə wugan Pilatə, ²⁴I Pilatə gbɔjen i rɔn də wotɔ ji. ²⁵I Pilatə dɛ amə kə wo cɔ də gəkpamə cagbə əgu fɔnfɔn, kidə aməwuwu ŋ a do, sigbə wo byɔ mɔ a, i i cɔ Yesu də asi nə wo, nə wo a wɔ ənu kə jrowo a kidə e.

Wo kran Yesu də aticoga ji

(Mat 27:32-44; Mak 15:21-32; Jan 19:17-27)

²⁶Kə wo kprɔ Yesu yikɔ a, ŋucu dɛka lə i gbɔ co bomə va yikɔ wo yɔ nə ε bə Simɔ Sirenitɔ, i wo lee, i dro e aticoga a bə na hɛɛn kprɔ Yesu do. ²⁷Ɛduviawo sɔgbɔ kprɔ ε do. L'əduviawomə a, nyɔrun dɛ wo lə wo mə, i lə cɔ alɔ xo akɔtanu*, i lə fan avin nə ε. ²⁸Yesu trɔ kprɔ nyɔrun a wo i bə: «Jərizalemù nyɔrun wo, mi ŋ ka a fan avin nə nya o; vɔ a, mi fan avin nə mi a dɛkiwo, kidə mi a wiwo. ²⁹Ɖo, əwun dɛ wo la va kə, i wo a nu bə: "ənu nyɔ nə nyɔrun konɔ wo, i nyɔ nə nyɔrun kə ŋ

*23:17 Wema xoxo sɔgbɔ lə, i wo ŋ wɔ hənhrɛn mə əla dɛ o.

*23:27 Mi kprɔ Luk 18:13

jivi kpo a wo o, i nyo nē nyɔrun kē ŋ naano əvikpō a o." ³⁰ Ganamē a, wo a tō nu nu nē əto ganjanwo bē: "Mī mu dē mi a jī!", i la nu nē əto cukuvi a wo bē: "Mī cən mi" ³¹ Do nē i nyi wo lē wō ati mumu ye nu ənē a, nē ati xuxu tō la nyi mō?»

³² Wo kprɔ amē bu wo aməv̄dē kē nyi dākaxotō, i kaa wu wo kidē Yesu. ³³ Kē wo va dō toho kē wo yōnē bē: «Ətaxugo» a wo kran Yesu dē aticoga ŋ, i kran dākaxotō aməv̄dē a wo: Wo kran dēka dē dūsīmē, i kran əvatō dē əmīomē nē ē. ³⁴ Yesu bē: «Dada, sē kē wo, dō wo ŋ nya ənu kē wo lē wō a o.» I wo da àkō dē ye wuwoji, i ma wo. ³⁵ Əduviawo leena dē, i lē kpo ŋunu, əgan wo lē kalasi i, i na nu bē: «Ə xō amē dēkawo gan. Nē i nyi Kriso, Xogantō amē kē Mawu ŋta cō a, i i nyi yanwo a, na xō dēkiagan.» ³⁶ Sōja wo ca lē kalasi i. Wo gbotəbō ē, i nē ē v̄en hwanhwan. ³⁷ I na nu bē: «Nē i nyi Jifuwo fyo i ənyi doo a, wo ŋta xō dəkio gan!» ³⁸ Wo ŋrō dē ətarigbē nē ē bē: «Ŋjucu la a Jifuwo fyo i i nyi. » ³⁹ Dākaxotō kē wo kran dē aticogajiwo dēka lē zui i bē: «Ŋj yī əwo i nyi Kriso, Xogantō a e? Xō dēkiogan, i xō mi a cawogan!» ⁴⁰ V̄dē a, amē əvatō a gbē nē ē bē: «Wa ŋ si nē Mawu e a? Əwo kidē amē la kē wo dohwē dēkaa nō a. ⁴¹ Nē mi a wo a, ənu kē mi wō a ye fi i mi lē tu, i i sōgbē, v̄dē a, ya ŋ wō ənu v̄en dē o!» ⁴² I i bē: «Yesu, gākəmē a va dū əfyo lē xixē a nu a, na dō ŋ ŋ!» ⁴³ Yesu nu nē ē zedēka bē: «Àdōdō i ŋ lē nu nē wo, əgba ifia, a nō kidē ŋ lē Mawu gbō.»

Yesu ku

(Mat 27:45-56; Mak 15:33-41; Jan 19:28-30)

⁴⁴ Ga wivē ika xō dēdē, i zubru do dē xixē a see mē kəkē jē ga amətōn mē. ⁴⁵ Zubru a cən Nyidōn a, i avōn ganjan kē lē Mawusənxo a vu dāvē lē donjomē cō əji va àgōmē. ⁴⁶ Yesu dē àxa sinsin, i bē: «Dada, ŋ cō tiin gbōngbōn dē t'alc wo mē.» Kē i nu ənē jrō a ə bōnu. ⁴⁷ Kē sōja kavətakpogan a, kpo ənu kəjō a wo a, ə tō Mawu kafukafu bē: «Kokoko a, ŋucu la amē jōjō i!» ⁴⁸ Kē amē sūgbō kē va ŋunu kprōgbē awo kpo ənu kē jō a wo ənē a, wo see trō, i na lē cō alc xō akōtanu*. ⁴⁹ Yesu əxrowo see, kidē nyɔrun kē kprəedō cō Galilee a wo jətē dē lē àzōgē, i lē kpo ənu kē lē jō awo.

Wo dji Yesu

(Mat 27:57-61; Mak 15:42-47; Jan 19:38-42)

⁵⁰ Ŋjucu dēka lē kōjođotōganwo mē, i wo yōnē ē bē Jozefu, i i nyi amē ŋkuvilēji, i nyi amē jōjō. ⁵¹ Alimate tō i i nyi, Alimate a Jifuwo dugan i. I i nōtē kpo Mawufyōdūdu dē. Ənu kē kōjođotō dēya wo wō a, kidē gbətā kē wo cō a wo, ŋ dō alc lē ədē mē o. ⁵² Jozefu a vayi Pilatē gbō, i vē byō ē Yesu əku. ⁵³ Ə dji cō aticoga a ji, i cō avōn tro dē e, i wo dji dē əyōdō kē wo ku dē əkpətomē a mē, kē mē wo ŋ dji aməđē do kpo hađo a o. ⁵⁴ Gbonana, azan kē wo a sē cō ənu dē nē Jifuwo gbōngbōnzān kē kaa tōji a i. ⁵⁵ Nyɔrun kē kprō Yesu do cō Galilee a, wo yi kidē Jozefu, i kpo əyōdō a kidē sigbē wo cō Yesu sē dē mē a. ⁵⁶ I wo trō vayi, i vē ji amisisi hōntē kidē cəru dē alcji. I gbōn lē Jifuwo gbōngbōnzān gbē, sigbē əsə nuido a.

* 23:48 Mi kpo Luk 18:13

Yesu nyo co amə kukuwomə

(Mat 28:1-10; Mak 16:1-8; Jan 20:1-10)

24¹ I lə kəsiɖagbə ngbangbansi a, nyɔrun a wo hən amisasi hontə kə wo cɔ də alɔ ji ɖe a, i va yi yɔdo a to. ² Wo kpɔ bə wo bri əkpə kə wo sɛ tu əyɔ a ɖe a jii. ³ Wo ɖo yɔdo a mə, wo η ɖe kpɔ ʔxotɔ Yesu əku o. ⁴ Vɔ a, wo ηgbə nya nə wo a wɔ mɔ o, i lə bu hunna taməkpɔ i ηucu aməvə ɖekawo va do də wo ji, i awu kə wo do a lə kɔ. ⁵ Vɔnɔn jə nyɔrun a wo ji, i wo d'ətagu, i ηucu a wo nu nə wo bə: «Nu keejɔ i mi lə ji amə lagbə lə amə kuku wo mə? ⁶ ʔ lə lela o, vɔ a, ənyɔ co lə amə kuku wo mə. Mi ɖo η sigbə i nui nə mi gəkəmə i lə Galilee a. ⁷ ʔ nu bə: "wo ɖo la cɔ əgbətɔ əvi a sə sa nə əgɔjətɔwo, i wo a kren də aticogaji, i ηkəkə ətɔn a tɔ mə a, a nyo co amə kuku wo mə." ⁸ Kina a, wo va ɖo η Yesu ənuxo wo. ⁹ I kə wo trɔ co yɔdo a gbɔ a, wo to ənyɔ a wo see nə ədəkprɔvi aməwiɖeka a wo kidə aməɖeyawo see. ¹⁰ Nyɔrun hunna wo i nyi: Mari kə co Madala a, Jani kidə Mari Jakə ye nana. Nyɔrun ɖeyawo kə kprəwo do a, woca wo nu ənyɔ a wo nə aməɖɔɖawo. ¹¹ ʔnyɔ hunna wo ɖi əgboro nə wo, i wo η ka də nyɔrun a wo ji o. ¹² Kinaa, Pyeə sudu yi əyɔdo a gbɔ, i bubɔ kpɔ ədɔ a mə, i kpɔ avɔn kə wo sɛ tro də amə kuku a ɖəɖə, i i trɔ vayi yexomə; i sigbə ənu awo jɔ ɖe a kpacəe.

Yesu cɔ ɖeekia disa nə ye dəkprɔviwo aməvə lə ʔmawusi mɔji.

(Mak 16:12-13)

¹³ Gbona kə a, ye dəkprɔvi aməvə ɖekawo l'əmɔji yikɔ, bota kə wo yɔnɔ bə ʔmawusi a mə. ʔmawusi wo əmɔjrəkpo aməwivə ənə də Jərizalemù. ¹⁴ Wo lə xonu lə wo ɖekiwo do mə də ənu kə jɔ a wo η. ¹⁵ ʔnyɔ hunna wo i wo lə nu, i lə də adika daji; i Yesu ηta va təbɔwo, i zɔ mɔ kidəwo. ¹⁶ Amə, ənu ɖeka tu ηkuvi nə wo, i wo η dəsi i o. ¹⁷ I i nu nə wo bə: «ʔnyɔ kee i nyi hinawo i mi lə nu yikɔ lə azɔnrin a mə?» I əwun ku wo, i wo nɔtə. ¹⁸ Amə ɖeka lə wo mə, i wo yɔ nə ε bə Krepasi, i rɔn nə ε bə: «ʔ wo ɖeken i lə Jərizalemù, i η dəsi ənu kə jɔ vayi lə azan cingbətɔ lawo mə a?» ¹⁹ I i kawo sə bə: «Nukee jɔ?» I wo nu nə ε bə: «ʔnu kə jɔ də Yesu Nazaretitɔ, kə nyi Mawugbəɖotɔ sənwn sənwn a ji, to ye nu wɔwɔ wo, kidə ye nuxowo mə, lə Mawu kidə dükɔn see ηkɔ a i.» ²⁰ Mawuwɔsatɔganwo, Miatawo kidə mi a ganwo cɔ ε sa i wo do əku hwə ε; i kren də aticogaji. ²¹ Mi a wo mi lə ɖo ηkuvi bə ye i la nyi amə kə la xɔ Izrayeli du a gan a. Vɔ a, ənu wɔɖe nə co nyicɔ kə. ²² Nyɔrun ɖekawo kə nyi mi a tɔ a wo, va do vɔnɔn nə mi, ɖo wo nyo ngbangbansi yi əyɔdo a to. ²³ Wo η kpɔ ye ku o, i wo va nu nə mi; bə Mawuɔɖotɔ ɖekawo do də yewo ji, i nu nə yewo bə Yesu lagbə ɖe. ²⁴ Mi a tɔ ɖeka wo yi əyɔdo a to, i kpɔ ənu a wo sigbə nyɔrun a wo nui a; vɔ a, wo η kpɔ Yesu o.» ²⁵ Yesu nu nə wo bə: «Əgbətɔ ənumanyantɔ! Gakee mə i mi a va xɔ ənyɔ kə Mawugbəɖotɔwo nu a wo sɔ!» ²⁶ Kriso, Xɔgantɔ a ɖo la sə vəvə hunna wo, gbɔxɔ i la kpɔ əmɔ ɖo ye kafukafu mə a e?» ²⁷ ʔ ɖə ənu kə wo nu də η a wo gɔmə, lə Mawu nyo wema a mə, co Mɔyizi wema wo ji, i to Mawugbəɖotɔwo wema wo see ji. ²⁸ Kə wo təbɔ bota kə mə wo yi kɔ a, Yesu wɔ sigbə amə kə ka diyi ηkɔ ənə. ²⁹ Vɔ a, ədəkprɔvi aməvə awo lə nu nə ε bə: «Nɔ mi a gbɔ, fiɛnyigbɔ lə sun i əzan ka do vɔ.» I i ɖo wo xomə, i nɔ wogbɔ. ³⁰ Gəkəmə i kaa ɖunu kidə o a, ə cɔ kpɔnɔ a, i xɔɖə daji, i kan ε, i nawo. ³¹ Zeɖeka a, wo ηkuvi hun, i wo kpɔ ε, i dəsi i bə Yesu i, i i bu lə wo mə. ³² I wo nu lə wo ɖekiwo mə bə: «Gəkəmə i lə xonu kidə mi lə əmɔji a, i lə ɖə Mawu ə nyo gɔmə nə mi a, əji η lə jɔ mi co xomə a?» ³³ ʔka əka a, wo co, i trɔ vayi Jərizalemù, i kpɔ ədəkprɔvi aməwiɖeka a wo bɔɖe, kidə wo hatiwo. ³⁴ Wo see lə nu nə ədəkprɔvi aməvə a wo bə: «ʔdɔdo i, ʔxotɔ a nyo lə amə kuku wo mə! ʔ cɔ ɖekia disa nə Simɔ!» ³⁵ I ədəkprɔvi aməvə a wo cawo xo nuxo, i nu ənu kə jɔ l'əmɔji a wo nə wo, sigbə wo va dəsi i gəkəmə i lə kan kpɔnɔ a.

Yesu disa dɛkia nɛ ye dɛkprɔviwo

(Mat 28:16-20; Mak 16:14-18; Jan 20:19-23; Ame 1:6-8)

³⁶ Ɖnyɔ a i wo lɛ nu, i Yesu do dɛ wo doɲdomɛ, i nu nɛ wo bɛ: «Fafa na nɔ kidɛ mi.» ³⁷ Ɖdikɛ co wo, i vɔnvɔn jɛwoji, wo bubɛ amɛkufinya i yewo lɛ kpɔ. ³⁸ Vɔ a, Yesu nu nɛ wo bɛ: «Nukee i lɛ gban aye do nɛ mi ɛnɛ? Nukee jɔ i mi lɛ xo nu kpɔ ko?» ³⁹ Mi kpɔ tiin lɔ wo mɛ, i kpɔ tiin fɔwo; nyi nta i, mi t'alo n kpɔ, kpɔri dɛ n wo nɛ goto dɛ o, kpɔ n wo nɛ ɛxu dɛ sigbɛ nya n wo dɛ a o.» ⁴⁰ Kɛ i lɛ nu ɛnɛ a, ɛ co ye lɔwo kidɛ afɔwo sɛ disa nɛ wo. ⁴¹ Ɖnu hunna wo jɔji nɛ wo, gbɔxo i gbɛ lɛ kpacawo, kɛ wo n xɔsɛ kabaa, Yesu kawo sɛ bɛ: «Mi wɔ ɛnuɔɔɔ dɛ dɛ lela a?» ⁴² Wo co ɛhwe yuyu, cocomɛ dɛka nɛ ɛ. ⁴³ I i xɔ ɛ i dui lɛ wo nkuvi mɛ. ⁴⁴ I i nu nɛ wo bɛ: «Gɛkɛmɛ n l'ɛdu kidɛ mi a, n nu nɛ ɛnyɔ lawo nɛ mi bɛ: Ɖnu kɛ wo nɔ dɛ ɛwunyɛ, lɛ Moyizi sɛ wema mɛ, lɛ Mawugbɛɔɔɔwɔtɔmɛ kidɛ , ɛhawema wo mɛ a see dɔ la jɔ.» ⁴⁵ Ganamɛ i i va hun aye nɛ wo a kpɔnujɛ Mawunyɔwema a mɛ. ⁴⁶ I i nu nɛ wo bɛ: «Wo nɔ dɛdɛca bɛ: Kriso, Xɔgantɔ la sɛ vɛvɛ, kɛkɛ i la ku, i Mawu la gbɛ nyɔ ɛ lɛ amɛ kuku wo mɛ nɔkɛkɛ ɛtɔn a tɔ mɛ.» ⁴⁷ I lɛ ye nɔkɛ mɛ a, wo a do ɛnɛ nyɔɛ a to akɔta wo see mɛ, co Jɛrizalemɔ, i la nu nɛ ɛgbɛtɔwo see bɛ, wo a tɔ lɛ wonuvɔɛ wo nɔgbɛ, nɛ Mawu na co wo gɔjɛjɛwo sɛ kɛwo. ⁴⁸ Mi nyi ɛkunuɔɔɔtɔ ɛnu nawo tɔ. ⁴⁹ I nya, ma dɔ ɛnu kɛ tiin dada dɛ ɛzɛ nɔ a dɛɔa mi. Kɛ nyi mi a tɔ a, mi nɔ ɛdɔgɛn a amɛ kɛkɛ sɛ jɛ gɛkɛmɛdo, Mawu ɛwunsɛn la va mi a ji do a.»

Yesu yi sɛxo

(Mak 16:19-20; Am 1:9-11)

⁵⁰ Yesu va kpɔ wo sɛ yi kɛkɛ Betanii kpɛdɛka, i co ye lɔwo yi ji, i xɔdɛ dɛ woji. ⁵¹ Kɛ i lɛ xɔdɛ dɛ woji a, ɛ gbo lɛ wo gbɔ, i Mawu co ɛ yi sɛxo. ⁵² Ɖdɛkprɔvi awo dɛnu gu nɛ ɛ, i tɔ vayi Jɛrizalemɔ kidɛ jɛjɛ ganjan. ⁵³ Wo nɔnɛ Mawusɛnxo gadɛsɛɔɔɔmɛ, i na lɛ kafu Mawu.